

¶ [illegible] pour sçavoir quelle planette regne chascune heu[re] [illegible] iour que de la nuyt.

Dimēche	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu
Jeudi.	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer
Lundi	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol
Vēdredi	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi
Mardi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun
Samedi	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven
Mercredi	mer	lun	satu	iupi	mar	sol	ven	mer	lun	satu	iupi	mar
Les heures	i	ij	iij	iiij	v	vj	vij	viij	ix	x	xj	xij

Probleumata Aristo

telis determinantia multas questiones de variis cor-
porum humanorum dispositionibus valde audientibꝰ
suaues. cum eiusdem Aristotele vita et morte metrice
descripta. subiũctis metrorum cum interlineali glosa
sententialibus expositionibus.

Probleumata arestotelis

OMnes homines naturaliter scire desiderant. vt scribit Arestoteles princeps philosophorum primo methaphisice. Cuius causa potest reddi talis: quia omne ens naturaliter appetit suã perfectionẽ. et similiter conatur se assimilare primo enti diuio et immortali inq̃tũ potest. sed quia sciẽtia est de perfectione intellectus. ergo oẽs hoies naturaliter scire desiderãt. Rursus ⁊ alia ratio est. nã quodcũq; ens naturaliter appetit bonũ. vt se cõseruare posset in rerũ natura. sed q: omnis noticia scientifica est de numero bonoꝝ honorabilium. vt patet primo de anima ergo naturaliter omnis homo desiderat scire. et ex consequenti omnis scientia inq̃tum intellectui humano est possibilis est appetenda. Quãuis igitur quelibet sciẽtia sit perscrutãda. magis tamẽ illa que est nobilior ⁊ cõmunior aliis scientiis. Sed quia p̃hica scientia confert maximas delectationes. vt patet decimo ethicorum. ergo pre ceteris scientia philosophica diligentius est inquirenda. Etiã propter alias causas. nam presens scientia est similis scientie p̃hice. quia ipsa clarificat animam. ipsa facit delectari in hoc seculo. vt dicit Arestoteles in libro de pomo ⁊ morte. qui etiam in tantum clarificat hominẽ. vt ipsum primo enti diuino et immortali assimilari laborat: teste Seneca in epistola. in talia prorumpẽte verba Hoc michi philosophia promittit. vt summopere me deo parem reddat. Libet igitur de animalib⁹ corporalibus. presertim de corpore humano ex pluribus artificialibus codicibus probleumata colligere. Et est primũ tale.

Queritur quare inter omnia animalia homo habet faciem versus celum eleuatam. Respõdetur multipliciter. Primo q͂ est ex volũtate ipsius creatoris. Et q̃uis illa respõsio sit vera: nõ tamẽ videtur valida in proposito. quia sic facile est omnia soluere. Secũdo respondetꝰ q͂ omnis artifex op⁹ suũ primũ cõmuniter facit deterius: et post hoc opus suũ secundũ facit melius. et sic deus creauit bruta aĩalia primo quib⁹ dedit faciem depressam ad terrã inclinatã et secũdo creauit homines. vt patet in Genesi quibus dedit figurã honestã et ad celũ eleuatam. Sed illa responsio nõ videtur iterũ valere ad propositum. ex quo ẽ theologicalis et in primo derogat bonitati dei. que sua opera (q̃tum est ex sui natura) semp facit bona. Tertio respõdetur q͂ inter oĩa aĩalia solus homo est ordinat⁹ ad regnũ celorũ. ⁊ ideo habet figurã eleuatã ad celũ. q: cõtẽptis terrenis cõtẽplari deberet celestia et in

diuinis. Quarto respondetur ꝙ anima rationalis est similis intelligẽ tie et finaliter in deum ordinata. vt patet per Auerroim primo de aīa ergo habet figuram eleuatā sursum. Quinto respōdetur ꝙ homo exi stit microcosmus. i. minor mūdus sicut vult Aristoteles. vii. phisicoꝝ ideo oībus aliis animalibus habet precipere et sibi obediūt. Sexto respōdetur et vltimo ꝙ naturaliter cuilibet rei ⁊ operi talis figura est deputāda. qua suo motui fiet apta. vt celo cōpetit rotūditas. igni aūt competit figura piramidalis: que motui sursum est apta. ergo rei bi pedali: vt est homo figura diametralis et figura piramidalis est aptis sima. ergo inter oīa aīalia solus homo capite est eleuatus.

Quare caput est pilosum. Rñdet̄ scđꝫ ꝯstātinū ꝙ pili sūt ornamēta capitis ⁊ cerebri. ⁊ cerebrū p gñatões piloꝝ euacuat̄ de grossis vapo rib⁹ a supmo vsqꝫ ad ptes īferiores: q̇ exeūt p poros carnis exterio ris. ⁊ exsiccant̄ ⁊ in pilos ꝯuertūtur. Pꝫ q̄ in toto hoīe nichil siccius pilis est. q̄ sicciores sūt ossib⁹. vt pꝫ p Albertū magnū q̄ aliqua aīalia nutriunt̄ ex ossib⁹: vt canes. sed nullū aīal p̄t digerere plumas vel pi los: q̄ idigesti eiiciunt̄. ⁊ oīno sicci sūt ⁊ inepti ad nutrimētū. Scđo rñdet̄ ꝙ cerebrū quatuor modis purgat̄. pmo ab aquaticis humori bus superfluis per oculos. a melancolia per aures. a colera p nasum. a flegmate per pilos. et illa est intētio medicorum.

Quare hoīes habēt lōgiores crines in capite ꝙꝫ aīalia Rñdet̄ scđꝫ Aristotelē. iii. de generatōe. ꝙ homo īter oīa aīalia habet cerebrū hu midissimū a quo egredit̄ sudor q̇ ī crines lōgos capitis ꝯuertit̄. Scđo rñdet̄ ꝙ humores in hoīe sunt pingues nō cito exsiccabiles. ergo pili in eo ꝓlōgātur. in aliis autē aīalibus humores sunt faciliter exsicca biles. ergo cessat ab eis prolongatio pilorum.

Queritur ad idē: quare in aliis animalib⁹ pili solū infigūtur cuti: sed in hoīe profundius radicātur in cute. Respōdet̄ ꝙ ideo: quia pl⁹ habēt de nutrimēto. ergo etiā magis ad interiora prolongantur. Et hec etiā est ratio: quare pili in aliis aīalibus variātur ad variationem cutis: et non in hoībus. nisi aliqñ in cycatrice.

Queritur: quare mulieres habēt longiores crines ꝙꝫ viri. Rñdet̄ q̄ mulieres sunt humidiores ꝙꝫ viri et magis flegmatice. ergo in eis plus est de materia pilorū. ⁊ p consequēs sequit̄ longitudo pilorum. Et cū hoc talis materia cerebri magis augetur a mēbris interiorib⁹. et maxime tēpore mēstrui: q̄ tūc materia ⁊ ascēdit: et augmētat̄ hūor pilorū. vt dicit Alber. Si pil⁹ mulieris mēstruose ponat̄ sub fimo: ex illo generat̄ serpēs venenosus. Scđo rñdet̄: q̄ mulieres nō sunt bar bate. et sic materia barbe trāsit in materiā pilorū. ergo ⁊c.

Querit quare aliq̃ hoĩes habẽt crines molles ⁊ aliq̃ duros. Rñr scd̃m Ari. q cutis pil⁹ sunt t̃mini analogi. mõ q̃dã cutis est dura. q̃dã spissa. q̃dã subtilis. et q̃dã grossa ergo pil⁹ q̇ egredit̃ p poros supficia les grosse cutis fit grossus. et q̇ p poros subtiles fit subtilis. Etiã quã do pori sũt aperti tunc erit multus humor ergo pili duri generantur. Et vbi pori sunt angusti ibi molles et subtiles crines generãtur. Et hoc Ari. in hoĩb⁹ declarat. Cui⁹ signũ habem⁹. p̃io q2 mulieres ha bẽt molliores crines q̃ viri. q cõtingit ex eo q2 in eis pori sunt clausi propter frigiditatẽ. Secũdo q2 colerici ꝓut freq̃ter hñt duriores et grossiores pilos aliis ꝓpt̃ caliditatẽ ipoꝝ. ⁊ ĩ eis pori valde sũt ap ti ergo c̃t barbescũt p̃ aliis. ergo dicit ph̃s ĩ phisionomia. q aĩalia du ros pilos habẽtia sũt audaciora. q2 tales pili ordinati sũt p calorẽ ⁊ p colerã. et colera sẽper facit pugnare. Etiã ari. ponit exẽplũ de vrso ⁊ apro. Ex opposito aĩalia molles crines habẽtia sũt timida. q̇a frigi= da. vt lepus ⁊ ceru⁹. Itẽ Arist. dicit aliã rõnẽ molliciei ⁊ duriciei pilo rũ q2 in regione calida grossiores pili generãt̃. vt hñt ethiopes. p op positũ est de regione frigida. vt versus septentrionẽ.

Querit̃ quare q̇dã hoĩes habẽt crispos crines ⁊ q̇dã planos. Re spõdet̃ q cã crispitudinis est supabũdãtia caloris. vt si in hoĩe est mul tus calor tũc generant̃ pili crispi. q2 tũc mouetur sursũ. Et hui⁹ signũ est. qñ aliq̇s intrat balneũ lꝫ hꝫ crines planissimos. postea tñ acq̇rit a liquos crines crispos. ergo balneatores ꝓut freq̃nter habẽt crispos crines. Similit̃ ethiopes ⁊ colerici. Sꝫ cã planiciei est multa humidi tas fumi diametraliter tendens deorsũ. Et hui⁹ signũ est. quia mulie res prout vt freq̃ter habẽt planos capillos. quia sunt multe humi ditatis et pauce caliditatis.

Querit̃. quare mulieres pubescũt circa aluũ et nõ alibi sꝫ viri ĩ pec tore barbescũt. Rñr medicinaliter: q2 in viris et mulierib⁹ est fluẽtia hũiditatis ibidẽ. et magis in mulierib⁹ q2 ĩ viris est os vesice in illo lo co in quo tenet̃ vrina. ex qua generãt̃ pili in pectore ⁊ circa vmbilicũ Sed de mulierib⁹ sic dicitur quod hũiditas vesice ⁊ matricis ibi cõiũ gitur ergo multus fumus ibi resoluitur q̇ est materia pilorũ. q2 eodẽ mõ fit sub humeris et in aliis locis hirsutis.

Queritur quare mulieres nõ barbescũt. Rñr q2 in eis est defect⁹ caliditatis. vt etiã in aliquib⁹ viris effeminatis. qui sũt ĩberbes ꝓpter eãdẽ causã: q2 habẽt cõplexionẽ muliebrẽ.

Querit̃ quare suspẽsis crescũt crines. Rñr q2 corpa eoꝝ sũt expo sita soli. qui calore suo totũ humidũ resoluit in fumũ. ex quo generan tur et augmentantur crines.

Queritur quare pili barbe sunt grossiores aliis. et quãto pl⁹ abradũtur tanto plus indurescunt. Respõdetur per vnã regulã medicinalẽ. quãto plus de aliquo liquore humor separatur. tãto plus ad talẽ locũ humor cõtrahitur. ergo quãto plus pili abradũtur tãto magis ibi cõfluũt humores. et ex eis crines generãtur. et ibidẽ indurescunt.

Queritur quare mulieres sunt valde plane ꝛ formose respectu virorũ. Rñdetur scđm Aristotelẽ primo de gñatõe aĩaliũ. qꝛ in mulierib⁹ tota humiditas ꝛ supfluitas que est materia pilorũ corporis expellitur cũ materia mẽstruali. que manet in viris euaporabiliter trãsiẽs in pilos Et huius signũ est. qꝛ mulieres raro habẽt fluxũ ex naribus. vel apostemata et vlcera. qꝛ talis materia eiicitur cũ mẽstruo. Item illud signũ qꝛ vidẽm⁹ aliquas vetulas barbescere in senectute. s. post. xl. vel. l. annos cũ cessant mẽstrua. vt dicit Aristo. ix. de aĩalibus.

Queritur quare inter oĩa aĩalia soli hoĩes canescũt. vt vult Porph. et Aristo. primo de gñatiõe. Rñdetur scđm phm̃ ꝙ canities causatur in hoĩb⁹: qꝛ inter oĩa aĩalia habet calidissimũ cor. ideo natura sagax ne ꝑ calorẽ cordis hõ suffocaretur cor calidissimũ supposuit frigidissimo cerebro. vt caliditas cordis tẽperaretur frigiditate cerebri et econuerso: sic ꝙ tẽperamentũ adderetur vtrobiq;. Hec etiã pꝫ ex tali signo. qꝛ inter oĩa aĩalia hõ hꝫ turpissimũ odoratũ. scđo de aĩa. Etiã homo quasi mediũ vite sue consumit dormiendo. ꝛ hoc contingit ex superabũdantia cerebri frigidi et humidi. et sic indiget calore naturali illud humidũ digerẽte et consumẽte. Et illũ calorem sufficiẽter habet in iuuentute: ideo nõ efficitur canus. Tẽpore vero senectutis deficit in calore naturali. Et sic vapores ascendẽtes a stomacho manẽt indigesti propter defectũ caloris naturalis: et sic cõsequẽter putrescunt. ꝛ illã putref actionẽ humorũ sequitur albedo que dicitur canities. Ex illo pꝫ ꝙ canities nichil aliud est q̃ albedo criniũ ex putrefactione humorũ circa radices pilorũ ex defectu caloris naturalis tẽpore senectutis cãta. Etiã canities causatur ex malitia cõplexionis aliqñ: et illa bene cõtingit in iuuẽtute. Aliqñ etiã ex hũido indigesto. Aliqñ ex nimio timore vel cura. vt pꝫ de mercatorib⁹ nauigãtib⁹ et raptorib⁹. vñ v̓sus. Cura facit canos q̃uis homo non habet annos.

Queritur quare crines ruffi citius albescũt q̃ alii. Rñr scđꝫ Aristo. qꝛ rubedo est ĩfirmitas pilorũ. nã generatur ex materia infirma ꝛ debili. s. ex materia mẽstruali. ideo citi⁹ canescũt q̃ crines nigri.

Queritur quare lupi grisescunt. Pro quo nota differentiam inter canitiem ꝛ grisitiem: quia canities causatur ex defectu caloris naturalis: sed grisities ex voracitate ꝛ comestione. vt pꝫ ꝑ Aristo. vii. de ani

malibus. Cum lupus est animal multũ vorax: qꝛ multum comedit: et gu ose sine masticatione: et semel deuorat intantũ ꝙ cõtentatur ꝑ triduũ. Et tũc ille cibus causat vapores grossos in corpore ipsius lupi. et per consequens grisities ex ipsis generatur. Item grisities et canities secundo differũt: quia grisities fit per totum corpus. canities vero solum modo fit in capite.

Queritur quare equi grisescũt. Rñdet̃ scõm Arist. in libro de aĩalib⁹. qꝛ eorũ corpa plurimũ sunt in sole: ⁊ scõꝫ eũdẽ quarto metheororũ. Calor etiã qñqꝫ accidẽtaliter facit putrefacere ergo ex tali calore materia pilorũ putrescit. ⁊ ꝑ ꝯsequẽs etiã valde cito caluãtur.

Queritur quare hoĩes caluescũt: et arbores in hyeme defoliãtur. Respondet̃ scõm Arist. vbi supra de aĩalibus: ꝙ eadẽ de causa hoĩes caluescũt et arbores defoliantur: qꝛ defect⁹ humiditatis vtrobiqꝫ est causa defect⁹ tã pilorũ q̃ foliorũ et hoc pulchre declarat̃: qꝛ ꝑ actũ venereũ homo caluescit: qꝛ luxuria est emissio naturalis humiditatis ⁊ caliditatis: ⁊ sic per luxuriã humidũ cõsumitur quod est nutrimentũ pilorũ. ergo seq̃tur caluicies. Et hoc declarat̃ euidẽter de eunuchis et mulieribus qui nõ caluescũt: qꝛ tale humidum ab eis nõ separatur. vnde eunuchi habent cõplexionẽ femineã. Sed qñ querit̃ quare eunuchi nõ caluescũt: nec habẽt podagrã .i. infirmitatẽ pedum: vt dicit Ipocras .vi. ꝑticula amphorismorũ. Respõdetur scõm Galienum in cõmento ibidem ꝙ causa caluiciei est siccitas: et siccitates non sunt in eunuchis: quia carent testiculis: qui supplẽt calorẽ per oĩa membra: et calor ipse aperit poros: quib⁹ apertis cadũt pili.

Queritur quare mulieres nõ caluescũt. Respõdet̃ qꝛ frigide et humide sunt: et hoc vtiqꝫ operat̃ ꝑmanentiã pilorum: nã humiditas dat nutrimentum pilis: ⁊ frigiditas poros constringit.

Queritur quare calui sunt fallaces: vt dicit metrũ. Si nõ vis calui fugias consortia calui. Respõdetur qꝛ caluitas attestat̃ supra cõplexionẽ colericã: que est calida ⁊ sicca: ⁊ colerici naturaliter sunt fallaces iuxta illũ versum. Hirsutus fallax irascẽs prodigus audax. ergo seq̃tur a primo ad vltimũ caluos esse fallaces.

Queritur: quare ceci naturaliter nõ caluescũt. Respõdetur scõm Arist. qꝛ oculus habet multũ humiditatis: et talis humiditas que trãsire deberet ꝑ substãtiã oculorũ transit in nutrimẽtum sufficiens pilorum: et ergo raro caluescunt.

Queritur quare omnibus timẽtibus cõtingit criniũ erectio. Respõdetur qꝛ tẽpore timoris calor vadit in interiora ab exteriorib⁹ mẽbris volens subuenire cordi. ⁊ sic pori in quib⁹ pili figunt̃ claudũtur.

ad quam clausionē sequitur erectio pilorū. et hoc maxime pz in aīalibus brutis.s.in porcis et in apris et in pauonibus.

De capite

Querit quare caput hoīs est rotūdū. Rñr q: hec figura est aptissima ad capiēdū in se aliquid: vt pz p arist.scdo celi.cū ipm caput capit ī se quinqȝ sensus.vt etiā declaratur in spera materiali

Querit quare caput sit durū. Rñr p Ari.q: cōtinet in se humidissimā partē aīalis.vt cerebrū p ipsū tāqȝ per clipeū tueatur.

Querit quare caput nō est directe rotundū sed oblongū. Rñr vt ī ipso tres cellule apti9 possint distingui.s.fantasia in fronte.legistica siue rōnalis in media: et memoria in posteriori cellula.

Querit quare hō ymaginādo erigit caput sursū siue versus celuȝ. Rñr q: imaginatio est in anteriori parte capitis siue cerebri.ideo erigitur sursū vt cellule imaginationis aperiantur et vt spūs aīalis concurrendo facere possit imaginationē.

Querit quare hō cogitās et recogitās de pteritis caput suū incliat ad terrā. Rñr q ió q: cellula posterior est memoratiua.ergo illa erigitur versus celū cū caput inclinatur ad terrā.et sic aperitur illa cellula vt spūs aīales perficiētes memoriam intrent.

Queritur quare caput nō est carnosū sicut alia mēbra. Respondetur secundū aristotelē in de aīalib9: quia caput nimiū aggrauaretur et moueri nō posset.ergo est sine carne Etiam caput carnosum designat complexionē malam.

Querit quare caput sepe patitur dolores. Rñdet secūdū constātinū in libro de stomacho: q quādoqȝ patitur dolores ex ascensiōe malorū vaporū puenietes q de stomacho ad caput extollūtur et ipȝ cerebrū perturbāt.et sic causatur dolor. Etiā dolor capitis maxime puenit a stomacho propter nimiā repletionē ipsius stomachi.q: secundū Galie. duo magni nerui transeūt de cerebro ad orificiū stomachi. et sic ista duo mēbra sp simul cōpatiūtur. Etiā dolor capitis quādoqȝ prouenit propter vinū forte vel alium potum fortem: vel propter cibaria fumosa et acuta. sicut alleū et cepe: Etiā quandoqȝ cōtigit ex fleumate in stomacho cōtēto.de quo possūt venire febres cotidiane

Queritur quare mulieres sepi9 habēt dolorē capitis.q viri. Respōdetur scdm Albertū.q: mulieres patiuntur menstrua et nō viri.et sic fumus immūdissim9 et venenosissimus resoluitur.qui sursū petēs extrū ipsum caput dolere facit.

Queritur quare cerebrū sit albuȝ. Rñr dupliciter: primo quia frigidum est.et frigiditas est mater albedinis.vt pz per phm. Secundo

respondetur q ideo. vt posset in se recipere similitudinem omniū colorū. modo color albus est maxime simplex.

Queritur quare omnes sensus sunt in capite. Respondetur secū dum Albertum. quia ibi est cerebrum a quo omnes sensus depēdent et dirigūtur. Et per cōsequens omnes spiritus sentire facit ⁊ ab ipso omnia membra reguntur.

Queritur quare cerebro leso vel corde: hō nō pōt euadere mortem. Rñdet q2 cor ⁊ cerebrū sunt duo mēbra vitalia ⁊ pncipalia in aialib9. ergo ipsis lesis nullū remediū est quo curari poterit.

Queritur quare cerebrū est hūidū. Rñdet q ideo. vt eo facili9 recipiat impressionē. q2 hūidū faciliter est receptiuū impressionū. vt patet de cera: que facile recipit in se figuram sigilli.

Queritur quare cerebrū est frigidū. Respondetur dupliciter. primo vt sua frigiditate clarificet et subtiliet intellectum hominis. Secundo vt eius frigiditate temperetur calor cordis. et hoc est de intentione Aristo. in libro de animalibus.

Queritur quare habemus vnū nasum et duos oculos. Respōdet q ideo. quia visus est magis necessarius homini q̄ olfactus. et ergo puenit ex benignitate nature. s. vt si in vno oculo offensio fiat siue destructio: q tūc alter maneat. et sic certe videmus q spirit9 visiuus ad vnū oculū dirigitur: vt patet in perspectiua cōmuni.

Queritur quare pueri in iuuētute habēt magnos oculos et in etate gracilantur. Respondetur scdm Aristotelē secūdo de generatiōe q hoc est propter maximam cerebri humiditatem et propter hāc causam etiam pueri sunt multum somnolenti.

Queritur quare oculi nigri de die bene vidēt. de nocte vero male. Respondetur secundum Aristotelem q propter indigentiam ignis: et propter luminis et humoris in oculis congregationem qui illuminant humorem glacialem.

Queritur quare oculi glauci de di e male vidēt: de nocte vero bñ. Rñdet per Aristotelē q glaucedo per se est lucida. et spirit9 visibiles de die debilitātur: et in nocte confortantur.

Querirur quare homines habent oculos diuersos Respōdet per Aristotelē q hoc est propter diuersitatem humorum. Unde oculi habent quatuor tunicas et tres humores. Prima dicitur consolidatiua. que est exterior fortis et pinguis. Secūda dicitur cornea ad similitudinem cornu: et illa est perspicua. Tertia dicitur vuea ad similitudinē vue magne. Quarta dicitur tela aranee. Sed secūdum alios oculus constat ex septem tunicis et tribus humoribus. Primus humor dicit

albugineus ad similitudinē albuginis in ouo. Secūd⁹ est glacialis .i. glaciei similis. Terci⁹ est vitreus .i. ad modū vitri clarus. et illa diuersitas humorū facit diuersitatē oculorum.

Queritur. quare hoīes lusci et monoculi sunt boni sagittarii. Et quare sagittarii boni cōmuniter claudunt vnū oculū. Et quare speculantes astra vidēt vno oculo per cānos. Ad hoc dicendū ꝙ hec materia habetur in perspectiua et ratio est secundū ꝙ patet in libro de causis qꝛ oīs virtus vnita fortior est seipsa dispersa. ergo tota virtus visiua dispersa in duobus vno oculo clauso congregatur ad alium. et sic visus in ipso fortificatur. et per consequens certius videt vno oculo clauso ꝙ̄ ambobus apertis.

Queritur quare fortiter bibētes et ridentes lachrymantur. Respōdetur. qꝛ dū bibūt aer inspiratus nō exit per vocalē arteriam ⁊ sic cū īpetu ad oculos dirigiꝭ per poros exeundo. et sic hūores oculorū expellit. et isti hūores sic expulsi adducūt lachrymas

Queritur quare multum flentes parum mingunt. Respondetur per Aristotelem. quia humidum radicale lachryme et vrine sunt vnius et eiusdem nature: ergo vbi fletus multiplicatur ibi vrina diminuitur. Et ꝙ sunt eiusdē nature et materie patet in sapore. quia ambo salsa sunt.

Queritur quare aliqui habētes claros oculos nichil vidēt. Rñr ꝙ hoc est propter opilationē et destructionē neruoꝝ visiuorū. nā ipsis destructis virtus visiua ad oculū a cerebro deferri non potest. vt pꝫ per philosophū in de sensu et sensato.

Queriꝭ quare ocul⁹ sit clar⁹ et politus instar speculi. Rñr qꝛ res visibiles reuerberanꝭ melius super rē tersam et politā. ergo oculus est politus vt ex hoc visus cōfortetur. Secūdo respondeꝭ. qꝛ oculus est maxime humidus inter oēs partes corporis et aquaticie nature. mō sicut aqua est clara et bene polita ita et oculus.

Queritur quare hoīes habētes ꝓfundos oculos acute et longinque vident. et similiter alia aīalia. Rñr scdm Arist. scdo de generatōe aīaliū. qꝛ virtus visiua ī eis nō dispgiꝭ. sed ꝓcedit diametraliter ad rē visā. Et hoc declaratur in simili qꝛ quando aliquis stat in ꝓfunda fouea aut in fonte profundo stellas celi et firmamēti in clara die speculatur vt dicit Arist. in tractatu de forma speculi. qꝛ tūc virtus visiua et radii non disperguntur.

Queritur quare hoīes habentes altos oculos et non profundos indeterminate vidēt et male. Rñr per Arist. qꝛ radii qui transeunt ad visum disperguntur ad latus. et non directe procedunt ad rem visam

ergo visum debilitat.

Queritur. quare multa aialia nascūt ceca. sicut catuli leonū ꝛ canis. Rñr q: talia aialia nō sūt adhuc perfecte maturitatis: et in eis nō cpatur flux⁹ nutrimēti. Et hoc declaratur in simili de hirūdinib⁹. vt si illis in nido auferātur oculi alii recrescūt eis ꝛ hoc pꝫ in multis aliis aialib⁹ que etiā imature generātur quasi mortua: vt catuli vrsi. Et ista rō est magis perspectiua q̄ꝫ naturalis materia.

Queritur quare oculi mulieris mēstruose inficiūt speculū nouum vt dicit Arist. in libro de somno et vigilia. Et consimile ꝓbleuma est istud Quare basilisc⁹ interficit hoīes visu. Ad primū respōdet. ꝙ p talē modū. q: qñ mēstrua fluūt de muliere. tunc aer venenosissim⁹ resoluitur ab ea. qui ascendit caput mulieris. et ipsa multū dolēs cooperit ipsum cum multis velis ꝛ peplis. et quia oculi sunt porosi ergo petit ibi exitum. Et sic inficit oculos. qui pleni sunt sanguine ꝛ apparēt in eis oculi guttosi et lacrimosi ꝓpter malū vaporē in eis existētē: et illi euaporātur et multiplicāt vsqꝫ ad obiectū speculi et q: tale speculum est multū solidū mūdū ꝛ politū. ergo faciliter imundū accipit. Ad secūdū respōdetur. ꝙ basiliscus est aial multū venenosū. et p oculos illius vapores venenosi exeunt et multiplicātur vsqꝫ ad rē visam: et vsqꝫ ad oculū hominis qui vapores venenosi seu humores intrātes corpora inficiūt et taudē homo interficitur. Et hec rō est quare basilisc⁹ inspiciens clipeū cū bitumine perfecte factū aut aliā rem firmā et politā interficit seipsum q: ab ista re polita et solida isti humores reflectuntur et percutiuntur vsqꝫ ad basiliscū. ex qua percussione iterficit. Et similiter est dicēdū de muliere mēstruosa. Correlariū est ꝙ quedā vetule quādo tpe mēstrui inspiciūt specula aut alias res solidas et firmas seipsas ledunt et offendūt.

Quare scintillatio oculorū in cattis et lupis non apparet in luce. sed in tenebris. Respondetur ꝙ in luce maius lumē offuscat et extīguit minus lumē. sic ꝙ tunc extraneus color apparet scintillare q̄uis habet aliquam materiam lucis per quam tempore tenebrositatis apparent splendidi. ex quo est corpus politum. et sic illa materia lucis quodammodo obfuscatur in die. ita ꝙ nō apparet splēdida: sed magis colorata propter lucis obfuscationem. vnde q̄ꝫto maiores sunt tenebre de tanto talis natura lucis (que est in obiecto visibili) plus fortificatur: quia de tanto minus impeditur per maius lumen extrinsecum quo posset obfuscari.

Quare hō se vidēs in speculo mox obliuiscit suā dispositionem. ꝛ non scit qualiter est dispositus. Respondetur in libro de forma spe-

culi q̄ idolum visum per speculū debiliter et reflexe representat se potentie visiue. et ex quo debiliter se representat tunc debiliter apprehēditur. et per consequens non diu retinetur.

Quare visus recreatur per viridē colorē. vt patet p versum istum. Fons speculum gramē. oculis dant alleuiamen. Rn̄det q̄ viridis color mediocrit̄ mouet organū visus. et ideo cōfortat visum. hoc autē nō facit color alb⁹ vel niger: q2 isti fortiter mouēt et imutāt organū visus. ideo pl⁹ faciūt violētiā. Cui⁹ rō est: q2 magis tēdūt ad excellētiā seu violentiam. sed q̄nto sensibile est magis excellēs. tanto magis destruit et debilitat sensum. vt p3 p Aristotelem in secūdo de anima. qui dicit q̄ sensibile excellens corrumpit sensum.

De naso.

Queritur quare nasus extat et excedit vltra alias partes capitis. Rn̄det dupliciter. Primo q2 nasus est quasi cloaca cerebri. per quam flegma cerebri expurgat. ergo excedit alia mēbra ne imūdicia maculētur. Aliter rn̄det scđm constātinū: q2 nasus est maxime decor faciei eminens seu splendens cum naturaliter odorat et faciē decorat. vt testat Boetius in de disciplina scholarium.

Quare homo inter cetera aīalia habet malū et turpissimū olfactū seu odoratū. vt p3 scđo de generatiōe. Rn̄det p cōmentatorē ibidē. q̄ homo inter cetera aīalia quo ad sui q̄titatē habet cerebrum maxime humidū et frigidissimū. et ergo ex tali excellēti hūido et frigido cerebrū indisponit. et p ꝯsequēs olfact⁹ organo indisposito impedit sensatio. vt p3 p Aristotelē et Temistiū. ii. de aīa. et ergo quidā hoīes oīno non odorant: et hoc est signū male sensationis etc.

Quare vultures: vt vult ꝯmētator. ii. de aīa optīe odorāt. Rn̄det q̄ hn̄t cerebrū valde siccū: et ergo aer deferēs odorē nō ipedit ab humiditate cerebri. sed subito tāgit suū organū. et ergo dicit cōmentator sup tertiū de aīa q̄ vultures et tigrides et alia aīalia (p̄lio facto in grecia) venerūt a quingētis miliarib⁹ ad cadauera mortuorum.

Quare natura fecit nares. Rn̄det ꝓpter triplicē vtilitatē. Primo q2 clauso ore inspiram⁹ p nares in refrigeriū cordis. Secūda vtilitas est: q2 aer ꝓcedens ex ore fetet. q2 fumi stomachi sunt ei adiuncti. sed aer respiratus ad nares minus fetet. Tertia est: q2 flegma procedēs de cerebro per nares purgatur.

Quare homines sternutant. Respōdetur vt virtus expulsiua et visiua per hoc purgetur et cerebrū a sua supfluitate purget. q2 sicut pulmo purgatur p tussim. sic virt⁹ visiua et cerebrū p sternutationē. Etiā qui sternutat frequenter dicit hr̄e forte cerebrū et ergo medici sternu-

toriū dant vt purget cerebrū et qui dolētes nō potētes sternutare ci to moriūt qꝫ signū est ꝙ cerebrū est totū īpletū malis humoribus qui non possunt expurgari.

Quare appopletici.i.in quibus sanguis cito effunditur nō possūt sternutare. Rñr ꝙ meatꝰ seu vētriculi cerebri sūt eis opilati ⁊ obdurati.et si possent sternutare forte appoplexia solueretur

Quare calor solis ꝓuocat sternutationē et non calor ignis. Respondetur ꝙ calor solis tantū resoluit.et non cōsumit.ergo vapor resolutus expellitur ꝑ sternutationē.sed calor ignis resoluit ⁊ cōsumit et ergo magis cōsumit sternutationē ꝙ̄ prouocat

De auribus.

Queritur quare oē aīal mouet aures ꝑter hoīem. Rñr ꝑ Arſ. ꝙ quidā musculus est circa mādibulā in hoīe qui ꝓhibet motū ī auribꝰ et ergo eo extēso hoīes mouēt aures.vt visū est in pluribꝰ hoībꝰ.sed alia aīalia illis carent.ergo aures eorū mouent.

Quare ex erectione auricularū asini pluuia ꝓnosticat. Rñr qꝫ asinus ē aīal valde melācolicū. et ex melācolia est ſentiēs pluuiā futurā modo tempore pluuioso aures oīm aīaliū erigūtur.ergo asinus sentiens pluuiam futurā aures erigit.

Quare auicule nō hñt aures. Rñr per Arſ. ꝙ ideo qꝫ natura dat vnicuiqꝫ quod sibi ꝯgruū est.sed si dedisset auibꝰ aures impedirēt eas in volatu. Similiter pisces carent auribus ꝓpter natationē.et soluꝫ habent paruas foueas et poros per quos audiūt. vt declarat Arist. de boue marino.

Quare vespertiliones aures habēt.cū tñ videnť eē aures. Rñr ꝙ partī habēt naturā auicularū in volādo rōe cuiꝰ habēt alas: ⁊ ptī habēt naturas quadrupedū. eo ꝙ sūt pilose.qꝫ mures sunt: ideo natura sagax disposuit eis auriculas.

Quare hō īter cetera aīalia hꝫ aures rotūdas. Rñr qꝫ figura totiꝰ et figura ptiū in toto ꝓportionāť.⁊ maxīe inter hō genia.qꝫ sicut vna gutta aque rotūda est: ita et tota aqua.vt ꝓbat Johānes de sacrobusco in spera materiali.sed qꝫ caput hoīs est maxīe rotūdū. ergo et aures declināt se ad eandē formā siue figurā.sed capita aliorū animaliū sūt valde oblōga.ergo et aures exinde ꝓlongātur.

Quare natura formauit aures īpis aīalibꝰ Rñr ꝙ fecit ꝓpter duo Primo vt aīalia per aures audirēt ⁊ vt res audibiles pertingerēt ad pelliculā auris. Secūdo qꝫ ꝑ aures caput purgať a colerica superfluitate. sicut eñ caput purgatur per nasum flecmatica sup̄fluitate. sic ꝑ aures a superfluitate colerica

Quare os hȝ labia ipm circūstācia. Rñr scōm cōstantinū. qꝛ labia tegūt et muniūt dētes. qꝛ nō eēt pulchrū ſp dētes apere Alr rñr ꝙ dētes sūt frigide nature. et ergo citiꝰ lederēt ab aere exteriori si p labia nō tegerent. Sed tñ alia pōt eē rō euidentior. q̄ est moralis scȝ ꝙ hō debet se moderare in loquendo ꝛc.

Quare hō hȝ duas aures et vnū os ꝛ silr duos oculos. Rñdetur ꝙ hoc est ex ista cā. scȝ ꝙ hō dȝ esse ꝓuisior tā in videndo ꝙ̄ in loquēdo: et copiosior in audiendo. vt sapiētior sit. qꝛ vt dicit Arest. sensꝰ auditus est sensus discipline. Et de visu dicit ꝙ sensus visus multarū rerū nobis differentias ostendit. Et cū illa cōcordat seneca dicēs. duas aures a natura recepimus et tantū vnū os: et ideo natura sagax aures fecit patentes. linguam vero duplici clausura circundedit. scilicet labiis et dentibus.

Quare hō hȝ os. Rñr ꝓpter multas vtilitates. Prima est. qꝛ os ē ostiū stomachi. Scd̄a qꝛ cibus in ore masticat̄ ꝛ ꝑparat̄ ad primā digestionē: ꝙ̄uis auicenna voluit ꝙ scd̄a digestio fieret in ore. Tercia quia in cōcauo oris aer inspiratus ꝓ cordis refrigerio subtiliatur. et propter alias multas causas que postea patebunt.

Quare labia sūt mobilia. Rñr ꝙ hoc fit ꝓpter formationē vocis qꝛ sine ipsis vox ꝑfecte formari nō pōt. nā sicut sine istis litteris. a. b f. p. voces litterales nō possunt formari ita nec ipse sine labiis.

Quare hō ossitat. Rñr scōm glosam vltime particule āphorismorum ypocratis. ꝙ hoc fit aliquādo a tedio. vt cū homo sedit cū ignotis quibus libenter careret. Secundo fit ossitatio ex fumis grossis replentibus maxillas. ex quorū expulsione fit maxillarū extēsio ꝛ oris apertio: et tunc fit ossitatio.

Quare hō videns aliū ossitare etiā ossitat. Rñdet̄ ꝙ hoc fit ex imaginatione. Et hoc declarat̄ ex simili: cū asinus est aīal valde sensibile ratione melācolie: qꝛ superfluitates diu retinet. et nūꝙ̄ vrinaret vel comederet nisi audiret alium vrinare: sic etiam hō ex imaginatione ossitat alio homine ossitante

Quare soli dentes inter oīa ossa sentiūt sensu tactus. Rñr secūdū Auicēnā ꝛ Gallienū. vt possēt discernere inter calidū et frigidū ipsis nocius. quo nō īdigēt alia ossa. qꝛ vtūtur illis solū ad saporē cibi.

Quare viri hn̄t plures dētes ꝙ̄ mulieres. Rñr ꝙ hoc est ꝓpt̄ multitudinē caloris ꝛ sanguis. qui abūdat in viris plus ꝙ̄ in mulieribus.

Quare inter oīa ossa dentes crescūt vsqȝ ad finē vite. Rñr ex secūdo de generatione. ꝙ alias cōsumerēt masticando et molendo.

Quare inter omnia ossa soli dentes recrescūt eis ablatis. alia ossa

ablata nõ recrescũt. Per arestotelẽ respõdet q̀ oĩa alia ossa gñant ex hũido radicali. ꝛ sic generant in vtero matris. sed dẽtes gñant ex hũi do nutrimẽtali. quod de die in diẽ renouatur ꝛ augmẽtatur.

Quare dentes anteriores in iuuenibus cadunt ꝛ recrescunt ꝛ non molares. Respondetur q̀ hoc est ꝓpter defectũ materie ꝛ figure. qꝛ dentes anteriores sunt acuti. ꝛ alii lati. s. posteriores. Aliter respõde tur scđm Arestotelẽ in scđo de generatione aĩaliũ. q̀ dẽtiũ anteriorũ est p̃scindere cibũ. ergo sunt acuti. sed posteriorũ est comedere ꝛ ma sticare cibũ. ergo hñt figurã latã: que est ad hoc apta.

Quare dẽtes ãteriores citi⁹ crescũt. Respõdet ex eo q̀ ipsis citi⁹ indigemus scindendo q̃ꝫ posterioribus masticando.

Quare in aĩalib⁹ dẽtes in senectute nigrescũt. Rñdet q̀ hoc est pu tredine cibi ꝛ corruptõe flegmatis cũ paruo humore colerico ꝛc.

Quare dẽtes equi in iuuẽtute sunt crocei coloris et in senectute al bescũt. Respõdet p arestotelẽ q̀ equus abũdat ĩ humore aqueo. q̇ in iuuẽtute digerit ꝛ ꝯuertit in croceitatem. sed in senectute calor dimi nuitur ꝛ remanet ibi aqueus humor cui⁹ ꝓprius color est albedo.

Quare natura dedit animalib⁹ dẽtes. Rñdetur p Arestotelẽ scđo de generatiõe animaliũ. q̀ quibusdã dedit ꝓpter pugnare seu defen= dere vitã ipsorũ. vt lupis apris. quibusdã vero propter voracitatem: vt leporibus. quibusdã vero ꝓpter formationẽ vocis: vt hominib⁹. vt patet per cõmentatorem in de anima.

Quare aĩalia cornuta carẽt dentib⁹ in supiori mandibula. Rñdet scđm Arest. in libro de aĩalib⁹. q̀ eadẽ est materia cornuũ ꝛ dentiũ. s. hũidũ nutrimẽtale. ergo materia q̃ trãsit in cornua nõ trãsit in dẽtes. et sic deficiũt dentes in superiori mãdibula. et talia aĩalia scđꝫ Aristo. nõ possunt bene masticare cibũ. vñ ꝓpter defectũ dẽtiũ ex consequẽ ti habẽt duos stomachos. igit sequitur correlarie q̀ bis masticãt cibũ vnde primo mittunt cibũ in primũ ventrem de nocte autem reecipro cant ruminando.

Quare quedã aĩalia nascũt cũ dentib⁹ vt hedi et agneli ꝛ q̃dã sine dẽtib⁹ vt hoĩes. Rñdet q̀ natura nõ deficit in necessariis. nec abũdat in supfluis vt pꝫ. iii. de aĩa. ergo ex quo ista aĩalia statĩ post exitũ ven= tris indigẽt dẽtibus. ideo nascũtur cũ dẽtib⁹. sed hoĩes mamillis ma tris nutriũtur ad tẽpus. ideo dẽtibus ad tẽpus carent.

Quare auicule nõ habẽt dẽtes. Rñr. q̀ materia dentiũ trãsit in ro strum ergo digestio est in eis. Uel aliter respondetur q̃uis dentibus nõ masticãt, tamẽ per instrumenta ipsorũ masticant.

¶ De lingua.

Quare lingua est porosa. Respondetur per Aristotelem .ii. de aia quod lingua est mediũ gustus et per poros lingue sapor puenit ad sensum iust⁹. Aliter respõdetur quod saliua spumalis dirigitur ad os per linguã a pulmone madefaciendo cibum ad primã digestionẽ preparando. et ergo lingua est porosa vt saliua per eam exeat.

Quare lingua febricitantiũ oĩa iudicat amara. Respõdetur medicinaliter: quia stomachus corporis ipsorũ est replet⁹ colerico humore: et colera est maxime amara. vt patet ex felle. ergo fumus amar⁹ inficit linguã. quapropter lingua impleta saporibus iudicat eos amaros. q̃uis amaritudo non sit in cibis: sed in lingua.

Quare nobis audiẽtib⁹ acida nomiare lingua aquescit. Rñdet quod virt⁹ imaginatiua ẽ supior virtute gustatiua. et cũ imaginamur aliquẽ saporem. tũc ipm cõcipim⁹ mediãte virtute gustatiua. qz nichil gustu pcipit nisi mediãte saliua. ergo tunc lingua aquescit.

Quare aliqui sũt drauli. aliqui blesi. et balbuciẽtes. Rñr quod hoc est plurib⁹ de causis aliquãdo. s. ppter lingue et cerebri hũectatõem vt ĩ pueris. q̃ defectuosi sunt in lingua. vt pz in pferendo multas litteras Scdo hoc est ppter extractionẽ neruorũ ex flegmate qz tales sũt nerui eũtes ad linguas. qui nerui corrupti sunt.

Quare lingue serpẽtũ et canũ rabidorz sũt venenose. Rñr ppter maliciã et fumositatẽ humoris venenosi in eis predominãtis.

Quare lingua canis est medicinalis. et ecõuerso eq̃ sit pestilẽtialis Rñr quod hoc est ex aliqua pprietate occulta. Potest dici quod iõ qz ligua canis est multũ porosa. et sic in se attrahit et colligit viscositates vulneris. Alii dicũt quod canis ex natura hz quosdã humores in lingua quibus sanat linguẽdo vulnera: oppositũ est de equo.

Quare saliua est alba. Rñdetur quod hoc est ex cõtinuo motu lingue quia in cõtinuo modu generatur color. qui dealbat istã superfluitatẽ. que est saliua. vt patet in spuma aquarũ

Quare saliua sit insipida. Rñdet si haberet determinatũ saporem tunc lingua non saperet. quia solũmodo haberet saporẽ saliue: et sic alios sapores apprehendere non posset.

Quare saliua ieiuni sanat apostemata. Respõdetur scdz Auicẽnẽ. quia est bene digesta et subtiliata.

Quare aliqui hoĩes abũdãt plus in saliua p aliis Rñr secundũ medicos quod hoc ppter flecmaticã cõplexionẽ fit. que in illis predominatur. et ideo medici dicũt quod abũdãs in saliua dz se cauere a quotidiana febre surgente ex dñatióne flegmatis. Per oppositũ est de illis q̃ deficiunt in saliua: quia calor in eis superabundat. qui cõsumit humidũ

saliue. et ergo defectus saliue est signū febris

Quare saliua hominis ieiuni est subtilior et albior q̃ saliua homīs saturati. Respondetur q illa saliua est sine viscositate cibi que solet ī grossare ipsam saliuam hominis pleni

Queritur vñ ꝓuenit saliua hoīs Rñr q ꝓuenit a spumatib⁹ ipius pulmonis. vbi secūdū medicos est sedes flegmatis

Quare aīalia multū coeūtia vt apri: sunt multū sputosa. Rñdet̄ q tunc pulmo et cor sunt in maximo motu libidinis. ergo generatur in eis multū de materia sputosa.

Quare auicule nō habēt saliuā. Rñr secūdū Ari. in li. de aīalibus. q: habēt pulmonē valde siccū. ergo nō habēt sputum.

Quare expellētici. i. q̄ submergūt ꝓprio sanguine et caducis putes cūt. Rñr scōm medicos. q: materia peccās est in cerebro: sed si vomit tūc materia peccās est in stomacho sed si multū mingūt tūc materia peccās est in viis vrine sed si spermatescāt tūc est in vasis seminalib⁹ et ergo medici secūdū hoc faciūt euacuare materiā

Quare lingua aliqñ perdit vsū loquēdi. Rñr ex vltima pticula am phorismorū ypocratis. q ex paralisi vel ex appoplexia. i. ex subita sā guinis effusione hoc euenit scʒ de hūore grosso. Et etiā aliqñ ex infe ctiōe spūs aīalis in media cella cerebri q̄ nō mittit̄ ad linguā: vt p vo cis expressionē varie passionis actus declarāt. vt patet in glosa ibidē et hoc intendit Galienus.

Quare fructus añ matatōeʒ sūt insipidi vel amari et post matura= tionē sūt dulces. Rñr q sapor insipidus causatur ex frigiditate et de fectu caloris in humido grosso. sed sapor dulcis causatur ex sufficiēti calore: vnde in fructib⁹ maturis humidū est subtile et per calorē solis subtiliatū. ideo ꝓut frequēter fructus tūc sūt dulces: sed ante matu= rationē hūidū est adhuc grossum et non subtiliatū a calore solis. ergo tunc fructus sunt amari.

Queritur. quare magis delectamur in dulci sapore q̃ amaro vel ī alio. Rñr q: natura iocūda delectat̄ in dulcedine. Rō q: dulce est cali dū et hūidū. et p caliditatē hūiditates supfluas dissoluit. et p humidi tatē abluit̄ imūdicia. Sed sapor acetosus siue stipticus vel ponticus ꝓ pter frigus in ipso predominās nimiū constringit et pungit et mēbra offendit in purgatione. ergo nō delectamur in illo sapore. quia medi= ci volūt q hoīes in estate et in vehemēti calore nō debēt comedere a liquid amarū. Rō est q: amaritudo generat calorē: sed solūmō ī hye me debem⁹ comedere amara. ergo dicit Arist. in de nutrimēto et nu tribili. q dulce est amicū nature et maxime nutrit.

Queritur quare sapor acetosus plus incitat ad appetitum quam alius. Respondetur quod sapor acetosus est frigidus et infrigidat. modo frigidi est appetere et attrahere. et ideo causat appetitum. Nota quod nouem sunt species saporum. quorum tres sunt a calore. et tres a frigore. et tres a temperato medio.

Queritur quare de spiritu aereo plus attrahitur quam emittitur Respondetur per Arist. ad Alexandrum magnum in lib. de motu cordis. quod multe partes aeris inspirantur et pertranseunt nutrimentum cum spiritibus vitalibus qui inter pulmonem continentur et ergo tam diu animal non suffocatur quamdiu aerem in pulmone percipit. et sic aliqua pars in ea continetur.

Queritur quare aer expiratus et expulsus videatur. cum tamen aer per se sit inuisibilis propter sui raritatem. Respondetur quia aer inspiratus admiscetur fumositatibus ipsius cordis. ratione quarum efficitur grossus et sic videtur. Cuius experientia est quia tempore hyemali maxime videmus anhelitum. quia frigus aeris constringit anhelitum mixtum fumositatibus. et sic ingrossatur et condensatur. et per consequens videtur.

Queritur quare aliqui homines habent fetidum anhelitum. Respondetur secundum medicos quod aliquando fit propter malas fumositates stomachi. Aliquando propter corruptionem spiritualium membrorum vt pulmonis. et ergo anhelitus leprosorum est ita infectus quod inficit auiculas propinquas: quia interiora ipsorum sunt maxime corrupta vt patet ex diffinitione a Constantino data. quia lepra est nutrimentum omnium membrorum cum putrefactione eorundem. et incipit in sanguine. et terminatur in membris.

Queritur quare leprosi sunt rauci. Respondetur quod ideo. quia in eis instrumenta vocalia sunt corrupta scilicet pulmo etc.

Queritur quare homines raucescunt Respondetur quod propter reuma descendens de cerebro replens canalia pulmonis. vel aliquando ex apostematibus in gutture vel ex reumate in collo congregato.

Queritur. quare omnes femelle inter omnia animalia graciliores et subtiliores habent voces quam viri dempta sola vacca. Respondetur secundum Ari. in quinto de generatione animalium. quod propter constrictionem viarum et arterearum vocalium. i. vbi aer intrat per quas vox formatur: vt patet in simili. quia fistula parua acutius sonat quam maior. Sic etiam est in mulieribus quod via vocalis propter frigiditatem constringitur et artatur. quia frigidi est constringere sed in viris illa via ex calore viri aperitur et ampliatur. et ergo in viris grauius sonat quia caloris est aperire seu dissoluere. Etiam dicitur quod mulieres habent voces molliores propter humiditatem pulmonis et propter debilitatem caloris cordis. Etiam iuuenes et infirmi eadem de causa habent acutas voces. Et est causa naturalis quare masculus in principio sue natiuitatis profert a. i. vocem grossiorem sed femella profert e. i. vocem leuiorem vt vult Laborintus cum dicit

Masculus a profert rc.

Queritur. quare in viris et mulierib⁹ vox mutat tpe pubertatis vt dicimus iste est in mutatione: et maxie cotingit tpe spmatis i viris et tpe crescedi mamillaru in mulierib⁹ vt dicit Ari. qnto de aialib⁹ Rnr per eude qz tuc remittit pricipiu vocis seu relaxat. Et hoc declarat i simili de corda remissa q grauiter sonat. Etia declarat ex alio. qz ania lia castrata vt capones spadones et eunuchi habet voces molliores propter priuatione testiculoru.

Querit. quare hoies raucescut inspectione lupoz Rnr scdm Ari. qz lupus est aial valde et maxime frigidu in cerebro. vn hz caput graue. si ergo videtis hois spus visibilis dirigit ad eu tunc attrahit aliqd de frigiditate ad pect⁹ eius mo ex illa frigiditate pect⁹ constringit vbi sunt instrumeta vocalia: qz lupus no pot dirigere illas fumositates sz expiratur ab eo in aere. et sic ille aer circustas inficitur. et alius aer iteru infícit ab illo et sic vsqz ad homine puenit et tuc ille aer sic infectus ab hoie attrahitur / z facit eu raucu. Etia dicit q lupus est aial multu vorax vt pz in lib. de aialib⁹. qz auide sumit cibu. et comedit vna vice tantu q contentat per tres dies. z sic lupus aperies os suu emittit humores crudos et grossos et indigestos. a qb⁹ aer inficit propinquus qui aere aliu iteru inficit. et sic deinceps donec pueniat ad hoiez quo inspirato ho inficitur. Eodemodo sicut basiliscus qui emittit huores venenosos ob oculis homines inficietes.

Queritur quare homine lupu inspiciente lupus no raucescit Rnr qz ho no est ita maliciosus et frigidus vt lupus. Et propter simile ratione mouetur hic tale pbleumata

Quare interfect⁹ interfectore psente sanguinescit. Rnr q hoc est opus diuinu et no naturale. qz sanguis clamat vindicta cotra interfectore. Sz tn si esset aliqua naturalis ca maxime eet ista q ppetrator huius sceleris recolens maxie dolet pnia duct⁹. z sic maxie estuat ppt forte imaginatione qua desup hz. sic q oes spus eius ebulliut. z sic ad instrumeta visus accedut. et ibi exeut per radios visuales oculoru vsqz ad obiecta. s. vulnera que si recetia fuerit statim sanguine emittut. Scdo hoc fit cu iuuamine aeris inspirati. sic q talis aer expirat p vulnus educes sagine. Et simile est de oculo mestruoso. vbi postea maculata appet dumo p eu speculu est infectu. Sed alii dicunt q hoc fit a natura coi ad manifestandu homicidiu.

Querit. quare pue auicule plus vociferat et cantant q magne. vt pz sensibiliter de alauda z philomena. Rnr per Ari. qz spus paruaz auiu est leuior et mobilior q magnarum. ergo parue auicule faciliter

procedũt in quodcũq3 desideriũ. et sic frequẽter cantant.

Queritur. quare masculi pl⁹ cãtãt q̃ femelle vt p3 in oĩbus aĩalib⁹ Rñr q hoc est propter desideriũ coitus et ergo scd̃m Constan. in lib. de coitu dicit. q tunc spũs maxĩe mouet̃ in corpe. et fit appetit⁹ coit⁹ Etiã respondetur q generaliter loquẽdo de quolibet aĩali femelle sunt frigidiores q̃ masculi.

Queritur quare apes vespes musce et locuste et multa talia aĩalia vociferãt cu3 nõ habeãt pulmonẽ nec instrumẽta vocis. Rñr secũdũ arist. in lib. de inspiratõe ⁊ respiratõe: q in eis est q̃dã pellicula ad quã spiritus pulsans facit talẽ sonũ. et ergo mirabiliter sonat talis sonus.

Queritur. quare pisces nõ vociferant. Rñr scd̃m Arist. in scd̃o de aĩa q2 pisces nõ habẽt pulmonẽ: sed solũ brãcas nec etiã cor. ergo nõ indigent ĩspiratione aeris. et p ɔ̃ñs nõ vociferãt. q2 secũdũ Arist. scd̃o de aĩa Vox est repercussio aeris inspirati.

De collo

Querit̃. quare aĩal h3 collũ. Rñr scd̃3 arist. in li. de aĩalib⁹. q collũ est sustẽtamẽtũ capitis. Unde secũdũ ipsũ collũ est mediũ inter caput et corp⁹ vt p ipm et eius ceruices et neruos tanq̃ p vias medias mot⁹ et sensus corporis transllegantur. et per ipsũ tanq̃ p quandã distantiã cor maxime calidũ a cerebro elongatur.

Queritur. quare aliqua aĩalia carẽt collo: vt pisces serpẽtes ⁊ alia reptilia. Rñr q2 talia aĩalia carent corde. ergo nõ indigẽt tali distãtia de qua dictũ est. aliter respõdet̃. q immo habẽt collũ: sed nõ est valde distinctum a corde et capite.

Querit̃. quare collũ sit osseũ. Rñr scd̃m Arist. vt eo fortius posset caput sustẽtare. Etiã ideo. q2 spina dorsi in collo cõiũgitur in cerebro et inde recipit medullã. que est eiusdẽ substancie cũ cerebro.

Querit̃ quare q̃dã aĩalia habẽt lõga colla vt grues et cyconice. et sic de aliis Rñr scd̃m Arist. q2 talia aĩalia acquirunt sua nutrimenta in profundo aquaꝝ. ergo indigent longis collis. Sic etiã quedã animalia habẽt breuia colla. vt nisus et accipiter. q2 talia animalia sũt rapacia. ergo propter fortitudinẽ breui collo indigẽt. vt etiã p3 de boue. q̃ est breuis colli. et ergo fortis.

Querit̃. quare collũ sit concauũ. et maxĩe in anteriori p̃ecirca linguã. Rñr q2 ibi sunt duo meatus. vnus deferẽs cibũ ad mẽbra nutritiua. vt ad stomachũ et ad epar. ⁊ talis secũdũ medicos dicit̃ ysofag⁹ a fagin grece quod est comedere latine.

Quare arteria vocalis sit annulosa. Rñdet̃ q est ꝓpter flexibilitatem: que ꝓducit bonam resonantiam.

Quare pullus decollatus diu mouet͂ et homo decollat⁹ statī īmo bilis est. Rñr q͛ pullus et similia aīalia habent neruos strictos. et sic in eis spūs motiu⁹ morat͂ diuti⁹ post decollatiōez. sed hoīes ꝛ similia aīalia habēt neruos longos et āplos ꝛ ergo spūs motiu⁹ ab ipis cito recedit. et per ꝯñs nō possunt mouere corpus.

De humeris et brachiis

Quare hō habet humeros ꝛ brachia. Rñr scōm Ari. in li. de aīali bus. q͛ ꝓpter delationē et portationē oneris.

Quare brachia sunt rotunda. Respōdetur q͛ hoc est propter maiorem velocitatē mot⁹ et operatiōis q: talis figura motui est apta. vt pȝ per Arist. p͛mo celi.

Quare brachia sūt valde grossa. Rñr per Arist. q͛ hoc ē ꝓpter fortitudinē ad leuādū et ad portādū onera. cōstringēdū seu pugillanduȝ sic etiā ossa eoꝝ sūt valde grossa. q: ibi est multū de medulla seu materia medullosa. ne cito corrūpāt͂ brachia. sed medulla in paruis ossib⁹ nō pōt ꝯtineri ita bene sicut in magnis.

Quare dolentes vel infirmi denudāt vel detegūt brachia ꝛ etiā laborantes in agone. Rñr scōm ypocratē in libro ꝓnosticorū. q͛ in talibus mors est ꝓpinqua. et est signū mortis. q: ibi ē dolor maxim⁹. qui facit brachiorū denudationem.

Quare in aliquib⁹ infirmātibus brachia graciliantur. i. subtiliant͂. vt in ydropicis et freneticis: Respondetur secūdū medicos q: membra sibi cōpatiūtur et ergo vno dolēte oēs hūores ibi concurrunt in dolorib⁹ p̄dictis. nā capite dolēte humores brachiorū currunt ad caput et brachia graciliātur.

Quare aīalia bruta nō habēt brachia. Rñr q͛ habēt anteriores pedes loco brachiorū vel ꝓ brachiis. Aliter rñr et melius. q: oīa aīalia habēt organa aliqua ad pugnādū et ad se defendēdū vt lupus hȝ dentes. vacca cornua. equi pedes posteriores. volatilia rostra et alas. sed solus homo habet brachia ad pugnandū.

De manibus

Quare solus homo habet manus ꝛ aīal ei simile. vt simea. Respōdetur q͛ manus est organus organorū. vt dicit Arist. tercio de anima quibus maxime homo indiget: q: multe sūt operatiōes que per manus fiunt et non per alia organa.

Quare aliqui sūt ambidextri. i. vtentes vtraq͛ manu pro dextera. Rñr q͛ est ꝓpter multitudinē caloris cordis. et ꝓpter sufflationē ei⁹ calidā. que facit sinistrā ita habilem sicut ꝛ dextrā. et ergo tales homines sunt ꝓcul dubio bone cōplexionis

Quare mulieres nō sunt ābidextre sicut viri. vt dicit ypocras circa vltimā particulā āphorismorū circa finē. Rñr. scdʒ Galienū q̄ hoc est ideo qꝛ calidissima mulier sana frigidior est frigidissio viro sano. et dicit notāter (sana) qꝛ si febricitaret tūc dictū nō esset veruʒ: qꝛ in tali casu mulier calidior esset viro caliditate accidentali.

Quare digiti sunt articulosi. Rñr scdm Arist. in li. de aialibus q̄ ꝓpter aptitudinē ad recipiēdū et ad tenēdū receptū.

Quare quilibet digitus tres hʒ iuncturas seu articulos. et pollex tātū duas Rñr q̄ pollex etiā habet tres articulos seu iūcturas. sʒ tercius iūgitur brachio. et ergo fortior est q̄ȝ alii digiti: vt pʒ ex noīe ei⁹ qꝛ dicit pollex a polleo et a lex. i. virtus qꝛ scdm Arist. maioris est virtutis cū etiā maior sit in quantitate.

Quare digiti dextre man⁹ sūt subtiliores q̄ȝ sinistre. vt vult Egidius Rñr q̄ ꝓpt calorē in tali pte dñantē qui facit maiorē subtilitatem.

Quare digiti sunt grossiores ante cibū q̄ȝ post. vt dicit Alber. Rñr secūdū oēs medicos q̄ hō ieiunus repletus est malis humorib⁹ et fumositatib⁹ diuersis. que ingrossant oīa mēbra et etiā digitos. sed cuʒ illi hūores sunt per cibū expulsi: sic digiti magis graciliātur. Et eadē de causa hō ieiunus est grauior q̄ȝ hō cibatus. vt pʒ expresse de ieiunātibus. Et pōt reddi melior ratio. quia post cibū calor a mēbris exterioribus delegatur ad interiora propter digestionē cibi. et ergo mēbra exteriora graciliātur. sed post digestionē cibi ecōuerso dirigit ad membra exteriora et ergo tunc ingrossatur.

Quare aliqui sunt hoīes magis gratiles in sinistra manu q̄ȝ in dextera ad aliquod opus faciēdū. Rñr. q̄ in illis cor nō influit dextero lateri calorem. sed plus sinistro et etiā operatur in sinistra manu subtilitatem et gracilitatem.

De vnguibus.

Querit vnde generātur vngues. Rñr scdm Galienū in cōmēto ꝓnosticorū q̄ ex fumositatib⁹ resolutis ingredientib⁹ extremitates digitorū: que aere exteriori exsiccantur ⁊ in cornu reducūtur.

Quare vngues senū nigrescūt et palescūt Rñr qꝛ tandē calor cordis deficit. quo deficiēte ipsorū pulchritudo deficit.

Quare hoīes iudicantur bone cōplexionis vel male secūdū dispositionē vnguiū. Respōdet qꝛ vngues testātur super bonitatē vel maliciā cordis. ergo etiā cōplexionis qꝛ si sunt rubei testātur sup colericaʒ bene tēperatā: sed si aliqualiter sūt inclinati cū rubeo colore ad nigredinē. testātur sup sanguineā cōplexionē. sed si sunt crocei coloris vel nigri testantur super melancolicā.

Quare aliquādo macule albe apparent siue generant in vnguib⁹. Respondet q̄ nutrimēta vnguiū sunt diuersificata: q2 aliqua ps fleg matis est admixta. ergo ex tali flegmate macula ista causatur.

Quare omne animal gradiēs pedibus habet vngues vel vngulas vel aliquod ꝓportionabile eis. vt pꝫ in auiculis solū curuos vngues habentib⁹: ⁊ in equis quorū pedes subferrātur: ⁊ illa regula secundū arist. est vera exceptis natātibus. vt pꝫ in auca vel in aneta: que carēt huiusmodi vnguib⁹: q2 naturaliter vngues sunt graues: ⁊ sic impedi rent natationē. Et respōsio sic potest elici ex dictis.

De pectore.

Quare pectus est cōcauū. Respōdet scd̄m arist. q2 ibi est sedes spi ritualiū mēbrorū: que mēbra sunt nobilissima. vt cor et pulmo. vt er= go ista custodiant a lesione. necessariū est vt pectus sit concauū.

Quare hō inter oīa aīalia habet latissimū pectus. vt dicit Aristo. Respōdet q̄ spirit⁹ in hoīe sunt debiliores ⁊ subtiliores: ergo reqrūt regionē ampliorē in qua possunt cōtineri: vt est pectus.

Quare pectora auicularum sunt rotunda et acuta. Respondetur quia sunt in continuo motu: modo figura acuta ⁊ orbicularis motui est apta: vt pꝫ quarto phisicorum.

Quare ea que diligim⁹ ad pect⁹ trahim⁹. Respōdet q̄ propior lo cus cordis est sub pectore: ergo illa que cor amat ad pect⁹ trahit ꝓp= ter vicinitatē cordis applicādo amatū amanti.

Quare mulieres sunt breuioris pectoris q̄ꝫ viri. Respondetur q2 in viris est caliditas que naturaliter sursum mouet. superiora viri in= grossando et ea ampliando: ergo magnū pectus est signū aīositatis. vt pꝫ p Arist. in phisionomia. vbi declarat hoc de leone et tauro. sed in mulieribus frigiditas dominat: que naturaliter mouet deorsum: et ergo dicit Arist. q̄ mulieres frequenter cadūt supra culum: q2 culi steria earū ingrossantur ex frigiditate descendente. sed vir frequēter cadit super pectus propter eius grossitiem.

De mamillis.

Quare mamille sunt posite supra pectus. Respondetur q̄ pectus est series cordis calidissimi. ergo ibi mamille generātur vt mēstruum ad eas missum calori cordis vicinū citius decoqueretur et in materiā lactis conuerteretur.

Quare in aliis aīalib⁹ mamille sunt infra pect⁹. sed in muliere sūt supra pect⁹. Rn̄det q2 mulier est bipes: ergo mamille existētes infra pectus impedirēt eius trāsitū: sed alia aīalia quatuor habēt pedes: er go ipsa nō impediūtur in corū trāsitu vel motu progressiuo.

Quare viri non habēt tam magnas mamillas sicut mulieres. Respondetur qꝛ viris non generantur menstrua: nec ibi est vas mēstruo deputatum. Tamen dicit Arist. ꝙ viri habēt paruas mamillas et mulieres paruos testiculos.

Querit̃ que mamille sunt magis valētes pueris lactētib⁹ an parue vel magne/seu mediocres. Rñdet̃ in magnis caloꝛ est diffusus ꝛ dispsus: ergo ibi nō est bona digestio lactis: sed in paruis est vnit⁹ et foꝛtis: cū oīs virtus vnita est foꝛtioꝛ seipsa dispersa: et ꝑ ꝯsequens ibi est bona digestio lactis. ergo parue sunt melioꝛes ꝙ̃ magne. mediocres autē sunt optime: ex quo omne mediū est optimū.

Quare in tredecimo ꝛ in decimoquarto āno mamille iuuēcularū incipiūt crescere ꝛ ingrossari. vt dicit Alber. Respondet̃ per Aristo. in de generatione animaliū ꝙ ideo: quia tūc puella efficitur pubes: ꝛ menstrua incipiūt augeri in ea ꝛ fluere: vt dicit Arist. qꝛ in eadē etate puellarū crescunt mamille/et viroꝛum sperma.

Quare mamille mulierū generātiū aboꝛtū .i. puerū q̇ egredit̃ moꝛtu⁹ ex vtero matris (vt dicit Ipocras in scđa ꝑticula amphoꝛismoꝛū) mollescūt. Rñdet̃ scđm glosam ibidē: qꝛ tūc mēstruū non fluit ad mamillas a quo fetus deberet nutriri. ergo tūc mollescunt.

Quare mulier impꝛegnata concipiēs masculū in vtero dexteram mamillā habet durioꝛē ꝙ̃ sinistrā. Respōdetur scđm Ipocratē. qꝛ masculi cōcipiuntur in dextero latere matricis. ergo tunc menstruū fluit ad dexteram mamillā ipsam indurando.

Quare mulieribus impꝛegnatis lac fluēs de mamillis significat debilitatem fetus. Respōdetur scđm Arist. quia lac est pꝛopꝛiū nutrimētum fetus in vtero: ꝛ ergo quādo lac fluit signū est ꝙ fetus nō nutrit̃: et ex hoc vtique debilitatur.

Quare dura mamilla dicit sanitatem in puero existente in vtero. Respondetur quia menstruū cōuertitur in lac: ꝛ tale lac sufficiēter nutrit fetū. ꝛ ex hoc arguitur eoꝛū foꝛtitudo.

Quare mulier hꝫ tm̄ duas mamillas: ꝛ aliqua bꝛuta vt poꝛca et canicula hn̄t decē vl̕ pl̕es. Rñr qꝛ frequēter mulier cōcipit masculū vnū vel femellā: ꝛ huic sufficit vna mamilla vel due. Sed aīalia bꝛuta habēt multas scissuras ꝓcreantes multos fetus: ergo habēt mamillas. pꝛimo scꝫ fetui pꝛimā: secūdo scđam: ꝛ sic de aliis ꝑ oꝛdinem.

Quare tēpoꝛe impꝛegnationis mamille sunt dure: ꝛ alio tempoꝛe sunt molles. Respōdet̃ qꝛ tūc inflantur et tumescūt sicut vterus quia multa humiditas mēstrualis fluit ad eas q̄ alio tēpoꝛe manet in matrice. et expellitur per locum deputatum.

Queritur per quem modum lac mãmillarum venit ad matricem. Respõdetur secũdũ Ipocratẽ vbi supra q mãmilla habet colligãtiã cũ matrice. et quasdã venas quas abscindũt obstetrices tẽpore ptus. et per illas lac fluit ad vmbilicũ puerorũ: et capiũt nutrimentum per vmbilicũ. Unde aliqui dicũt q puer existẽs in vtero nutritur per os. sed hoc est falsum: qꝛ si sic tunc stercorizarent etiã: sed hoc est falsum. qꝛ non videtur vbi dimittãtur illa stercora.

Quare lac egrediẽs de mãmillis spissum et grossum et non multũ fluidũ est signũ masculi in vtero. sed lac tenue est signũ femelle. Respondetur quia mulier gestans masculum est fortioris caloris qui digerit ipsum lac inspissando. Sed in mulieribus habẽtibus femellam non est tantus calor: ergo manet indigestum et aquosum et fluidum supernatans si ponatur in aqua.

Quare lac sit albũ. cũ tñ mẽstruũ sit rubeũ ex quo generatur. Rñdetur qꝛ sanguis nõ bene decoctus recipit formã albã vt pꝫ de carne: cuius ppꝛius color est albus. Aliter rñdetur qꝛ qlibet humor (qui generatur in aliquo mẽbro) assimilatur tali mẽbro in colore inquãtũ potest. sed quia caro mamillarum est alba. ergo et humor lactis est albus.

Quare vacca dat copiose lac pre aliis aĩalibus. Rñdetur qꝛ vacca est aĩal multũ vorax. ⁊ vbi multũ recipitur de nutrimẽto ibi multum generatur de mẽstruo. et quia lac non est aliud nisi menstruũ decoctum et de albatũ. ergo etiam in ea multũ generatur de lacte.

Quare lac nõ sit sanũ: vt dicit Ipocras secũda pticula amphorismorũ. Rñdetur scdm glosam ibidẽ. q ppter multas causas est insanũ. Primo qꝛ qñqꝫ coagulatur in stomacho ex quo vlterius malus anhelitus generatur. Sed ypocras ponit remediũ in loco allegato. dicens si tertia pars aque admisceatur lacti tunc non est nociuũ: et hoc intelligitur de aqua fluuiali. Alia causa qꝛ lac aliqñ in stomacho acetescit ⁊ excoquitur. et iterũ ex eo generãtur mali humores inficiẽtes anhelitum.

Quare lac presertim dolentibus caput non valet. Respondetur scdꝫ Ipocratem vbi supra et scdm glosam ibidẽ: quia lac cito trãsit in multam fumositatem. et multũ habet de materia terrestri que fumositas ascendens ipsum facit dolere.

Quare lac est conueniens nutrimẽtum infantibus et pueris. Respõdetur quia est naturalis eorũ cibus et cõsuetus: quia etiã in vtero nutriebãtur tali cibo: ergo est eis conueniens.

Quare lacticiniũ tẽpore partus vaccarũ sit bonũ. Respõdetur qꝛ tũc lac est multũ spongiosum: ergo tẽpore illo multas fumositates expellit: et quodãmodo est vna purgatio tali tẽpore.

Quare lac in mulieribus coeũtibus destruit puerum lactentem. Respondetur scdm aristo. in libro de aialibus: qz tẽpore coitus subtilior et melior pars lactis vadit ad vasa seminalia et ad matricẽ. et peior pars manet in mãmillis que destruit puerum.

Quare lac mulierũ fuscarũ sit melius q̃z albarũ. Respõdetur quia fusce mulieres sunt calidiores aliis: et qz calor digerit nutrimentum sufficienter: et sic lac melioratur.

Quare in eadẽ mensa simul comedere lac et pisces sit prohibitum a medicis. Respõdetur qz maxime disponũt ad lepram qz ambe sunt flegmatice nature tam lac q̃z pisces.

Quare auicule nõ habẽt lac neqz mãmillas. Respõdet qz mãmille impedirent eis volatum. Etiã pisces nõ habẽt mãmillas vel lac: quia ipsi emittũt lactes: vt dicit aristo. in libro de generatõe aialiũ: quia femella emittit poligranũ: et masculus superaddit lactes. sic eorũ species eternãtur per successionẽ indiuiduorum.

Quare aialia habẽt dorsa. Rñdet p arist. ppter tres causas. Pria vt deorsum esset via neruorũ a spina dorsi extẽsorũ p totũ corpus. vt patet sufficiẽter in suspensis: qz quãdo sunt lacerati tunc adhuc nerui dependent in spina dorsi. Secũda causa est: vt esset custodia mẽbrorum molliũ in corpore existentiũ: vt stomachi epatis pulmonis: et sic de aliis. Tertia causa est: vt esset fundamentũ oim ossiũ: qz videmus q9 alia ossa vt coste figũtur in spina dorsi.

Quare hõ inter oia aialia habet dorsũ latũ: ita q9 nullũ aial preter hoiem põt ꝯueniẽter iacere in dorso. Rñdet qz pectori lato correspõdet dorsum latũ. si ergo hõ haberet dorsum acutũ sicut alia aialia: illa esset indecẽs et inepta dispositio. ergo reqrit q9 habeat dorsũ latũ.

Quare homo iacens in dorso habet horribiles visiones. Respondetur qz tunc meatus seu neruus fantasie est apertus: qui est in anteriori pte cerebri: et ergo tũc fantasiatur. Uel alia ratio ẽ qz homo iacẽs in dorso habet se ita q9 humores pturbãtur: et mouẽtur sursum vbi est fantasia: et ergo fantasia pturbatur.

Quare malũ est iacere in dorso. Rñdet scdz medicos: qz hoc disponit ad leprã/epilepsiã/maniã/et ad incubũ. Ubi nota q9 mania est infectio anterioris ptis cerebri cũ priuatõe ymaginatõis. Sed incub9 in ppposito est passio cordis cũ aliqs se in somno suffocari putet. et putet aliquid iacere sup ipsum quod libẽter remoueret.

Quare spina dorsi habet multos articulos et multa mẽbra q̃ apud medicos spondalia dicũtur. Rñdet q9 ppter flexibilitatẽ ipsi9 dorsi. qz sine illis articulis flexiones fieri nõ possunt: neqz mot9: vt patet p

Aristotelē in libro de motib9 aīaliū. Et ergo dicētes q̄ elephas non habet membra dicūt male: quia tūc nō posset se mouere

Quare spina dorsi in piscibus fracta pisces cito moriūtur. Respō detur quia spina dorsi in piscibus est loco cordis: modo cor est primū viuēs ⁊ vltimū moriēs. vt patet in libro de longitudine et breuitate vite. ergo lesa spina dorsi pisces diuti9 viuere nō possunt.

Quare lesa medulla homo faciliter moritur. Respōdetur quia medulla venit a cerebro qd̄ est vnū mēbrū principale vt patȝ in duobus. Primo quia medulla seu nucha est alba sicut cerebrum. Secūdo quia alie medulle non habent cutē neq̄ pelliculā. sed nucha habet duplicē pelliculam sicut cerebrum. s. piam matrem et duram matrem. Et etiā circa spinam dorsi sunt quinq̄ vene. que scd̄m medicos dicūtur emoroides: ab emorois grece quod est sanguis latine. ideo modicum videndum est de venis emoroidarum.

De fluxu emoroidum.

Quare aliqui viri patiūtur fluxū emoroidū. Rn̄det̄ q2 sunt melancolici: ergo multū generat̄ in eis melācolia: q2 frigidi sunt. que primo mittit̄ ad splenē. s. ad ꝓpriā sedē melācolie: ⁊ ibi ꝓpter sanguinis multitudinē retineri nō pōt: ergo mittit̄ ad spinā dorsi vbi sunt alique vene que terminātur in dorso ⁊ in collo: et qn̄ ille vene valde replentur sanguine melācolico: tunc aperiūtur vie nature: ⁊ exit ille sanguis semel in mense vt menstruū mulieris. ⁊ tales viri ꝑ talē fluxū preseruātur a magnis infirmitatibus. s. ab hydropisi peste ⁊ ceteris.

Querit̄ quare iudei indrn̄ter patiunt̄ talē fluxū. Rn̄det̄ primo theologice: q2 ipsi tēpore passionis christi clamabāt. Sāguis eius super nos ⁊ sup filios nostros. Ergo dicit̄ in psalmo Percussit eos deus in posteriora dorsi. Aliter respōdet̄ magis naturaliter: q2 iudei vescūtur cibariis flegmaticis ⁊ frigidis. ex quib9 cibariis generat̄ sanguis melancolicus: qui ꝑ fluxū emoroidū expurgat̄. Alia ratio naturalis est: q2 dicit aristo. in de celo ⁊ mūdo. q̄ mot9 facit calorē: et calor digestionē. vt pȝ. iiii. metheororū. sed iudei nō sunt in cōtinuo motu ⁊ labore. nec in ꝯuersatōe hoīm. Etiā ideo: q2 sunt in magno timore q2 timent nos vlcisci passionē nostri saluatoris. et hec oīa in eis frigiditatem faciūt ⁊ impediūt digestionē: et ergo iterū in eis generatur multus sanguis melācolicus: qui in ipsis tūc tēpore mēstrui expurgatur.

De corde.

Queritur quare cor et pulmo dicunt̄ membra spiritualia. Respondetur vno modo q̄ a spiritu: q2 spūs vitalis in corde generatur. Sed illa responsio non videt̄ valere: q2 sic epar et cerebrū erūt mēbra spiri

tualia qd̄ est falsum: q2 epar est mēbrū nutritiuū sed cerebrum aīatiuū. Sed tñ ɔ̄sequētia pꝫ: q2 spirit⁹ vitalis generatꝛ in epate: et spirit⁹ aīalis in cerebro. Et ergo respōdetꝛ ꝙ cor ⁊ pulmo ideo dicuntꝛ membra spūalia: q2 in eis recipitꝛ spirit⁹ et aer. Uel dicuntꝛ spūalia ꝑpter eorū impassibilitatē respectu aliorū mēbrorū: ergo ipsa ꝑ quādā pelliculā diuisa sunt ab aliis mēbris nutritiuis. vt a stomacho.

Queritur quare pulmo sit ita rarus ⁊ spongiosus. Respondetꝛ vt ibi aer melius possit recipi ꝓ cordis refrigerio: et expulsione supfluarū fumositatū: q2 scd̄m Arist. in libro de inspiratione et respiratione. Pulmo est flabellū cordis seu vētilabrum. et sicut follis inspirādo inflatur: et expirādo cōprimitur et cōtrahitur. Sic simili modo pulmo inspirat aerem dādo refrigerium cordi. Et inspirat et respirat ne cor suffocetur per nimiā caliditatem aeris inspirati.

Queritꝛ quare caro pulmonis sit alba. Rn̄detꝛ ꝙ ꝑpter eādem causam. q2 est in cōtinuo motu. Etiā solet queri quare sola aīalia habentia cor habēt pulmonē et nō alia. Rn̄detꝛ q2 pulmo nō est mēbrū ꝑ se: sed ꝑpter aliud.s.ꝑpter cor: ergo si aīal carēs corde haberet pulmonē: tunc superflue et frustra esset: modo natura nō ꝑmittit hoc. q2 natura non deficit in necessariis nec abūdat superfluis.

Quare aīalia nō habētia pulmonē carēt vesica: vt dicit aristoteles Rn̄detꝛ q2 talia nō recipiūt aquā potabilē vt potū suū. vt cibū faciant feruere: sed ꝑpter tēperamētū cibi: ergo carēt vesica ⁊ etiā vrina. vt pꝫ in auiculis. quarū q̄dā simplr̄ nō bibūt vt falco nisus accipiter.

Quare cor sit in medio aīalis. Rn̄detꝛ ꝙ ideo vt aliqualiter oībus mēbris influat vitā. et ergo ɔ̄paratꝛ soli qui est situat⁹ in medio planetarū: vt aliis planetis influat lumen: et ergo pitagorici dicētes celum esse magnū animal dixerūt solem esse cor illius aīalis.

Quare in solo homine cor situatur in sinistro latere. Respōdetur vt calor cordis temperet frigiditatem splenis. nā splen est sedes melācolie: qui etiam in sinistro latere collocatur.

Quare inter oīa mēbra cor primo generatꝛ. vt dicit aristo. ꝙ cor est primū viuēs ⁊ vltimū moriēs. Rn̄detꝛ scd̄ꝫ arist. in libro de iuuētute ⁊ senectute: q2 cor est principiū ⁊ origo vite et oīm mēbrorū: et sine illo nullū mēbrū viuere pōt. Nota scd̄m phisicos. de semine in matrice retēto primo generatꝛ q̄dā pellicula circūdans ipsum semen post hoc generatꝛ spūs formatiuus qui ex subtiliori sanguine primo facit cor: ⁊ de sanguine minus subtili successiue facit epar. et de sanguine grosso et frigido facit medullam et cerebrum.

Quare aīalia parui cordis sunt audaciora. vt leo. qd̄ est aīal valde ferox ⁊ audax. Rn̄detꝛ ꝙ in paruo corde aīalis calor est bn̄ adunat⁹ ⁊

vehemẽs.et sanguis adueniens in tangẽdo ipsũ citius calefit.et ad alia mẽbra mouet spũ calefactiuo.mediãte quo audacitatẽ eis tribuit.

Quare aĩalia magni cordis sũt valde timida vt lepus. Rñr quia calor est ibi diffusus et dispersus.et nõ põt calefacere sanguinẽ ad ipsũ cor cõcurrentẽ.et sic timor ibi generatur.

Quare in corde magnorũ aĩaliũ vt ceruorũ et hoĩm scd̃m Albertũ est quoddã os. Rñr p Arist.quod ideo vt sit fundamentũ motus cõtinui ipsius cordis quia secũdũ eundẽ in libro de motibus aĩaliũ. In quolibet motu est quidã fluxus et quies.

Quare cor cõtinue mouet. Rñr scd̃m Arist.in libro de motu cordis et p galienũ et Egidiũ.quia ibi spiritus generat.qui est subtilior aere.quare propter maiorẽ rarefactionẽ querit locũ ampliorẽ.replendo cõcauũ ipsius cordis. Ex quo sequitur dilatacio cordis.et quia cor est terrestre.ergo cessante impulsione partes eius cessant.et tendũt ad cẽtrũ Et magister Galienus ponit experiẽtiã de glãde. Si glans ponatur ad ignẽ calor ignis eius hũiditatẽ resoluit in fumũ.qui est maior et rarior humiditate et ergo maiorẽ locũ occupat.et sic nõ potest manere in testa:ergo ipsam eleuat.et facit eã ex igne saltare:sic cõformiter est de corde. Unde nota quod cor aĩalis est triãgularis figure aliquo modo et ptẽ minorẽ habet versus sinistrã.partẽ vero maiorẽ versus dextrã et in parte minori se continue aperit et claudit. et sic est in cõtinuo motu. Primus motus apud medicos vocatur diastole. Sed motus constrictionis siue clausionis vocatur systole. Ex quibus duobus motibus fit pulsus in toto corpore.quẽ medici in venis arteris sentiũt.

Quare aĩalia magni cordis sunt macra. Respondet quia calor naturalis egrediens de corde cõsumit humiditatẽ aquosam. quã humiditatem oportet conuerti in pinguedinẽ. et vt frequẽter mulieres sunt pinguiores quam viri.quia habent multum de humido. et sunt humidioris cordis quam viri.

Quare caro cordis est compacta et spissa. Respondetur quia in re densa et bene compacta calor fortiter recipitur.vt etiã patet in aliis. Aliter respondetur:vt cor sua caliditate temperet frigiditatem cerebri.ideo est compactum.

Queritur quare cor est calidissimũ in toto animali. Respondetur quia ibi est materia spissa et densa et bene cõpacta.et calor fortiter recipitur in eo.vt patet in scilicibus. Etiã alia ratio est.quia cor sua caliditate temperat frigiditatẽ cerebri.

Querit quare cor est principiũ vite. Rñr quia in eo generatur spiritus vitalis.qui est sedes vite. Unde secũdum Augustinũ in libro de

differētia spirit⁹ ⁊ anime. cor habȝ duos vētres scȝ dexterū ⁊ sinistrū Dexter enim venter plus habet de sanguine q̄ de spiritu. qui spirit⁹ generatur ad viuificandū totum animal.

Queritur quare cor sit rotūdū ⁊ hȝ figurā piramidalē. R̄n̄r scd̄ȝ ari. ꝙ figura rotūda nō hȝ āgulos: ⁊ ideo cor est rotūdū ne materia corpi nociua ibidē possit retineri. Aliter rn̄detur scd̄ȝ Arist. qꝛ figura rotūda est motui apta. ⁊ ideo figura rotūda scd̄ȝ Ari. methaforice agononia dicitur ab a qd̄ est sine: ⁊ gonos angulus: quasi sine angulo.

Queritur. quare in solo corde per excellentiam fit sanguis. Respondetur quia sanguis est in eo tāq̄ȝ in proprio loco vel tāq̄ȝ in efficiēte: quod alii dicūt de epate. Unde cor a nullo membro recipit sanguinem: sed alia membra ab eo.

Queritur. quare aliqua animalia non habēt cor. Respōdetur ꝙ lȝ nō habēt cor. tamē habēt aliquid ꝓportionabile cordi vt pȝ de piscib⁹ et anguillis qui spinas dorsi habēt ꝓ corde.

Queritur. quare (vt videm⁹ ad sensum) in brutis aīalib⁹ vt in aucis et pullis. capite ipsis amputato cor adhuc pulsat ⁊ viuit. Rn̄detur quia spiritus vitalis diutius manet in eo quā in aliis membris. eo ꝙ cor est primū viuēs ⁊ vltimū moriēs. vt dicit arist. in de senectute et iuuētute ergo cor diutius pulsat ⁊ mouetur q̄ȝ alia membra.

Queritur. quare omne aīal carēs corde vel ꝓportionabili ipsi cor ōi caret sanguine. vt pȝ in muscis. Respōdetur qꝛ cor est principium sanguinis: mō deficiēte causa deficit et effectus.

Queritur. quare pulsus cordis certius iudicatur in dextro latere q̄ in sinistro. Respōdetur qꝛ calor cordis ibi facit maiorē abilitatē et calorē. ergo ibi plus sentitur q̄ in sinistro latere.

Quare cor aliquando sincopat vt patȝ in caducis ⁊ in epilepticis. Respōdetur scd̄m Cōstātinū in libro de stomacho: ꝙ hoc fit ex defectu sui ipsius ⁊ pellicularū quib⁹ cooperitur. quibus tūc infectis cor sincopisat. ⁊ aliq̄n fit ex infectōe mēbroꝝ vicinoꝝ. Unde q̄n ex orificio stomachi exit humor venenosus. ille ledit cor ⁊ mēbra sibi vicina. et tūc illa inducunt sincopisationē cordis. Notandū ꝙ scd̄ȝ Arist. dispositio cordis maxime cognoscitur ꝑ pulsum cordis: quia pulsus velox magno ⁊ frequens cognoscitur siue testatur super caliditatem cordis et super bonam complexionem: et pulsus tardus ⁊ debilis testatur suꝑ frigiditatem cordis ⁊ maliciā cōplexionis. vnde mulieres in q̄tū sunt sane habent tardiorem et debiliorem pulsum q̄ȝ viri. Et hoc etiam pȝ per alias causas vt infra patebit.

De stomacho

Quare stomachus est āplus. Rñdet̃ scd̃m Arist. in libro de aīalib⁹ q2 in eo cibus vt in olla primo decoquit̃ ⁊ digerit̃. vt purũ ab ĩpuro se parat̃. Et ergo p multitudinẽ cibi natura āpliat stomachum.

Quare stomachus est rotundus. Respōdetur secũdũ Constātinũ in libro de stomacho: q2 si haberet angulos tũc in illis cibus nociuus maneret. ⁊ sic homo nũq̃ȝ febrib⁹ careret. qui tñ humores eleuātur ⁊ cõsumũtur: ⁊ nõ abscõdũtur ꝓpter eius rotũditatem.

Quare caro stomachi sit multũ neruosa ⁊ sensibilis. Respōdetur secũdũ arist. ⁊ Constantinũ. q2 nerui sunt dilatabiles ⁊ extẽsibiles. et ergo stomachus tẽpore repletiōis dilatat̃: ⁊ tẽpore famis cõstringit̃. ergo natura sagax disponit neruosum stomachum.

Quare stomach⁹ digerit. Rñdet̃ ꝓpter calorẽ in eo existẽtẽ. q2 calor ꝓuenit a mẽbris vicinis. scȝ ab epate ⁊ corde q2 videmus in fabrica arte q̈ calor ignis sepat etrogenia: vt schoriā a ferro: aurũ a cupro argentũ a stanno. sic etiā digestione p calorẽ fit separatio puri ab impuro. ⁊ talis digestio est quadruplex secũdũ medicos.

Quare stomachus adiũgit̃ epati. vt pȝ ad sensum. Rñdet̃ secundũ Constātinũ vt supra: q2 epar est valde calidũ q2 dicit̃ a pir qđ est ignis. vt ergo sua caliditate possit iuuare ad digestionẽ. igit̃ circũdat ipsum.

Quare cōiter patiamur pl⁹ frigus post prādiũ q̃ ante. Respondet̃ q2 tũc totus calor vadit ad stomachũ ꝓ digestione faciẽda. et sic ptes exteriores infrigidātur calore priuato.

Quare post prādiũ ĩmediate sit malũ studere Rñdet̃ q2 cũ calor debet laborare ꝓ imaginatōe studii tũc nõ laboraret ꝓ cibo digerẽdo. ⁊ sic cib⁹ pmaneret crudus. ideo scd̃m medicos homo prius debet spaciari post prandiũ ad centũ passus. vel secũdũ aliquos ad mille.

Quare mulieres ⁊ maxime impregnate primo ⁊ tertio mense hñt appetitũ inordinatũ ad comedẽdũ carbones cineres ⁊c. Respondet̃ secũdũ Constātinũ vt supra. q2 quales sunt humores in stomacho illarũ mulierũ: talia nutrimenta appetũt. ⁊ q2 in mulierib⁹ impregnatis sunt putridi ⁊ corrupti humores replẽtes stomachũ. ideo appetũt similia. cũ omne simile applaudat sibi simili.

Quare stomach⁹ carnes valde pingues tarde digerit. Rñdet̃ q2 tales carnes natāt in stomacho. mō optĩa digestio fit in ꝓfundo stomachi vbi carnes pingues nõ pñt venire ⁊ ergo tales sunt multũ somnolẽti post esum pinguiũ carniũ: q2 in eis digestio retardatur.

Quare stomacho infirmo oĩa alia mẽbra habẽt se male et eo sano melius sunt singula mẽbra disposita. Rñdet̃ scd̃m Cõstātinũ in principio sui libri: q2 stomach⁹ colligantiā habet cũ cerebro/corde/⁊ epate

que sunt mēbra pricipalia ergo ipso dolēte oia dolēt. Aliter rñr. quia impedita pria digestiōe alie digestiones ipediūtur: nā in prima diges tione principiū est infirmitatis. scz in stomacho.

Quare iuuenes citius esuriūt q̄ senes. Rñr secūdū ypocratē i pri ma particula amphorismorū: et galienū ibidē in cōmento: q iuuenes propter tria cibo indigent. Primo, ppter incremētū. Secūdo ppter restaurationē vite. Tercio ppter cōseruationē vite. Aliter rñr. q iu uenes sunt calidiores senibus. eo q iuuenes sunt frigidi et sicci. vt pz secūdum Aristo. in li. generatione aīaliū. ergo calor in iuuenibus plus digerit. et per cōsequēs plus appetūt.

Quare medici precipiūt q existēte appetitu cōmedēdi dz quis cō medere. Rñr secūdū auicēnā. q tolerare famē stomachū est malis hu moribus et putridis adimplere quos attrahit ad se loco cibi. vt pz p ex periētiā cū ieiunamus de nocte appetitū cōmedēdi habemus. sed sequē ti nocte mīe. ergo est signū q stomachus tūc est repletus malis humori bus et maxīe orificiū eius que repletio nō est vera. sed mēdax et ppter hoc sūpto modico cibo regredit̄ stati appetitus. et ergo dicūt vulga res p cōi puerbio. q os est trufator. qz licet fuerit corruptū malis hu moribus sūpto tamē cibo reuertitur appetitus.

Quare cōsiliū medicorū ē q hō comedere dz successiue. Rñr scōm auicennā qz quādo stomachus nimiū replet̄: tūc cibus supnatabit in eo quod est valde piculosū. Alia cā est qz sicut ligna multū frigida suffo cāt ignē: sic cibaria suffocāt calorē naturalē. et ergo optima medicina est vti modestia et tēperamēto i cibo et potu. vñ v̄sus Esse cupis sanus sit tibi parca manus. Pone gule metas etas vt sit tibi longa.

Quare alio et alio tpe anni appetūt̄ alia et alia cibaria: vt in hyeme carnes bouine et vaccine et porcine: In estate appetūtur carnes sub tiliores. vt vituline agnine. Rñr ideo quia cōplexio variat̄ secūdū tē pus anni. vt patet per Albertū in li. sex principiorū. Aliter respōdet̄ et melius quia hoc est ppter qualitatē ipsorū tēporū. qz frigus hiemis facit meliorē digestionē quia vētres calidiores sunt in hyeme ppter frigus circūstās. vt dicit ypocras in prima pticula amphorismorū. et Arist. primo metheororum.

Quare cibus nō dz eē nimis calidus. vt piper zinciber. Rñr qz cibus calidus adducit sanguinē et disponit ad leprā. sic ecōuerso cibus frigi dus mortificat et cōgelat sanguinē. Etiā cibus nō debet eē nimis ace tosus. quia ille cito inducit senectutē. Itē cibus non debet esse nimis conditus quia ille adurit interiora. et post illū cibum oportet potare multum vt post aleca cruda. Item cibus non debet esse nimis dulcis

quia dulcedo maxime constipat venas.

Quare sit bona consuetudo caseū comedere post prādium ⁊ pira post omnia fercula imediate. Respōdetur q2 caseus rōe terre sterilitatis ⁊ grossiciei tēdit ad fundū stomachi. ⁊ sic deprimit carnes. ⁊ ille cibus digerit oēs alios: seipm digere nō potest. Sic etiā dicit de piris. Notandū de caseo q caseus recens ceteris est laudabilior: sed caseus vetus ⁊ siccus ⁊ salsus est pessim9 cito faciēs dolorē capitis. et epatis facit cōstipationē. ⁊ de q̄to fuerit veterior de tāto est deterior. Un9. Caseus est nequam nam dirigit omnia se q̄.

Quare post pisces sit bonum comedere nuces. vt dicit metrista. Post pisces nuces. post carnes caseus assit. Respōdet q2 pisces aliqñ sunt venenosi: q2 sunt difficilis digestionis: ⁊ faciliter putrescūt ⁊ corrūpūtur: ⁊ nuces iuuāt p digestione q2 sunt mediocriter calide. Alia ratio. q2 qñq3 sunt venenosi vt dictū est: mō nux est remediū cōtra venenū. ergo pisces tēperant p nuces. et sic sanū est sumere nuces post pisces. Sed tñ notāda est regula de piscibus: q2 pisces debent esse de aqua clara ⁊ petrosa: ⁊ nō frigida et lutosa nec quieta. Unde versus. Currant p aquā mundā clarāq3 petrosam. Sint cocti vino pisces cū petrocillino. et tales pisces minus nocent.

Quare nouus cibus multū nocet stomacho. vt in festo pasche multi ledūtur ex nouo cibo. Respōdetur quia talis cibus nimis auide comeditur. ergo replet stomachū. ⁊ sic stomachus difficulter potest digerere istum cibum: ⁊ sic ex eius imoderata comestione multi moriūtur: quia est regula Galieni ⁊ ypocratis: q gula iterficit plures q̄ gladius. ideo sūmopere valet moderatio cibi et potus.

Quare sit malū pausare in mēsa et paulatim diuersa cibaria comedere. Rñdet q2 qñ vltimū p̄sentat tunc primū incipit digeri: ⁊ sic ptes in digerēdo nō equant. ⁊ cib9 decoctus corrūpit. ⁊ hoc bene ppēdūt gallici. q2 ad maius duo vel tria fercula comedūt. Est tñ notāda regula de ordine cibarioꝝ. q2 si plura habētur fercula quoꝝ quedam sunt subtilia in digestione: sicut caro pulloꝝ/ hedoꝝ/vituloꝝ/oua mollia et sorbilia et huiusmodi. tūc illa subtilia debēt precedere. Sed grossa vt caro senioꝝ porcoꝝ/vaccarū assatura porcina vel vaccina/oua dura in patella fricta debēt post comedi. Ratio est. q2 si p̄ponerētur tūc ipsis cito digestis impedirēt digestionē alioꝝ. et tūc subtilia iam digesta violenter retinerētur. ⁊ in stomacho corrūperētur. Ex quo sequitur eructatio nausia fastidiū ⁊ dolor capitis. dolor ventris. et magna sitis. Et per cōsequēs est valde nociuū in eadē mensa comedere lac ⁊ bibere vinū: quia disponūt ad lepram.

Queritur quid melius est stomacho cibus vel potus. Respondet q potus citius digerit q cibus: qr cibus est magis materialis q pot⁹: ergo cibus difficilius digeritur.

Quare bonũ est potare ad prandiũ. Respõdet vt potus temperet cibũ. vt reddat eũ aptũ digestioni. qr olla repleta carnibus aut piscib⁹ si nõ habet humiditatẽ: tũc sequitur illius pulmenti ⁊ olle destructio. Et stomachus habet se vt olla decoquens cibum. ergo a medicis est consultum inter prandia potare.

Quare bonũ sit cenã dimittere serotinã. Rñr q ideo: qr post cenã nõ sequit mot⁹. ⁊ sic cib⁹ nõ intrat ꝓfundũ stomachi: sed remanet idigest⁹. ⁊ sic iducit nocumẽta: ⁊ ergo bonũ est cenã esse breuẽ ⁊ modicã. Unũ vsus. Cena leuis cenaq breuis tibi sit. qr magna Cena nocet. medicina docet. res est manifesta. Ex magna cena stomacho fit maxima pena. Ut sis nocte leuis: sit tibi cena breuis.

Quare ieiuno stomacho vinũ bibere est valde insanũ Respondet secũdũ Auicẽnã q talis sobria potatio vini dat magnũ periculũ in cerebro. ⁊ qñq inducit morbũ caducũ vel apoplexiam.

Quare aquã frigidã multũ bibere ẽ valde periculosum. Rñdet q vnũ cõtrarioꝝ expellit ⁊ impedit reliquũ vt patet p Aristo. primo de generatione: sed qr aqua est summe frigida. ergo veniẽs ad stomachũ impedit digestionẽ ⁊ calorem digerẽtem.

Quare bibere de nouo musto sit valde piculosum ipsi stomacho. Respõdet qr est indigestibile. ergo multũ inflat ventrẽ. sic aliqualiter prouocat dissenteriam. i. fluxum ventris sanguineum. Unde versus. Impedit vrinam mustũ soluit cito ventrẽ. Sed de vino bono bibere est cõueniens. vnde versus. Uinũ sit clarum vetus subtile maturum. Ac bene limphatum. soluens moderamine sumptum.

Quare statim post prandiũ laborare sit prohibitũ a medicis. iuxta hũc versum. Post mẽsam pausa nec eas nec stes sine causa. Rñdet q hmõi triplex est ratio. Prima est: qr mot⁹ post prãdiũ ledit virtutem digestiuã: ⁊ sic cib⁹ indigestus depellit. Secũda est: quia motus post prãdiũ facit vt mẽbra crudũ attrahãt cibũ. quod statim est causa egritudinis. Tertia est: qr mot⁹ facit cibũ descẽdere anteq digerit. ⁊ si hõ inciperet ãbulare post prãdiũ tũc motũ paulatim incipiet. Sed post cenã motus est bon⁹ qr post cenã cito sequit somn⁹. ergo parũ est spaciãdũ: vt p hoc cibus intret ꝓfundũ stomachi.

Quare de mane ante prãdium sit bonũ spaciari. Respõdetur quia talis motus dat mẽbra cõmoda ⁊ cõgrua ipsi spaciãti. qr calorẽ naturalẽ fortificat. et facit descẽdere supfluitates stomachi. Et ergo dicit

Auicenna q dimittētes exercitiū et motū incurrūt ethicā ⁊ ille mot⁹ pꝫ in his vsib⁹. Ante cibū perge motus prim⁹ moderat⁹. Post cenā stabis. aut passus mille meabis.

Quare secūdū doctrinā Auicēne ⁊ ypocratis vomere sit valde sanū. Rñr scōm eos qꝛ purgat stomachū ab oī humore nociuo. naꝫ ibi expellit materia passiua. s. glauca vel viridis que si in stomacho maneret febrilia pericula induceret. Etiā scōm auicen. vomit⁹ purgat oculos purgat caput. et mūdificat cerebrū.

Quare sōnus valde fortificat stomachū et virtutē digestiuā. Rñr qꝛ in sōno vadit calor naturalis ad intra digestionē cōfortando. sꝫ calor in vigilia manet circa loca sensuū: et in toto corpore dispersus.

Quare hō patitur infirmitates. ita vt cibus et pot⁹ a stomacho receptus in eadē qualitate et q̄ntitate per inferiora expellantur. Rñr q hoc ē ꝓpter debilitatē virtu is naturalis scꝫ appetitiue vel attractiue digestiue retentiue et expulsiue que infirmitas lienteria vocat̄ Nota differētiā inter lienteriā dyarreā et dissenteriā. vñ v⁹. Cruda lien simplex dyē sed sanguine dissen.

De sanguine

Quare oē aīal habēs sanguinē necesse est habere epar. Rñr scōm Arist. q sanguis primo generat̄ in epate eo q epar est sedes sāguinis scōm aliquos medicos. et trahit̄ a stomacho p quasdā venas pncipales: a quo generat̄ talis sanguis.

Quare sanguis sit rube⁹ Rñr qꝛ assimilatur mēbro in quo generat̄ scꝫ epati. quod est rubei coloris. Etiā sanguis est dulcis qꝛ est bene digestus et coct⁹ ⁊ parū de terresteritate sanguini admixtū causat salsedinē ī eo vt pꝫ per philosophū ī libro metheororū.

Quare mulieres habēt spissiorē sanguinē q̄ viri Rñr q ꝓpter frigiditatē inspissantē. Frigiditas em̄ ex sua natura ꝯdensat coadunat cōstringit. vel cōgelat. vt pꝫ quarto metheororū.

Quare sāguis venit ad totū corp⁹ ab epate. Et p quē modū. Rñr q p venas principales. vt p epaticā sephalicā medianā. ⁊ p venas capitales. de quib⁹ pꝫ in libro amphorismorū.

De vrina

Queritur quomodo vrina venit ad vesicā cū tamē vesica sit clausa Aliqui dicūt q sudādo: et videtur eē verū cū vrina non sit mortificatiua vt pꝫ p Egidiū Ergo aliter Rñr scꝫ q semipellicula (que est in vesica) aperit̄. et per eā intrat vrina et quia illa pellicula est duplata. ideo ecōuerso clauditur. Et dicit Theophilus vrina ē nūcius nō fallax. qꝛ testat̄ supra sanitatē et egritudinē aīalis. vt dicit ypocras in libro am

phorismorū q̄ hoīes habēt de mane vrinā albā. et ante prādiū rubeā et post prandiū candidā ⁊ similiter post cenā. Et multi sunt colores vrine de quibus nichil ad presens.

Quare ydropisis venit ab epate. Rn̄r scōm Cōstā. q̄ꝛ virt⁹ digestiua in epate nō pōt matiā grossā cōuertere in quatuor hūores sed ꝯuertitur solū in aqua que tumescit et inflat hoīem et maxime ventrē.

De felle

Quare aīalia habēt fel. Rn̄r q̄ ibi recipitur humor coleric⁹. q̄ suo acumine multū iuuat viscera ad expellēdū suꝑflua. Etiā iuuat ipsum stomachum in digerendo

Quare ictericia venit a felle. Rn̄r q̄ꝛ humor fellis est glauc⁹ ⁊ croce⁹. igitur cū pori fellis obstruūtur: tūc ille humor nō pōt intrare sacculū fellis. sꝫ miscet̄ cū sanguine vadēs ꝑ totū corp⁹ inficiēdo cutē.

Quare equus mul⁹ asin⁹ ⁊ coru⁹ nō habēt fel. Rn̄det̄ secūdū Ari. in libro de aīalib⁹ q̄uis illa aīalia sic dicta nō habēt fel in sacculo habēt tn̄ fel dispersū per paruas venas.

De splene

Quare splen est caro nigra. vt pꝫ per sensum: Rn̄r scōm Arist. ī loco preallegato q̄ splen causatur ex materia terrestri. id est ex materia nigra. modo affectus assimilatur sue cause Aliter respōdet̄ secūdū medicos. q̄ꝛ splen est reseruaculuꝫ melancolie. mō melancolia est nigra. nā dicitur quasi nigra colera.

Quare hō habēs magnū splenē sit macer Rn̄r q̄ꝛ splē multā trahit ad se materiā que deberet transire in pīguedinē. ⁊ ergo per oppositū hoīes parui splenis pingues efficiūtur.

Quare splen facit ridere. vt dicit ysidorus. Splene ridemus felle irascimur. corde sapimus iecore amamus. et cerebro sentimus vt etiā tangit ebrardus capitulo de verbis. Cor sapit et pulmo loquitur. fel cōmouet irā. Respōdetur valde naturaliter quia splen attrahit ad se melancoliam. eo q̄ est proprius locus eius. que melancolia est causa tristicie ⁊ illa ibi consumitur ⁊ sic deficiente causa deficit et effectus. q̄ autem melancolia est causa tristicie pꝫ per Ari. in prohemio de anima et ergo illa cōsumpta sequitur oppositū tristicie scꝫ gaudiū. Et eadē de causa fel facit irasci. quia colerici sunt iracundi. quia multum habēt de humore fellis. Et nota pro lucidiori intellectu illorum q̄ quatuor hūores sunt in homine scꝫ sanguis colera flegma et melācolia quorū quilibet hꝫ speciale reseruaculū. et membrū speciale ī quo seruatur et conseruatur. Unde ex p̄te materie sicce et calide generat̄ colera. q̄ vadit ad fel vbi hꝫ locū in quodā sacculo. Sꝫ ex p̄te matie frigide ⁊ sicce

generatur melancolia: que vadit ad splenē tāq̄ȝ ad suū receptaculum scōm medicos. Sed ex pte materie frigide ꝛ humide generaṫ flegma quod vadit ad pulmonē tāq̄ȝ ad suū receptaculū. vel scōm medicos ad splenem. Sed sanguis (qui est nobilissimus humoꝛ) diciṫ generari in epate. et ibi videtur esse suus pꝛopꝛius locus.

Sequitur de coitu.

Queritur. quare coeūt aīalia. Respōdeṫ scōȝ Auicēnā scōo de aīa sup illā litterā. Naturalissimū quidē operū in viuētibus est generare sibi simile in spē. quod fit pꝛopter cōseruationē speciei qꝛ si coitus nō esset: omnes species dudum perissent.

Queritur. quid sit coitus. Rñdeṫ ꝙ coitus est mutua actio maris ꝛ femine p instrumēta ad talē actum deputata ad seruādum speciē. Et ideo dicunt theologi. quandocūq̄ȝ coitus non fit pꝛopter generatio nem sibi similis: tunc est maximū peccatum.

Quare coitus tēperatus sit conueniēs saltē quibus licitū est. Rñr scōm Auicēnā et Cōstātinū in libꝛo de coitu. ꝙ coitus alleuiat coꝛpꝰ: et animū exhilarat. caput ꝛ sensum ꝯfoꝛtat. ꝛ aufert multas egritudi nes melācolie. qꝛ expellit fumū spermatis de cerebꝛo: et expellit ma teriā apostematicā. Et ergo scōm Auicēnā tertio canonis ex dimissio ne coitus aliqn̄ causaṫ tenebꝛositas oculoꝛū ꝛ vertigo capitis. Unde sperma viri vltra debitū tēpus retentū cōuertiṫ in venenū.

Quare distēperatꝰ coitus ꝛ nimis assiduus sit nociuus. Rñdeṫ qꝛ destruit visum: ꝛ coꝛpꝰ exsiccat. qꝛ dicit Aristo. scōo de generatōe aīa liū. Luxuria est emissio pure humiditatis: ꝛ cerebꝛū ꝯsumit. ꝛ inducit febꝛes acutas scōm Auicēnā: vt exptū est. ꝛ maxime abbꝛeuiat vitam scōȝ Arist. in de lōgitudine ꝛ bꝛeuitate vite. Et hoc declarat Albertꝰ de passere: qui ꝑpter nimiū coitū tm̄ ꝑuenit ad tertiū annū.

Quare melācolicis ꝛ colericis ꝛ vniuersaliter hoībus macris val de nocet coitus. Rñdeṫ qꝛ eos multū exsiccat. cū de se sint sicci ipsis inducit siccitatē. Per oppositū flegmaticis ꝛ sanguineis multū ꝓdest coitus. vt dicit Auicēna. qꝛ in eis est multū de tali materia. q̄ necessa=rio a natura expellenda est. Quāuis Arist. dicit ꝙ oē aīalia pingue sit pauci spermatis: qꝛ materia trāsit in pinguedinem.

Quare femelle aīaliū bꝛutoꝛū nō appetūt coitū post impgnationē Rñdeṫ scōm albertū: qꝛ tūc matrix femine est clausa: ꝛ mēstrua tunc sunt retenta: ergo appetitus circa illas cessat.

Quare tūc mulieres ꝛ equa post impꝛegnationē appetūt coitum. vt dicit arist. in libꝛo de aīalibꝰ. Rñdetur scōm Galienū de muliere: ꝙ recoꝛdatio iuuat ad coitū: ꝛ qꝛ mulieres recoꝛdantur ad delectationē

in coitu precedēti habitā.et sic appetūt coitū. Sed de equa rñr.q: est aīal multū vorax.quare h3 in se multas fumositates distēperatas ergo appetit aliud sperma eo q̄ oē simile appetit suū simile

Quare repleto corpore nō est coeūdū. Rūdetur scōm Arist.q: ꝓhibet digestionē. Similiter nō bonū est ventri famelico. q: ille coit⁹ valde debilitat corpus aīalis.

Quare nō sit bonū post balneū coire. Rñr q: tūc pori sūt aperti.⁊ calor per totū corpus est dispersus.ergo coitus sequens balneū maxime infrigidat ipsum corpus.

Quare post vomitū et post solutionē ventris minime valet coit⁹. Rñr q: est valde periculosū facere duas purgatiōes in vno die. vt dicit Ipocras ⁊ Galienus Sic est de coitu et solutōe vētris.cū renes ꝑ coitū purganᵗ.et intestina ꝑ vomitū.

Quare aīalia agrestia in coitu sunt valde furibūda.quod p3 in ceruis qui tūc maxime clamāt et vociferāt.vt etiā p3 de asinis.qui tūc solēt insanire:vt dicit Constan.ex autoritate Ipocratis.rñr q: tūc membra sunt maxime incensa ex appetitu venereo. natura laborat ad expellēdū superflua:que in sensu disponūt ad irā et ad furorē ergo post coitū sunt statim mansueta.

Quare in coitu sit tanta delectatio. Rñr q: coitus ē op⁹ despectū in se et totū malū et īmūdū valde. ita q̄ oīa aīalia naturaliᵗ abhorrēt illū actū.et si nō fuerit tāta delectatio in eo nūq̄ fieret act⁹ coitus: q: talis actus immūdus est et maliciosus ⁊ ergo natura ī tali delectatōe se libēter exercet.vt species rerū possēt conseruari.

Quare frequēter coeūtes nō habēt tantā delectatiōem sicut raro coeūtes. Rñr q̄ hoc fit ꝓpter tres rōnes. Prima rō est q: meat⁹ seminis ē nimis larg⁹ et āpl⁹.ergo semē nō facit ibi morā.ex cuius mora īducitᵗ delectatio Scđa rō ē.q: in illis sēꝑ coeūtib⁹ ꝓpter cōtinuū coitū ē paucitas seminis.⁊ sic iterū nō facit delectationē. Tercia rō ē.q: in illis aliquādo loco seminis emittitur sanguis crudus ⁊ indigestus. vel alia materia aquosa.et quia hec materia non est calida.ergo non facit talem delectationem.

Queritur vtrū coit⁹ pōt fieri per os. scilicet q̄ aliqua aīalia cōcipiant ꝑ os.vt dicūt quidā de cornicib⁹ q̄ osculādo se rostro coeāt ⁊ concipiat. Et q̄dā dicūt q̄ mustella cōcipit ⁊ parit ꝑ os. Rñr scōm Arist. in libro de animalibus.q̄ ille sermo est penitus falsus et fictus.q: lic3 colūbe rostrizāt se tamē ex hoc nō cōcipiūt.nec etiā sic coeāt. Etiam q: mustella semper portat in ore fetū suū de loco ad locū. et ergo ipsi putāt q̄ pariat per os. Unde Aristo. ita declarat et arguit. Quicquid

intrat per os hoc dirigendo cõsumitur sed si semina intrarent per os tunc digerẽdo consumerẽtur ergo ꝛc. Maioꝛ patet: quia non est dabilis instancia. sed ꝯña tenet in darii. Sed diceret foꝛte aliquis. tamẽ beata virgo cõcepit ꝑ aurẽ. s. ꝑ verba ergo etiã possibile est. ꝙ aliqua mulier cõcipiat ꝑ os Rñr ꝙ hoc nõ fuit naturaliter ȝ supnaturaliter et miraculose et de illa cõceptõe nichil est ad ꝓpositũ. Unde dicit venerabilis dominus Albertus. Quid michi de theologia cum phisice loquoꝛ.

Queritur vnde generatꝰ semẽ viri. Rñr ꝙ desuꝑ sunt diuerse opiniones medicoꝛũ et philosophoꝛũ. Et dicũt quidã ꝙ sit humoꝛ supfluꝰ quarte digestionis. Et aliqui dicũt ꝙ sperma sit sanguis purus a cerebꝛo fusus. ꝛ ẽ decoctũ ꝛ in testiculis dealbatum. Sed alii dicunt ꝙ sit supfluũ secũde et tercie digestionis. Sed qꝛ similia sũt sudoꝛ vrina sputũ flegma colera ergo dicit Arist. in de generatõe aĩaliũ ꝙ sperma semꝑ est superfluũ vltimi nutrimẽti. s. sanguinis ꝑ totũ coꝛpus dispersi. ȝ tñ ꝑcipue diffũditur ꝛ decidiꝰ a mẽbꝛis pꝛincipalibꝰ. s. a coꝛde epate ꝛ cerebꝛo: Et huiꝰ signũ est. qꝛ talia mẽbꝛa in digestione virtutis semĩalis maxime debilitãtur. Et ex illo patet ꝙ coitus sit minime pꝛoficuus. Sed tamen aliqui asserũt ꝙ pꝛedicta sunt intelligenda de coitu excellenti. sed nõ de coitu moderato. Notande sunt alique virtutes que lucide patent in his metris de moderato coitu. vñ versus.
Alleuiat coꝛpus coitus moderamine factus
Quibus sit licitus quibus non valde nociuus.

Quare semen viri sit albũ cũ tamen semen mulieris sit rubeũ. Respondetur ꝙ in viris est albũ pꝛopter magnã caliditateȝ. et est magis decoctũ qꝛ in testiculis dealbatꝰ quoꝝ caro est alba sicut ꝛ caro mamillarũ. Sed semen mulieris est rubeũ qꝛ est superfluũ secũde digestiõis que celebꝛatur in epate. qui epar est membꝛũ rubeũ. igitur ꝛc. Aliter respondetur qꝛ mẽstruũ est sanguis coꝛruptus et indigestus. ergo habet coloꝛem sanguinis.

Queritur vtrũ sperma decidatur a mẽbꝛis vel ab humoꝛibus. Respõdetꝰ scd̃m aliquos ꝙ a mẽbꝛis sicut iã dictũ est. Et hoc sic ꝓbãt. qꝛ sensibiliter videmꝰ ꝙ claudus generat filiũ. Et pater habẽs cycatricẽ generat filiũ habẽtẽ cycatricẽ vt dicit Arist. in libꝛo de aĩalibꝰ. Et hoc nõ fieret si nõ eẽt decisio a mẽbꝛis. Sed tñ alii dicũt ꝙ decisio fit ab humoꝛibus. qꝛ fit ab vltimo nutrimẽto mõ nutrimẽtũ nõ ẽ mẽbꝛũ sed humoꝛ. Sed ad pꝛimã opinionem de patre truncato respõdetꝰ ꝙ Arist. in secũdo de generatione aĩaliũ vult ꝙ hoc fit ꝓpter ymaginationem matris tempoꝛe coitus.

Quare imaginatio matris de ethiope generat filium nigrū. et hoc etiā est verū de aliis opinionib⁹. Un̄ refert albert⁹ magn⁹ ꝙ q̄dā regina in coitu imaginabať de vno ethiope ꝓpe lectū depicto cū imagine magno ⁊ distorto: ⁊ sic ꝯcepit ⁊ peperit filiū nigerrimū. Ad hoc respōdeť scōȝ auicēnā. ꝙ imaginatio de casu facit hoīem cadere: et de lepra facit hoīem leprosum. sic etiā in ꝓposito. imaginatiua est supior formatiua fetus ⁊ p̄cipit formare tale quale scȝ imaginatū est.

Queritur vtrū semen viri ingreditur substātiā et materiam fetus. Respōdeť ꝙ vtrūq꞉ semen tā patris q̄ matris materialiter intrat substātiā embrionis. q꞉ vt lac coagulatū intrat substātiā casei: ita habet se sperma vt coagulū ⁊ mēstruū plenitudinē habet lactis. Sed illa opinio nō videť valere. ergo respōdeť scōm aristo. ⁊ scōm alios phos. ꝙ semen viri non intrat substantiā fetus. Quod ꝓbať sic: q꞉ sic materia et causa efficiēs coinciderēt: qō est cōtra phm. Tenet ꝯsequētia: quia semen viri nō intrat substātiā fetus eo ꝙ est principium efficiēs ipsius pueri: sicut domificator est causa efficiēs ⁊ principiū ipsius dom⁹. Itē ex alio ꝓbať: q꞉ eadē est materia nutrimēti: ⁊ generatōis scōo de aīa: q꞉ ex eisdē sum⁹ ⁊ nutrimur. ideo sperma nō pōt esse materia nutrimēti scōm Auerroim. Unde scōm rei veritatē respōdeť: ꝙ semina ambo claudūtur in matrice. ⁊ semen viri disponit semē mulieris ad receptionē forme seu aīe. quo facto ꝯuertitur in humidū: ⁊ exalatur ꝑ poros matricis. qō pȝ q꞉ solū menstruū est materia fetus.

Quare matrix auide ⁊ cupide attrahit semen: q꞉ vt dicit auerrois. fuit q̄dā puella in balneo vbi spermatisatū fuit. ⁊ illa puella ab attractiōe seminis cōcepit ⁊ peperit. Rn̄deť scōm Auerroim: ꝙ matrix ex natura specifica attrahit ipm semen vt magnes ferrū/ ⁊ agates calibē sic attrahit ipsum ad suā ꝑfectionē propriam.

Quare mulieres habēt menstrua. Respondeť scōm medicos quia sunt frigide in respectu ad viros. ergo totū nutrimentum non potest conuerti in eius sanguinem. ⁊ ergo magna pars transit in menstruū: quia in omni mense a qualibet muliere debite etatis ⁊ sana expellunť quia ante tredecimū annū non fluūt. etiam dico (sana) quia aque mulieres infirme non patiūtur menstrua.

Quare mēstrua fluūt a mulieribus. Respondetur q꞉ menstruū est materia venenosa. nā dicit arist. in generatione aīalium ꝙ mēstruū recens ⁊ fluens si tangit arborem vel ramū arboris virentem: talis arbor arescit vel deficit. Item dicit Aristo. si canis gustaret de mēstruo tertia die esset rabidus: et si musce tanguntť ab ipso illo die moriūtur. et ergo natura sagax oī mēse expelli voluit a mulierib⁹ mēstruū tāq̄

inimicū vite cōtrariū. ergo retētū a mulierib⁹ vltra debitū tēp⁹ scđm Arist. inducit pessimas infirmitates. s. sincopin et extasin.

Quare āte tredecimū annū nō fluūt mēstrua. Rñr qꝛ iuuēcule sūt calide. ita. s. ꝙ bene digerūt totū cibū ergo mēstruū in eis nō generat ante illud tēpus et per cōsequēs nō expellit. Et hoc est verū nisi bonitas vel malicia cōplexionis impediat.

Quare mulieres post quīquagesimū annū nō patiūtur mēstruū vt pꝫ in his metris. Adde decē trinis mulierū mēstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tota. Ibi rñr ꝙ mulieres veteres sunt steriles. ergo nō habēt mēstrua. Aliter rñr ꝛ meli⁹ qꝛ tūc natura ē debilis et sic nō pōt ipsū expellere pre nimia debilitate ergo generāt ī eis maxīe q̄titates īmūdicie ī vna massa. et sic efficiūtur ita īmūde vt suo anhelitu inficiūt hoīes et ergo tūc in eis tussis abūdat ꝛ alia mala ergo secūdū cōsiliū medicorū abstinēdū est a talib⁹ vetulis.

Querit quare mulieres taliter existētes venenose nō īficiūt semet ipsas. Respōdet qꝛ venenū nō agit in seipsuꝫ. sed in aliud sibi obiectū Aliter rñr ꝛ meli⁹ qꝛ ꝯsuetū ē mulierib⁹ talē materiā habere ergo eis nō nocet. Refert em̄ Albert⁹ magn⁹ de quadā puella (que ī Colonia ad ipsū ducebat) ꝛ comedit oēs araneas nil ei nocētes. sꝫ fuerunt sibi cib⁹ aptissim⁹. Et dicit Arist. in li. de regimīe principiū ad Alexādrū regē. et narrat sibi de quadā puella. que ī iuuētute fuit nutrita veneno ꝛ sup illo dicit cōmētator scđo phisicorū ꝙ quidā hoīes visitati fuerūt comedere venenū sic ꝙ erat ei cibus quotidianus.

Quare mulieres impregnate nō patiūtur mēstrua. Rñr qꝛ tūc mēstruū transit in lac et in nutrimētū fet⁹. ergo mulier impregnata quādo patitur menstruū hoc est signū aborsionis

Quare in trib⁹ primis mensib⁹ menstruū mulieris impregnate adhuc fluit. Rñr ꝑpter puitatē et nouitatē pueri qꝛ adhuc nō potest sumere totā materiā menstrualē.

Quare femelle aīaliū brutorū: vt volucrū ꝛ pisciū nō patiūt menstrua. Respōdet p Arist. et alber. ꝙ in brutis gressibilib⁹ mēstruū trāsit in materiā pilorū in piscib⁹ trāsit in squamas ꝛ in auib⁹ in plumas Et hoc cōsiderādū est sic eē verū. qꝛ inter bruta aīalia femelle frequēter magis sūt hirsute q̄ꝫ masculi et femelle pisciū magis sūt squamose et femelle auiū magis sūt pēnose ꝛc.

Quare mēstruū recipit nomē a mense. Respōdetur qꝛ est spacium temporis mensurandi motum lune quia luna motū suū perficit in viginti nouem diebus et quatuordecim horis modo luna habet dominiū super humidum. vt pꝫ secundo metheororū. sed quia menstruū ē

humidū. ergo capit denominationē a mense. nā humidū crescit luna
crescente: et ipsa deficiente: deficit.

Quare quedā mulieres diutius patiunt̄ talē fluxū. ⁊ quedā breui⁹
quedā p̄ sex dies. quedā p̄ septē. alie vero p̄ tres: vt frequēter in oīb⁹.
Respōdet̄ ꝙ prime sunt frigidiores: ergo plus generat̄ in eis de mē-
struo: ⁊ p̄ cōsequēs longiori tēpore expellit̄. ⁊ alie sunt calidiores: er
go minus generatur in eis ⁊ breuiori tēpore expellūtur.

Querit̄ vbi reseruat̄ mēstruū ante fluxū. Dicūt aliqui ꝙ in matrice
Sed Auerrois hoc reprobat. ⁊ dicit ꝙ matrix est locus generatiōis
sed tale mēstruū ad generationē nichil facit. Rn̄det ipse sicut dicebat̄
de fluxu emoroidoꝝ. s. ꝙ q̄dā vena circa spinā dorsi ipsa menstrua re
seruat. Et huius signū est: q2 mulieres iste tp̄e maxime patiūtur dolo
rem dorsi ꝑpter eius expulsionē a natura.

Querit̄ vtrū mēstruū qd̄ oī tp̄e expellit̄. ⁊ mēstruū de quo fetus ge
nerat̄ sint idē. Rn̄r ꝙ nō q2 primū est īpurū et īdispositū ad generatio
nē ꝫ secūdū est valde purū et clarū et ḡ sanguis ille ē apt⁹ generatōi.

Quare mulieres īpregnate tēpore mēstrui generāt filios leprosos
et ībecilles. Rn̄r q2 mēstruū est venenosum īmo venenosissima ē mu
lier mēstruosa. mō vt p3 ī libro de causis cause relucēt ī effectib⁹ Etiā
per philosophū effect⁹ gerit aliqualē similitudinē sue cause. ergo ille
natus male disponitur.

Quare mlīeres n̄ vniformit̄ eodē tp̄e mēsis patiūt̄ mēstrua q2 q̄dā
in nouilunio. quedā ī plenilunio quedā in ꝯfectu lune. Rn̄r ꝙ est ꝑp
ter diuersas ꝯplexōes mulieꝝ. Vn̄ lꝫ omnes mulieres in respectu ad
viros sunt flegmatice: tn̄ mulieres inter se sic se habēt ꝙ vna est magis
sanguinea. ⁊ alia magis colerica ⁊c. mō q̄libꝫ lunatio habet quatuor
quadras. ⁊ ille habēt quatuor cōplexiones. prima est sanguinea. scd̄a
colerica ⁊c. Mulier sanguinea patit̄ in prima quadra. colerica in scd̄a
melancolica in tertia. ⁊ sic de aliis.

Quare mulieres sanguinee patiūtur fluxū mēstruū in p̄ma quadra
Respondet̄ secūdū Galienū in libro amphorismorū ⁊ secundū Gul
bertum in sex principiis. ꝙ oē tale additū suo tali facit ip̄m magis ta-
le ergo prima quadra lune mulieri sanguinee augmentant sanguinē
ergo tūc sic expellit̄. Etiam respōdetur ꝙ luna noua recipit iuuenes.
quia tales sunt magis sanguinei ꝙ̄ senes. iuxta hunc versum
Luna vetus veteres iuuenes noua luna requirit.

Quare vt frequenter omnes mulieres in fine mēsis patiuntur mē
struū. Respōdetur quia generaliter omnes mulieres sunt flegmatice
modo vltima quadra est flegma. Aliter respōdet̄ ꝙ hoc est ꝑpter de-

fectum lune. ergo in eis frigiditas operat̄ ad multiplicandū illā materiam. ꝛ materia multiplicata tūc expellitur.

Querit̄. quare in tali fluxu mulieres patiūt̄ dolores. Rn̄det̄ q꞉ est similis dolori strāguinee .i. piectōis vrine paulatim ꝛ guttatim: q꞉ sicut strāguinea que fit ex potu indigesto vias vrinales subtiles ledit sicut cōtingit post balneū. sic etiā materia mēstrualis que est terrestris et indigesta ledit vias p̱ quas digeri debet ꝛ transit.

Quare post fluxū menstrui mulier faciliter cōcipit. Rn̄r q꞉ tūc melius est disposita ad ꝯceptionem. q꞉ est mūdata a mēstruis. Unde legitur in Exodo cū iudei essent in egipto in breui tēpore augmentabantur sup̱ egyptios. Huius nō fuit alia ratio naturalis nisi ꝙ viri iudei non coiebant cum mulieribus suis nisi essent purificate et mundate a menstruo q꞉ tūc sunt apte ad cōcipiēdum.

Quare color mulierū mēstruosarū mutat̄ in palledinē. Rn̄det̄ q꞉ tali tēpore calor recedit ab oībus mēbris exterioribus ad mēbra īteriora: ad iuuādū naturā ꝛ expellēdū mēstrua: que priuatio caloris facit palledinē in facie. Aliter rn̄r q꞉ mēstrua sunt crudi hūores. ergo ipis fluētibꝰ hꝫ decolorare faciē. ꝛ p̱ ꝯsequēs inducūt palledinē.

Quare mulier mēstruosa abhorret cibū capere. Rn̄det̄ quia natura plꝰ laborat ad expulsionē mēstrui q̄ȝ ad digestionē. ergo si caperet cibū ille maneret crudus. ergo natura sagax hoc nō admittit.

Quare quedā mulieres sūt steriles et nō concipiūt Rn̄r scd̄ȝ medicos ꝙ p̱pter multas causas. Prima est: q꞉ aliqn̄ ex p̱te viri ē defectꝰ. .s. quādo vir est frigide nature: quia tūc semen suū est ineptum generationi. Scd̄a causa est q꞉ semen eiꝰ est aliquotiēs aquosū nō faciēs morā in matrice. tertia q꞉ semina viri et mulieris sunt disproporcionata. vt si vir ē melancolicus et mulier sanguinea. vel si vir est colericus et mulier maxime flegmatica: q꞉ vt patet ex primo de generatiōe animalium ex secundo de anima Agens ꝛ patiens debent esse proportionata. alias actio impeditur.

Quare mulieres pingues raro cōcipiūt. Rn̄det̄ ꝙ hn̄t matricē lubricā p̱ quā semen receptū labit̄ nec retinet̄. Aliter rn̄detur quia tales pingues habēt orificia matricum valde stricta. ita ꝙ semē impeditur. et si intrat tūc tarde intrat. ita ꝙ semē medio tp̄e infrigidatur et sic nō valet ad generationē: sed in materiā carneā resoluitur.

Quare mulieres nimis calide raro concipiunt. Respōdet̄ quia semen in eis receptū extinguit̄ ꝛ corrūpitur ac si pauca aqua in magnū ignem funderet̄ ergo videmus ꝙ mulieres feruenter appetentes luxuriam ꝛ libidinem minime concipiunt.

Quare mulieres publice vt meretrices nō concipiūt Rñr q̄ hoc ē propter diuersa semina. ex quib⁹ earū instrumenta concipiēdi destru untur et lubrica efficiūtur. ita q̄ natura seminalis nō retinet. Uel etiā q2 vnū semen destruit aliud ita q̄ nullū valet ad generationē. vñ vs⁹.
Impedit et semen aliud simul et mediante
Quo impeditur sequitur destructio prolis
Item nota vt patet per albertū q̄ summū remediū est ad cōceptionē recipere matricē leporis puluerizatā z purificatā i potu. que a tota na tura specifica operatur ad cōceptionē

Quare quedam mulieres concipiunt masculos. Respōdetur secū dū Constantinum. et Aristo. q̄ si semen cadat ad dexterā partem ma tricis tunc generatur masculus. quia hec pars est calidior. et calor se= cundum predicta operatur ad generationem masculi. ergo secundu3 albertū quando dextera pars mulieris maxime tumet est signum ma sculi in vtero. Sed alii assignāt aliā causā. s. quando semē patris hab3 dominiū super semen matris tūc generatur masculus. sed quando est ecōuerso tunc generatur femella.

Quare quedā mulieres cōcipiūt femellas. Respōdetur quia semē est lapsū ad sinistrā partē matricis. que est frigidior ratiōe splenis ad= iacētis. q2 splē cooperat ad frigiditatē. z illa ē cā femelle. Itē vt dicit alber. quādo mulier post coitū iacet ī dextero latere cōcipiet masculū si aūt ī sinistro cōcipiet femellā. q2 femina reclusa ad illā ptē matricis fluūt in qua mulier iacet. et tūc talis fetus illic formatur.

Quare mulier h3 matricē Rñr secūdū Auerroim in libro qui dicit colliget quia est ꝓpri⁹ loc⁹ generationis et illa est situata ī medio mu lieris sicut cloaca in medio ciuitatis: q2 sicut ad cloacā fluunt omnes ī mundicie ciuitatis. ita ad matricē fluit sanguis menstruos⁹ z īmūd⁹.

Quare q̄dā mulieres portāt pueros longos z graciles: et alie por tant breues et spissos. Rñr secūdū Auerroim vbi supra z etiā secūdū Galienū. q2 puer formatur secūdū quātitatē matricis s3 quia alique mu lieres habēt matricē lōgā et strictā. ergo pueri erūt longi et graciles sed alii per oppositū dicuntur habere matricē dispositā ergo etiā pue ri per oppositū disponuntur.

Quare mulier aliquādo concipit duos gemellos. Respōdet scōm Galienū in libro de natura humana q2 in matrice sunt septem cellule et receptacula semīs. et tot possūt naturaliter generari pueri in quot cellulas semen ceciderit et diuisū fuerit quia tres cellule sunt ī dexte= ro latere. et in illis generātur tres masculi: et tres sunt in sinistro late re. in quibus generantur tres femelle. sed alia est in medio illaru3 vbi

antiqui autentici dicũt generari hermofroditã.i.hominẽ habẽtẽ mẽbrũ vtriusq3 sexus. Si ergo mulier pareret vltra septem pueros hoc potius esset miraculose q̃3 naturaliter.

Quare gemelli sũt semi hoĩes et nõ ita fortes sicut alii: vt dicũt leges ipsos ꝓ medio hoĩe in duellis reputãtes. Respõdetur q2 semẽ et materia (que deberet trãsire in vnũ fetũ) cecidit in duos et ergo debilitãtur. et secũdũ rei veritatẽ nõ diu (vt freq̃ẽter) viuunt

Queritur quomõ generãtur hermofrodite. Rñr per talẽ moduz. q2 in matrice sunt tres cellule principales vna in dextro latere. alia in sinistro. tercia vero in medio in qua semẽ lapsũ dicitur generare hermofroditã ꝑ talẽ modũ quia natura sꝑ tendit ad meliꝰ. ergo intendit semꝑ generare masculũ et nunq̃ femellã quia femella est vir occasionatus et monstrũ in natura. vt p3 in libro de aĩalibus ergo quandoq3 generatur masculꝰ quo ad oĩa mẽbra pĩcipalia sed tamen tandẽ propter indispositionẽ matricis et obiecti et secundum inequalitatẽ seminis cũ nõ posset ꝑficere masculũ perfectũ. sic generat femellã vel hermofroditã. et ergo dicũt naturales q̃ hermofrodita sit impotens in mẽbro virili. vt patet per experientiã.

Quare natura nõ disposuit in eo duo mẽbra virilia vel duo femĩalis. sed semꝑ vnũ virile et aliud feminale. Rñr quia natura tunc faceret aliquid frustra. quod est cõtra Arist. in multis locis sc3 in tercio de anima. primo celi. quarto metaphisice. vbi dicitur q̃ natura nichil facit frustra. et deus

Querit̃ vtrũ ille sit habẽdus ꝓ viro vel muliere. Rñr cõsiderãda est quãtitas vniꝰ mẽbri suꝑ quãtitatẽ alterius mẽbri. et debet ꝯsiderare in quo mẽbro sit potẽs in actu venereo. et si secũdũ actũ muliebrẽ: tũc est mulier. si secũdũ actũ virilẽ tũc est vir.

Querit̃ vtrũ d3 baptizari noĩe viri vel mulieris. Rñr q̃ noĩe viri. Rõ ẽ q2 noĩa ĩponũtur ad placitũ. et secũdũ nomẽ digniꝰ d3 baptizari q2 oĩs vir dignior est muliere. q2 oẽ agens p̃stantius est suo passo vt dicit Arist. in tercio de anima:

Querit̃ vtrũ d3 stare in iudicio loco viri vel mulieris Rñr scd̃m viã iuris q̃ primo d3 iurare anteq̃3 admittatur ad iudiciũ quo mẽbro posset vti et secundũ hoc est admittẽdus iuxta vsũ ⁊ potentiã illius membri. et si vteretur ambobus mẽbris equaliter tũc secundũ sanctam matrem ecclesiam non est tolerandus. Et quo etiã querit̃ ⁊ soluitur tale problema. vtrum ipse potest ꝓcedere ad sacros ordines. Et respondetur secundũ iam dicta.

Queritur an natura facit mõstra. Rñr q̃ sic. vt p3 tercio phisicoru3

q2 si nō tūc priuaretur suo fine: nā ex possibilib9 semper intendit pducere id quod melius et perfectius est sed tandē ex indispositione materie et in fluxu ɔstellationis specialis nō potēs est perficere ꝛ sufficienter pducere intētū ergo producit illud quod potest. Ut contigit tēporib9 Alberti. ꝙ in quadā villa vacca peperit vitulū semihominem tunc rustici suspicātes de pastore ipsi rei causam variam imposuerunt et tandē ipsū cū vacca volebāt cremare. sed Albertus astronomie expertus agnoscēs rei veritatem ex constellatione speciali hoc factum esse dixit. et pastorē a manibus eorū redemit.

¶ Hec sunt verba Alberti. Uidimus bicorporē. et corpora eorū in nullo loco erant cōiuncta nisi in dorso. et habebāt duo capita. quatuor pedes. quatuor manus. et ibant ad quācūꝙ partem vertebantur. Uerba alberti. Uidimus hircum non habentem nisi pedes anteriores et partem posteriorem scilicet culum traxit post se super terram. Uerba Alberti. Narrauerunt nobis duo hoīes fuerūt in dorso cōiūcti et erāt cōtrarie cōplexionis et cū vn9 fuit furibūd9. alter fuit māsuetus. ꝛ vixerūt p duos ānos. et vnus prius moriebatur alter vero tā diu supuixit donec ex fetore infectus moriebatur.

Queritur quomō fiēt hec. Respondetur ꝙ per talē modū. quia semen funditur ad cellulas matricis: quod pro generatiōe duorū fetuū sufficit. tunc forte quandoꝙ cōtingit ꝙ intersticiū pellis mediās inter duas cellulas rūpitur et in dorso ramificantur. et cōiungūtur habentes duo capita distincta.

Querit vtrū sit vn9 hō vel duo. Rñr secūdū Arist. respiciēdū ē ad cor. vnde quādo sūt duo corda sūt duo homines.

Quare aliquādo hō generat cū magno capite vel cū sex digitis in vna manu. vel cū quatuor. Rñr scōm Alber. ꝙ ē ppter supfluitatē ꝛ nimiā abūdātiā materie. vnde quādo materia superfluit. tūc generat caput nimis magnū vel sex digiti vel quattuor pedes. vel aliorū supabūdātia mēbrorū sed quādo materia deficit tūc generat mēbrū min9 ꝙ deberet vel pauciora mēbra. Et sic Alber. et auerrois distingūt secūdo phisicorū ꝙtitatē discretā et continuā.

Quare mulier sit monstrū in natura. Rñr ex secūdo phisicorū. oē occasionatū est monstrū sed mulier occasionaliter pducta ē. ergo ꝛc. Minor pbat q2 natura nūꝙ intendit generare femellā. sed semp masculū. Sed natura generat quandoꝙ femellam ppter materie indispositionē. vt prius dictū est.

Quare quidā totaliter assimilātur patri. quidā totaliter matri qdā vtriꝙ quidā neutri parētū. Rñdetur secundum Arist. si semen patris

totaliter superat semen matris. tunc puer totaliter assilatur patri. Si autē per oppositū tūc matri. Sed quādoqꝫ neutri assilatur ꝛ hoc contingit variis de causis qn̄qꝫ ex dispōne primarū qualitatum. qn̄qꝫ ex influxu constellationis celestis. Et sic refert Albertus magn⁹ exēplū ꝙ quōdam tēporis erat bona cōstellatio pro generatione porcorum. et generabatur homo habens faciem ad instar porci. secūdū hoc producuntur monstra diuersimode.

Quare pueri frequētius assilantur patri q̄ꝫ matri. Respōdetur ꝙ hoc est propter ymaginationē matris de dispositione patris in coitu Unde ratione fortis ymaginationis de qua memoratur tēpore conceptionis pueri maxime attrahunt eius dispositionē aut colorē vt superius patuit de regina. qua ymaginante de ymagine nigra peperit filiū nigrū. et rursus patuit de quadā regina ethiope. que tēpore conceptionis ymaginabatur de albissimo colore: ꝛ tūc peperit filiū albū Et idem habetur ex artificio iacob: qui virgas discoloratas misit in aquas tēpore admixtionis ouiū.

Quare pueri aliqn̄ assilantur auis ꝛ attauis plusq̄ꝫ ꝓpriis parētib⁹ Respōdetur naturaliter qꝛ virtus auoꝝ est imposita in cordib⁹ generantiū. et potest dici ꝙ fit aliqn̄ ex similitudine nutrimenti. et tūc fet⁹ formatur ex similitudine auorum.

Quare mēbra pueri sunt diuersimode disposita. quedā magis dura. quedā magis mollia. Respōdet ꝙ hoc est ꝓpter dominiū diuersorū elemētorū. qꝛ ossa fiūt ex materia terrestri. ergo sunt magis dura. Sed medulla ꝛ cerebrū fiūt ex materia magis aquosa. ergo sunt magis mollia. Sed spūs vitales ꝛ aīales generant ex materia magis aerea. ꝛ hoc intelligitur de suis mēbris ex quib⁹ resultant: sicut epar et cor. in quib⁹ principaliter spirit⁹ vitales existunt.

Queritur. quomodo fetus successiue generatur. Respondetur ꝙ in primis sex diebus semina habent colorem lactis. sed in sex diebus sequentibus habent colorem rubeū: qui color est propinquus dispositioni carnis: ꝛ tunc trāsmutātur in materiā spissi sanguinis ꝛ coagulati non fluentis: sicut massa carnea. sed in duodecim diebus sequentibus post illos illa materia condensatur ꝛ consolidatur ita ꝙ posset suscipere organizationem et formalizationem. quia res fluida et humida nō tenet impressionem. vt patet per Aristo. secūdo de aīa. Sic singulis diebus vsqꝫ ad partū aliter ꝛ aliter disponit. Sed quomō fetus per singulos menses regatur per planetas hoc ptꝫ alibi. s. in Boetio. Et ille modus transmutationis seminis patet in his metris.

Susceptum semen sex primis credo diebus

Est quasi lac. reliquisqз nouem fit sanguis. abinde
Consolidat duodena dies. bis nona deinceps
Efficiat totum. tempusqз sequens ortum.

Querit. vtrū fetus stercorizat ꝛ mingit. Rñr q̄ nō. ꝛ rō est q꞉ non hз p̄mā digestionē q̄ est in stomacho. q꞉ cib⁹ nō venit ei p os: sз p vmbilicū. ꝛ ergo nō vrinat. sed sudat. que vrina est pue quātitatis. ꝛ reseruat in quadā pellicula matricis. ꝛ in ptu emittit in magna copia.

Quare scd̄m vsum et cursum nature pueri exeūt vterum maternū in nono mense. Respondet q꞉ tūc fetus est totaliter pfectus. vel hoc ideo cōtingit. q꞉ tūc regnat planeta mellifluus ꝛ beniuolus. s. iupiter q꞉ est amicus nature. Nā scd̄m astronomos ipse est calidus ꝛ humid⁹. et ergo temperat maliciam saturni frigidi ꝛ sicci. ideo oēs pueri generati in nono mense sunt sani vt frequenter.

Quare pueri exeuntes in octaua mense prout frequēter moriūtur et illi pueri dicūtur fetus lune. Respōdetur quia luna est planeta frigidus habens dominiū super fetum. ergo sua frigiditate stringit fetū: ita q̄ oportet eum mori.

Quare puer exiēs statim flet. Rñdet q̄ ,ppter subitā separationē a caliditate ad frigiditatē: que frigiditas maxime ledit suā teneritatē. Sed alia ratio esse pōt talis: q꞉ tūc pueri habēt mēbra mollia ꝛ tenera: que cōprimūtur cū exire debēt p portā matris strictā ꝛ angustam. et p̄cipue cerebrū humidū capite cōpresse de se facit stillare quosdam humores. q̄ petentes exitū p oculos causant fletū ꝛ lachrymas. Sed theologi aliā assignāt causam. videlз q̄ hoc fit ,ppter trāsgressionem primoꝝ parentū ꝛ ,ppter pct̄m originale.

Quare puer cū exit ponit digitū in os. Respōdet q꞉ puer exiens a matrice exit a calido balneo ergo intrās frigiditatem ponit digitū in os propter defectum caliditatis.

Quare mulieres asserūt q̄ puero clamāte in vtero est malū signum. Respōdet q̄ est malū eo q̄ nō viu⁹ exiet. et ergo dicūt theologi q̄ dū puer cognoscit se priuari diuino intuitu ,ppter carētiā baptismi. ergo tūc clamat. Sed naturaliter respondet. q̄ clamor est signū sue passionis. q꞉ si maxime non pateretur non clamaret.

Queritur. quomodo puer exit de vtero. Respondetur q̄ primo caput extendit. ꝛ si alio modo exiret. s. per crura vel brachia tūc interficeret matrem et semetipsum.

Queritur. quare mulieres comedentes cibū infectum vt puta carnes rancidas ꝛc. de facili generant abortiuū. Respōdetur quia in eis generatur semen infectum: quod anima abhorret ꝛ ,pricit ab agro na

ture.s.a matrice: qr non est aptum pro forma nobilissima. s.humana: que ei anima infunderetur.

Quare corea luctatio et saltus faciunt abortiuū. vt alique mulieres astute bene sciunt et faciūt. Respondetur qr per talem motū ligamenta embrionis soluūtur. et p cōsequens sequitur abortiuus qr materia diutius retineri non potest.

Quare ictus fulminis et tonitrui faciūt abortiuum. Respondetur quia ille vapor est adustiuus ratione cuius faciliter ledit materiam tenerrimam ipsius fetus. intrans per poros matricis. imo dicit Albertus: si puer actualiter viueret in vtero materno: per fulmen et tonitruum interficeretur.

Quare mulieres iuuenes et non antique propter causas prius dictas abortizant. Respondetur quia corpora mulierum iuuenum sunt magis rara porosa et graciliora. ergo vapor fulminis citius corpora earum intrat procurādo abortiuū in eis. sed mulieres veteres habēt carnes grossas et compactas. ita que vapor eas faciliter intrare nō potest. ergo non sequitur talis actio in eis.

Quare multū gaudiū facit abortiuū. vt vult Arist. Respondetur qr tēpore gaudii matrix depauperatur calore et per cōsequēs abortiuus efficitur. Eadem ratio est quare timor facit abortiuū. qr tūc calor vadit ad cor subueniendo ipsi derelinquēs matricem.

Quare in principio impregnationis. s. primo scdo et tertio mēsibus faciliter fit abortiuus. Ad hoc Galienus rndet. que sicut fructus pomorum vel pirorum in principio faciliter cadūt. qr ligamēta adhuc sunt mollia et debilia. ita etiam est de puero in vtero.

Quare in fine impregnationis. s. vii. viii. et. ix. mēsibus puer faciliter exit. Rndetur scdm Galienū. qr qn fructus sunt maturi tūc ligamēta faciliter frangūtur. et sic faciliter cadunt.

Quare tēpore impregnationis adhuc medio. s. in. iiii. v. et. vi. mensibus difficulter fit abortiuus. Respōdetur qr tūc ligamenta plus sunt fortificata vel solida. et p ɔsequēs nō cito corrūpūtur.

Quare aliquibus mulieribus maior accidit dolor pturiēdo et aliquibus minor. Rndetur ppter tres causas. aliqn ppter fetus magnitudinē vel qr obstetrix est indocta. Etiā aliqn fit qr fetus mortuus est qr tūc non habet flexibilitatem: sed in exeūdo est inflexibilis. Sed dolor minor contingēs in aliquibus per oppositum fit.

Quare homo non habet caudam sicut alia animalia. Respōdetur quia homo non est animal cuius propriū est sedere. sed hoc nulli aliorum animalium caudas habentiū est proprium.

Quare balneatores cũ aqua frigida et nõ cum aqua calida expellunt calorem de fornace. Respõdetur quia ille sunt qualitates cõtrarie que maioris actionis sunt adinuicem et sic calor in lapidibus melius expellitur.

Quare aqua calefacta magis congelatᷣ q̃ frigida. Respondetur q̄ ideo. quia talis est magis rara. et per consequẽs magis dat ingressum frigiditati.

Quare hoĩes sũt magis pingues ꝛ crassi circa vẽtres q̃ꝫ alibi. Rñr qꝛ maxĩa digestio est in stomacho ideo ptes que sunt magis ꝓpinque stomacho magis impinguantur et incrassantur.

Quare animal post coitũ tristatᷣ Respõdetᷣ qꝛ actus luxurie ẽ in se turpis et ĩmũdꝰ ꝛ sic oẽ animal aborret talẽ actũ. quia hoĩes cũ super eo cogitãt erubescunt et tristãtur.

Quare ebrii nõ habẽt discretionẽ inter sapores sicut sobrii Rñr q̄ caro lĩgue est multũ porosa siue spongiosa. et in se multũ capit de humiditate. et magis in ebriis q̃ in sobriis. ergo lingua replecᷣ malis humoribꝰ ex frequẽti potatiõe. et sic ex ista repletione caro lingue repletur ꝛ organũ gustꝰ ingrossatᷣ quia organũ gustus est vena lingue subtili carne substrata. ideo ꝓpter ingrossationẽ medii. i. ipsius gustus potus ab ipsis ebriis sumptꝰ nõ perfecte sentitur. quia ad debitam sensationẽ requiritur proportio debita medii. Et ex illo elicitᷣ causa quare ebrii nõ habẽt perfectũ modũ loquẽdi.

Quare aĩalia melãcolica habẽt longas aures. ꝛ quare huiusmodi hoĩes habẽtes lõgas aures vt in plurimũ non sunt ita sapientes sicut habẽtes breues aures vt pꝫ p Arist. in libro de aĩalibꝰ. Rñr q̄ aures generantur ex materia frigida et sicca que dicitur cartilago. que est in potentia ꝓpinqua ad os vel ad ossis generationẽ sꝫ qꝛ aĩalia melãcolica tali materia abũdãt. ergo habẽt lõgiores aures. ex quo habẽt materiam sufficientẽ et abundantẽ ꝓ auriũ generatione ꝛ sic tunc aures abundantes generantur et magne.

Quare predicti sunt semi fatui. Respondetᷣ qꝛ anime sequũtur corpora nam si sensus corporis sunt subtiles. tũc anima exercet subtiles operationes tam practicas q̃ꝫ speculatiuas et per oppositum est de corpore grosso.

Queritur quomõ aĩa intellectiua cõiũgitur puero ĩ vtero matris . s. vtrũ pater generãs disponit materiã ad receptionẽ aĩe intellectiue Rñr theologice q̄ in materia fetus sufficiẽter disposita deꝰ infundit animã intellectiuã. et hoc idẽ vult beatus Augustinus dicens. anima creando infunditur et infundendo creatur.

¶ Solutis et motis pbleumatib⁹ de ptib⁹ corpis hũani ex variis dictis Ari. et aliorũ phorum ꝛ medicorũ codicibus lucide electis. sequũtur alia pbleumata vtilia quorũ primũ est.

Quare lepores aptis oculis dormiũt. Respondetur qꝛ habẽt oculos preeminẽtes et palpebras breues. et sic cũ difficultate claudũtur Alia põt esse causa qꝛ sunt animalia timorosa. ideo vt se custodire possunt apertis oculis dormiunt.

Quare corui non cibãt pullos suos ante nouẽ dies Rñdet quia vident eos non esse eiusdem coloris seu non conformes colori suo ꝛ iõ putant esse de alieno genere. sed tamẽ deus omnipotẽs pascit eos p illos dies rore celi. Unde psalmista Qui dat iumẽtis escam ipsorum et pullis coruorum ꝛc.

Quare ouis et colũba sũt animalia mitissima. Rñr qꝛ carent felle. et fel cõmouet ad irã vt patet supra.

Quare aues habẽt testiculos ad intra. Rñr qꝛ si haberent eos ad extra impedirẽt eorũ volatũ et leuitatẽ

Quare auicule non mingũt. Rñr qꝛ illa supfluitas que deberet cõuerti in vrinã cõuertitur in pẽnas. et hoc pꝫ qꝛ in pennis multa apparet humiditas. Alia rõ est qꝛ sũt in cõtinuo motu. et ergo multũ humidũ in eis exsiccatur per aerẽ et ventũ.

Quare oua oblõga efficiũt mares. ꝛ obtusa femellas. Rñr vt vult ypocras. qꝛ calidi ẽ mittere a cẽtro ad circũferẽtiã frigidi vnde si oua sunt longa signũ est ꝙ habẽt multũ de calore et ideo trãseũt ad materiã masculi. qꝛ ĩ oĩ genere aĩaliũ mascul⁹ est calidior femella. teste philosopho. Si vero oua sũt obtusa signũ est ꝙ calor in eis est dispersus et remissus. et ideo tendũt ad materiã femelle

Quare melius auditur de nocte ꝙ̃ de die. Rñr secũdũ Arist. qꝛ de nocte maior est tranquillitas ꝙ̃ in die quia sol nõ ita bene eleuat vaporem in nocte sicut in die ideo tũc mediũ est melius dispositum ꝛ per ipsum melior fit motus qui dicit̃ esse cũ sono. Alia ratio est qꝛ ĩ die plures fiũt mot⁹ aeris et soni ꝙ̃ in nocte. qui se mutuo ĩpediũt. Etiam in nocte est magis silentiũ quod est oppositũ sono sed qꝛ opposita iuxta se posita magis elucescunt ideo de quãto opposita sunt iuxta se opposita de tanto se magis notificant.

Quare hõ tactus sub ascellis citius ridet ꝙ̃ tactus in alio membro Respondetur quia ibi est cõcursus pluriũ neruorũ. ꝛ qꝛ etiã medium tactus scꝫ caro est ibi subtilius et ergo ibi fit maior ꝛ subtilior sensatio et hoc est verum si talis locus nõ nimis tãgitur quia si fieret per excellens sensibile tũc ibi nõ fieret talis delectatio ꝛ quãdo sic tãgit̃ tũc fit

ibi diffusio spirituū ex multis neruis ibi collectis. tādem venit spirit⁹ ad faciem. et sic inde causatur risus.

Quare lignū adustum vertitur in carbonem. et os adustum vertit in corpus album. Respōdetur quia lignū ante eius adustionē est suffi cienter humidum. et sic post adustionē acquirit in se calorem acciden taliter. et ille calor humidum in ligno totaliter consumere nō potest. et sic remanet humidum post adustionē ꝛ cōuertitur in corpus nigrū. eo ꝙ humidū in ligno fuit satis viscosum et non potuit ab illo igne in toto consumi. Os autē ex sua natura est frigidū ꝛ siccum modicū ha= bens in se de humiditate. que adustionē totaliter cōsumit. et sic ꝑ acci dens humido consumpto os albescit.

Quare aliq̄ magis delectātur in colore albo: ꝛ aliq̄ in colore nigro Similiter respondendum est vt supra.

Quare alique mulieres plus diligūt viros albos. et alique viros nigros. Respōdet̄ ꝙ huius duplex est causa. Prima est: q2 alique ha= bēt visum debilē. ꝛ iste magis delectant̄ ī nigredine. q2 albedo ꝓpter sufficiēs lumē sup naturā lucis quā in se habet magis ledit visum ꝙ̄ ni gredo. Secunda causa est. q2 omne simile applaudit suo simili. sed q2 quedam nature calide sunt. ꝛ iste magis delectātur in nigredine. q2 ni gredo sequit̄ calorē. sed quedā frigide sunt: ꝛ iste magis delectātur in albedine: q2 frigiditas est mater albedinis.

Quare animalia dormiūt. Respondetur ꝙ propter necessitatem: quia ex longitudine diuersorum actuū organa sunt fatigata. sed per requiem (que fit in somno) reformantur. vt patz per Aristotelem in longitudine ꝛ breuitate vite.

Quare studentes statim post prandium volentes studere impediū tur per somniū. et non tempore solacii. Respondetur quia cum aliq̄s dat mentem ad studendum: tunc calor naturalis egreditur ad intra a membris exterioribus. et sic per cōgregationem fortificatur et sic fa cit ascendere fumū cibalem vsq3 ad cerebrum. et sic causatur somnus per ingressionem fumi. Uel potest dici ꝙ ideo: quia cum virt⁹ anima= lis intenditur. tunc naturalis remittitur. Sed quando homo est in so lacio. tunc per solacium calor naturalis diffunditur. et non permittit fumū ascēdere ad cerebrū. ꝛ sic homo nō dormit. sed dilatatur ꝑ totū corpus: ꝛ per cōsequēs solaciū impedit somnū.

Quare post labores hoīes libēter dormiūt. Respondet̄ quia in la bore calor dispergitur ꝑ cōtinuū motū ad mēbra exteriora: qui econ uerso post laborem ad interiora colligitur circa loca digestiua et facit digestionē a qua fiunt vapores. qui procedūt a corde ad cerebrū ꝛ ob

struũt meatus per quos calor naturalis ad mēbra exteriora deberet diffundi. et sic infrigiditatis et ingrossitatis istis mēbris exteriorib⁹ ex frigiditate cerebri tunc causatur somnus. Ex hoc patet ꝙ multum comedentes et bibentes multum dormiunt et diu. eo ꝙ exinde resoluitur multus et magnus vapor. qui non potest bene digeri ⁊ cōsumi a calore naturali. ⁊c.

Quare multum dormiētes sunt indispositi et male colerati. Rñr ꝙ in somno colliguntur multe hũiditates que in vigilia expelluntur. que non possũt in corpore cōsumi. et sic petũt cito eiici. et petunt exitũ per superficiem corporis. et precipue ad faciem. et sic causant malam dispositionem seu malũ colorem. vt patet notanter in flegmaticis qui pre ceteris sunt longioris somni.

Quare aliquib⁹ apparet in sōno ꝙ comedũt ⁊ bibũt aliqua dulcia Rñr qꝛ flegma eleuatũ stillat ad fauces ⁊ ad guttur ⁊ tale flegma quodāmō est dulce. igitur in eis hoc apparet.

Quare aliquibus apparet in somno ꝙ sunt in aqua et submerguntur. et aliquib⁹ ꝙ sunt in aqua et non submerguntur. et hoc contingit maxime in flegmaticis Rñr secundũ Arist. ꝙ huius causa est. qꝛ quando materia flegmatica fluit ad superiora. tunc apparet illis ꝙ sint in aqua et submerguntur. Sed quando fluit ad inferiora tunc apparet eis ꝙ euadunt. Alia potest esse causa scꝫ nimia repletio seu ebrietas. Unde cum homo est nimis repletus tūc fumi sursum ascendũt et multiplicant̃. et inde apparet ꝙ debēt submergi seu strāgulari si autem nō pōt tam maxime ascendere tunc apparet eis ac si euaderent.

Queritur vtrum aliquis potest facere somniũ ab extrinseco. Respondetur secundum Aristote. ꝙ sic. scilicet per istum modum. quia si aliquis alicui remisse loquitur ad aures. sic ꝙ ipse excitaret tunc ex cōmotione spirituum in capite tonitrua fiunt vł aliquod aliud simile. et sic de illo fieret eis somniũ. Et sic sepe aliquis ex reuelatione diuina potest habere somniũ de deo glorioso ipsum in somno honorādo cui siquidem conditori totius vniuersi. filioqꝫ virginis illibate condigna laus et gloria. gratiarũqꝫ actio sit nunc et semper per infinita seculorum secula. Amen.

Incipit liber de vita et morte Aristotelis omniũ philosophorum principis.

naturaliũ .s.creatarum .i.sine mora
Nature causa rerum rector sine pausa
.i.effect⁹ dicit̃ qlibet creatura
Cuius factura fertur quevis genitura:
entia pducẽs per oĩa tpa
Omnia naturans. quis per secula durans.
tribue diuinã throno sapiẽtiã
Mitte michi divam celi de sede sophiam
habitantẽ scz laboris et vite
Regnantem tecum. sit in isto tempore mecum
adiuuans subsidia
Me bene confortans. simul atqz iuuamina portans
intellectus apta .i.cõgrua
Mens per que nata mea scribere sit tibi grata
scz de aristotele intellect⁹ stupendo
De sapiente viro: cuius cor lumine miro
illuminasti diuine .s.homines
Lustrasti dive super omnes philosophie
.s.aristotelẽ .i.corruptũ mortis dolorose
Quem si non fractum leti per flebilis actum
.i.filii dei scz iusticie
Adventus prolis divi veri quoqz solis
.s.xp̃iane luxisset
Post se liquisset. fidei qꝫ vi micuisset
existimat̃ scie exptis
Creditur a multis doctoribus artis adultis
.s.xp̃iane illuminãs cordis subtilitatẽ
Qꝫ fidei lumen illustrans mentis acumen
scz ꝯtra hereticos cognouisset vtiliorem
Defensatorem vix sciuisset meliorem.

¶ Iste est liber de vita et morte Aristotelis. qui pma sui diuisione diuidit̃ in duas ptes. In quaꝝ pma deteriat de origine Aristo.q̃tũ ad parẽtes et locũ.et de gestis circa suũ discipulũ Alexãdrũ magnũ. In scda

vero pte dereriat de multiplicib⁹ sentētiis ab eo inuētis ꝛ in diuersis voluminib⁹ collectis. ibi (Jnde sua ꝓpria) Prima vero ps adhuc in duas diuidit ptes. s. in ꝓhemiū: ꝛ in tractatū. Tractat⁹ vero īcipit ibi (Nomē aristotelis dat ꝛc.) Prohemiū vō a pncipio libri. in quo diui nū iplorat auriliū: īcipiēs acōmēdatōe dīne maiestatis. Dicēs ꝙ de⁹ sit oīū rex causa ꝛ gubernator ꝯtinu⁹. qꝛ si ipe suā manū abstraheret. oīa ī nichilū caderēt. Propterea postulat autor sapiētiā de sede sue ma gnitudinis. p quā ꝯfortat⁹ posset describere vitā sapiētissimi aristotel' q si nō fuisset mortu⁹. sꝫ in vita pseuerasset vsqꝫ ad vbi dei īcarnationē (q est ver⁹ sol iusticie xp̄s de⁹ nr̄) opinant multi doctores antiq. ꝙ p lumē fidei ad supnaturalia ītellectū illuminātis fuisset fact⁹ fortissim⁹ oppugnator ꝯtra hereticoꝝ falsas in christianā religionē hereses.

¶ Dubitatur primo circa textū. vtrū deus sit oīm rerū cā productiua Solutio sic. pꝫ pmo autoritate Genesis pmo. Jn pricipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā. Sed noīe celi intelligit vniuersoꝝ creatura. ergo oīa per ipm facta sunt. vt dr Johānis pmo. Ratiōe aūt sic pꝫ. nullū agēs finitū pōt ex nichilo aliqd ꝓducere. sed oīs creatura est finite vtutis. sol⁹ aūt est infinit⁹. ergo nō est mūdus ꝓduct⁹ a creatura. sed a deo creāte Confirmat autē sic. qꝛ oīs creatura agit p motū. qui necessario psup ponit subiectū ipsius motus. ergo ad minus illud subiectū non potest creatura producere: sed solus deus.

¶ Arguit. Dicit pmo phisicoꝝ ex nichilo nichil fit. sꝫ ante mūdi creationē nichil fit. g nō potuit mūd⁹ postea ꝓduci. Dicēdū ꝙ p virtutem naturalē ex nichilo nō pōt aliqd fieri. sed bn̄ p virtutē supnaturalē.

¶ Cōtra. p virtutē supnaturalē nō fit aliqd ex nichilo. ergo ꝛc. Aūs ꝓbat: qꝛ aīa est res supnaturalis. tn̄ nō pōt aliqd ex nichilo ꝓducere. Dicendū ꝙ licet anima excedit naturā proprie dictā. ipsa tn̄ est sub natura cōmuniter accepta. et est finite virtutis. ꝛ sic nō dicit simpliciter supnaturalis. ꝛ p ꝯsequēs nō pōt esse principiū ꝓductiuū alicuius ex nichilo: sed semp producit ex aliquo presupposito.

¶ Dubitat scdo vtrū in oībus operib⁹ nostris diuinū sit implorandū auriliū. Dicendū ꝙ sic. Patet pmo autoritate Boetii in tertio de ꝯso latōe philosophie. prosa nona dicētis. Sed cū vti in thymeo platoni inqt nostro placet. in minimis quoqꝫ reb⁹ diuinū debeat īplorari psi diū. quid nūc faciēdū cēses: vt illius summi boni sedē reperire merea mur. Jnuocādū inquā oīm rerū patrem. quo ptermisso nullū rite fun dat exordiū. Quoniā vt scribit Jacobi pmo. Omne datum optimū ꝛ omne donū pfectū de sursum est descendēs a patre luminū. apud quē nō est trāsmutatio. neqꝫ vicissitudinis obūbratio. Augustin⁹ dicit. Ne

mo tã erudit⁹.nemo tã doct⁹ est.qui superna illustratione nõ ĩdigeat Jdeo inquit Gregorius Nisi intus sit qui doceat ĩuanũ doctoris ligua laborat. Jdeo auctor noster ĩplorauit deũ ꝓ sua sapĩa de sue magnitu dinis sede vt secũ laboret. vt opus intentũ insalubrẽ ⁊ cõsummatũ fi nem deducat. Ubi notandũ ꝙ tria requirũtur ad petitionẽ audiẽdã. Pr̃io reqrit̃ potentia. Scḋo volũtas de quib⁹ in quarto de cõsolati= one pḣie dicit Boetius. Duo sunt quibus oĩm humanorũ actuũ con stant effectus.s.volũtas et potestas quorũ si alterũ desit nichil exple ri queat.que oĩa sunt in deo verbo sue virtutis portante ad Hebreos primo. Tercio reqrit̃ sciẽtia:que ẽ in deo quẽ nichil latet.vt pȝ ad He breos.iiii. Omnuda et aperta sunt oculis eius.

¶ Arguitur diuinũ auxiliũ ĩplorare nõ est sp necessariũ hoĩ.q2 hõ eũ perfectior reb⁹ naturalib⁹ sȝ res naturales sine tali inuocatione pfici unt sua opa.ergo ⁊c. Dicẽdũ ꝙ tales opant̃ ex necessitate nature nõ habẽtes liberũ arbitriũ et intellectũ ꝑ quas potẽtias possũt in deũ tẽ dere sicut est ĩ hoĩe.ergo hõ ĩplorabit diuinũ auxiliũ sicut dicit Apo. scḋa Chor.iii. Nõ sufficiẽtes sumus aliquid cogitare ex nobis quasi a nobis.sed oĩs sufficiẽtia nostra a deo est.

¶ Querit̃ vtrũ Arist.fuisset maxim⁹ fidei christiane defensor. si vsq3 ad tp̃s plenitudinis seu incarnatõis xp̃i vixisset. Dicẽdũ ꝙ sic.vt vult autor nr̃ in littera. Cui⁹ rõ ẽ q2 heretici insultabãt ꝯtra fidẽ xp̃ianã ꝑ subtiles rões phisicales ⁊ logicales.sȝ arist.habuit oĩm rerũ naturali ter cognoscibiliũ noticiã.ergo si fuisset in fide instruct⁹ deprehẽdisset illas rões sp fuisse fallaciter adductas Unde intellect⁹ capit̃ ĩ obseqũ fidei. sȝ subtilissimũ ĩtellectũ ĩter oẽs creaturas sub sole existẽtes ha buit Ari.ergo fuisset maxim⁹ hereticorũ oppressor et destructor si ad tp̃s xp̃i seu postea vixisset. Cõseqñtia pȝ.q2 supnaturalia dat̃ secũduȝ dispositionẽ naturaliũ cũ conatu hominũ

¶ Arguit̃ vbicũq3 ẽ equalitas ibi nõ sũt grad⁹ maioris vel mĩoris pfe ctõis.sȝ ĩtellect⁹ Arist.ẽ equalis ĩtellectui alioꝝ hoĩȝ.ğ ⁊c. Minor pȝ q2 ĩntellect⁹ arist.et aliorũ hoĩm sunt eiusdẽ species.q̃ ẽ athoma ⁊ ĩdi uisibilis. Dicẽdũ ꝙ licet specie ꝯueniãt.differũt tñ in gradib⁹ ĩdiuidu alibus in quibus Arist.alios hoĩes incõparabiliter excellebat.

.s.propriũ ꝓbet copia
Nomen Aristoteles dat virtutum sibi moles
.s.virtutũ cultor
Quarum cultiuus fuerat ipse modo diuus
.s.p excellẽtiam .s.aristoteli
Anthonomasia dat ei de philosophia

aristo. accipit scietijs iuvamen
Qui capit nomen per amoris in artibus omen
sic dictus pp̄ter quā rōnem
Philosophus quare signatur nomine clare

¶ Hic autor ponit duplicē noīationē Arist.s.pp̄riā aut cōmunē ⁊ rōnes earūdē dicēs.q̄ Arist.illo noīe noīat⁹ ē pp̄ter cōstanciā virtutū et multitudinē qd̄ p₃ ex īterp̄tatione hui⁹ noīs arist. Dicit̄ ei ab ares qd̄ ē virt⁹ ⁊ sto stas stare.q̄si cōstās in virtutib⁹ quaꝝ precipuus erat cultor. Tūc ibi (Anthonomasia) Dicit q̄ idē Arist.appellat⁹ ē philosophus qd̄ quidē nomē l₃ plurib⁹ ꝯueniat tñ ipsi soli ꝯuenit p āthonomasiā q₂ ipe (quare noīe phi designatur) maximus sciētiarū fuit amator. vt p₃ in suarū scientiarū traditionibus.

.s.aristoteles ex gente virtutū splendente
Grecus qui gente laudum titulis redolente
virtuosus .i.ex paterna ciuitate a stragería
Preclarus vita. patrioq₃ loco stragerita
illius viri natus sciaꝝ fulcitus
Nichomachi filius.artis gratuitate probatus
magister .s.alexandri .i.iure belli
Doctor erat regis magni moderamine legis
.s.rex celeriter totū orbē latum
Qui propere mundum totum vastumq₃ rotundum
iuste subegit imperio suo prudentia
Pulchre subiecit sibi.quod sapientia fecit
.s.aristotelis vbiq₃ cōsuetudinis
Huius doctoris.cuius fuit vndiq₃ moris
alexādrū informare documētis ornare
Regem munire doctrinis.seu redimere
dono .s.boni in pp̄inquo in lōginquo
Consilij dote sani prope siue remote
in lōginquo .i.lr̄is in pp̄iquo .i.p verba aspa
Longe scriptura prope sed per verbula dura
.i.doctrinas .s.arist. tradiderat .s.alexandro exn̄ti
Dogmata qui menti dederat iuueni tamen enti

¶ Hic autor ponit occasionē dicti prioris:sc₃ quare arist.dict⁹ ē amator sapie.ideo sc₃ q₂ natus est de gente grecorū.a quib⁹ sapiētia orta dr̄ de quadā ciuitate nat⁹ q̄ dicit̄ straziira siue strages cuius pater fuit

Nycomachus. Tūc ibi(Doctor erat)dicit q Arist. ppř mltas doctri nas et vtutes erat fact9 magister Alexandri magni. q paucis tpib9(vt ei9 narrat hystoria)totū mūdū sibi subiecit p sapiētiā sui magistri ari. Tunc ibi(Cuius fuit vndiqz moris)notat diligētiā ari. circa suū disci pulū Alexādrū dicēs q dedit regi bona cōsilia presenti z absenti. i p pinquo vel in remoto. absēti quidē p litteras. psenti vero p dura vba cui9 doctrinas(qūuis alexāder eēt iuuenis)mēorie tenacit ꝯmēdauit

dicta illius phi fideli considera

Carmina pithagore fido circumspice more

illius phi auctoritates vide tradita

Empedoclis dicta nobis concerne relicta

sicut intelligis illius phi doctrinis

Altere ceu sentis anaxagore documentis

attende illi phi

Conspice. leucippus socrates democritus hyppus

omne illud quod dixerūt sciuim9 scīa splendere

Quicquid dixere. quos nouimus arte nitere

ille phs ille phs intende

Quod scripsit plato et heraclitus ipse probato

.s. phi sciarū pleni

Vel reliqui cuncti doctrine nectari puncti

¶ Hic cōfirmat qd supra dictū est. q antiq nichil sētēcialiter tradide rūt dicēs hoc posse patere inspiciēdo dicta diuersoz phoz q nobis aliquā noticiā tradere intendebāt. s Pithagore Empedoclis Anaxa gore Leucippi Socratis Democriti. z Hyppi. z qūcūqz alioz scrip ta in qb9 nihil nobis certitudinaliter relictū inuenire possumus.

.s. phis inuenire

Nil poterit scire de dictis vel reperire

.s. arist. sapientis scriptis poterit ꝯpari

Huius quod gnari dictis queat assimilari

.s. commentū .s. dictis adiunctū

Immo maritatum sit eius simul associatum

referam .s. arist. .i. monstrū

Ut dicam vera. dici valet vna chimera

.s. hoib9 .s. arist. .i. cōiter

A multis vnde manet ipse vocatus abunde

.s. phos sapientes .i. precipuus

Quos gnaros scimus preceptor scribaqz primus

¶ Hic autor cōmēdat Aristotelē ab excellēti ordine in suis doctrinis obseruato. dicens q nichil cōpilatū vnq̄ ab antiq̄s philosophis pōt dictis Aristotelis cōparari. in quib⁹ tā ornat⁹ pcessus est atq̄ firm⁹. quasi esset matrimonialis copula in suis dictis: que nūq̄ dissolui pōt nisi p mortē: cui⁹ dicta se habēt in cōparatōe ad alioꝝ philosophorū doctrinas. sicut chimera (qd̄ est aīal fictū) se habet in cōparatiōe ad cetera aīalia in rerū natura subsistētia: quoꝝ cōparatio est sicut entis ad nō ens. que in infinitū sine cōparatōe distāt. Et tanq̄ primus oīm philosophoꝝ in dignitate scientiarū erat dictator.

.s. alexandri .i. multiplicis v̓tutis
Regis pellei diuerse maneriei
liber approbat illius poete .s. codex vocat
Codex testatur. galteri qui recitatur
aperte operū modus alexādri diuersoꝝ
Clare gestorum series regis variorum
.s. fuit dn̄s quia mūdi ille troianus
Quod mirum. rector quoniam fuit orbis vt hector

¶ Hic cōseq̄nter dicit: q liber gestoꝝ regis pellei (.i. Alexādri magni q̄ dr̄ pelleus a q̄dā ciuitate: quē librū Gualter⁹ poeta cōscripsit) cōmendat variis modis ip̄z Aristotelē: in quo q̄si miraculose dicit fore factū: q ip̄e Alexāder velut ille fortis ac magnanim⁹ Hector: totū sibi subiugauit mūdū p cōsiliū ⁊ prudentiā magistri sui Aristotelis.

.s. alexādrū gubernat .s. aristotel̓
Quem rexit tanta vere sapientia. quanta
pacta .s. hoīm habita
Preterita vita nunq̄ fuit antea scita

¶ Hic cōmēdat Alexādrū ex sapiētia sui magistri quē sibi elegit dicēs: q tāta erat sapiētia ipsi⁹ Aristotelis: q priorib⁹ tempori⁹ nullus sibi silis extiterat: de quo habet memoria hoīz. ppterea solet dici. q tria maxima ingenia naturaliter loquēdo fuerūt in istis trib⁹. s. Aristotele Salomone et Alberto. qui oīm alioꝝ philosophoꝝ cognitionē excedebāt. dempto solo xp̄o cū eius matre.

.s. arist. originē dīne adhibuit finem sapientie
Hic ortum diue dederit portumq̄ sophie
.s. sophie intellect⁹ pt .s. aristotel̓
Inuentrix cuius dici mens quit satis huius
antiquoꝝ sapientiū
Predecessorum nullus quoq̄ philosophorum

vllo tpe aliqd scripsit scie pncipia stabiliuit
Unqꝫ quid dixit. artis ꝙ limina fixit
.s.scie aliqd esse poterat
Uel vere partis. quod quid fore quiuerat artis.

¶ Hic autor cōmēdat Aristotelē ex sua ordinata intētione dicēs ꝙ in pncipio vite sue dedit operā philosophie. quā vsqꝫ ad finē vite sue cōtinuauit. Qui p suā sapiētiā ē diligētiā cōscripsit omniū scientiarū ꝛ artiū pncipia. de quib⁹ null⁹ philosophoꝝ (qui ante aristotelē fuerūt) fixe et firmiter aliqd tradiderat in aliqua scientiarū.

.i.ꝯsummationē fecit scientiis .i.phoꝝ
Et complementum dedit artibus ipse scientum
artes impleuit .s.phs excessit
Quas consummauit ita ꝙ cunctos superauit
scia ornatus .s.philosophoꝝ scꝫ pfecte
Arte decoratus. quia nullus eum comitatus
aristotelis causa ꝯpositis
Ipsius dictis specie breuitatis amictis
.i.aliqd potuit
Addere quid sciuit. preualens quod dicere quiuit
capi .s.arist. rerū naturas
Sumi quin possit ab eo qui res bene noscit
aliquo tpe inuenta sua dicta
Unquam comperta nec sunt sua verbula certa
in se hr̄e falsitatis
Errorem sapere. falsi quicqꝫ vel habere
oē illud qd̄ ꝯposuit pbauit
Quicquid contexit rationis lumine rexit
tā magnā sapiētiā supremā
Tantam virtutem summam quam dico salutem
habere.s.aristo. mirabile
Posse tenere virum constat super omnia mirum
ꝯsuetos cursus
Super mortalis solitosqꝫ status animalis
quare magis sine pctō diuinus
Cur dici potius debet sine crimine diuus
p vitate manifesto
Quam mortalis homo. quod pro vero tibi promo

asserere
Non est humanum. non est quoq; dicere vanum
nullo tpe errare deficium
Nunq; peccare. diuinum disce vocare
ꝯgregatio phoꝝ
Sicut errorum tota caterua pirorum
.s.ignorantie ābulasse v̄itatis parum sciuisse
In tenebris isse. veri modicum quoq; scisse
splenduit .s.aristoteles disposuit
Sed postq̄ luxit preciosa diecula direxit
.s.aristotelē sapientia
Hunc que prudentem nobis helicona tenentem
pp̄lo gētili erranti
Lux patuit genti tenebrarum fece furenti
successio
Posteritas nota nobis est etiam sua tota
adiuta aristotele
Tanto fulta duce fruitur tantum modum luce

¶ Dicit autor q̄ Aristoteles tanto lumine sciētie erat instruct⁹ vt sciē tias imꝑfecte ab aliis traditas ipse cōsummaret artificialiter in scriptis relinqueret posteris. ita q̄ nullus philosophoꝝ post eum suis dictis aliquid valeret addere: aut etiā aliquid dicere qd̄ ex suis scriptis originē non haberet. In cuius etiā dictis non potest inueniri aliqua falsitas: q: semꝑ sua eloquia firmissimis rationib⁹ stabiliunt. Qui ꝓpter illi⁹ v̄tutis excellētiā sup ceteros mortaliū hominū status appellari debet deus q̄ homo: q: in suis dictis nō errauit. qd̄ poti⁹ est diuinū q̄ humanū. ¶ Et hinc est q̄ ei⁹ elucēte doctrina ignorantiā gentiliū phoꝝ effugauerit. Cuius ducis helicona ab helicon mōte (in quo studebāt) dicta sapientia ducit nos sine errore in viam veritatis.

originalis turbis
Lux est fontalis riuos sapientibus alis
riui
Effundens multos. qui contemnant bene stultos
.s.valde nobilis splendens
Est nimis insignis ardens lucens simul ignis
sol splendorem
Titan feruorem summū sapiensq; nitorem.

sol splēdet.i.planeta splendere nescit
Qui dum lucescit venus ipsa nitescere nescit
dulci
Flos suaui more quo flosculus omnis odore
letatur esse
Gaudet perfusum fore se sapientis ad vsum
frondibus pinguibus
Arbor pulchra nimis ramis insignis opimis.
pducunt
Diuinum poma distillant. cuius aroma
pulchrū fructū pducens preciosum
Partum formosum germen tribuens generosum
recreans .s.hoiem sociatū
Oblectans cunctum spaciando pie sibi innctum

¶ Hic autor dicit ꝙ Arist. habet se adinstar fōtis scaturiētis int turmas sapiētū. qui in eius ꝯparatione riuuli dicūt. Ipse eī ē vt ignis lucēs. reliqui vero igniculi ab eo splēdorē scientiarū capiētes lucet insquā in perspicua veritatis traditione ardet ī errorū extirpatōe iō sol cōgrue appellatus est. qr sicut ceteri planete lumē a sole p se lucēre recipiūt. ita oēs alii philosophi veritatis noticiā ab Aristotele suscepe rūt. ipe eī arbor est in quo ceteri tanꝙ in arbore rami radicātur cuius poma redolētia sūt sciētie fructificātes magnā felicitatē. Qui ē partū formosū diuersitate florū. idest sciētiarū plenū germinās sūme et vltime felicitatis cognitionem

norma splendida
Regula nature diuino fulgida iure
paradigma aptū
Exemplar gratum dante natura creatum

In rebus factum summū ꝙ noceeret actum
regula vitatis ornatissima specie
Iusticie norma veri pulcherrima forma
camera excellentis thesaurus
Cellula virtutis supreme gaza salutis
peritorum
Gloria doctorum seu gratia discipulorum

Artis dulce decus fuit iste omnia grecus

plura propter quid dicā tribuam
Certa quid referam laudem sibi si dabo veram
deficiet dicendo tremet
Lingua vacillabit narrando stilus trepidabit
ob id virtute dicatur
Cur concludatur plenus ꝙ laude feratur
.s.virtutē loqui
Plus habens q̄ꝫ fari poterit scripto ve notari

¶ Hic dicit ꝙ Arist.diuino sui intellectus lūine exēplar pfectissimū i ter oēs creatas rōales fuit creat⁹ q̄ iusticia ꝑpollebat in cui⁹ cōspectu neqꝫ lucifer neqꝫ hesper⁹ ꝑclarioꝛ existit foꝛma veritatis īpmutabilis ab oīb⁹ desiderate.camera oīꝫ virtutū.thesaur⁹ salutis supme gaudiū doctoꝛū et solamē discipuloꝛū.splēdoꝛ oīs artis.q̄ de grecis oꝛtū sus cepit cui⁹ laudē si q̄s enarrare intēderet ligua balbuciet. stil⁹ deterio rabit̄ quapꝑter ei⁹ laudis plenitudinē īgenio cōphēdere.vel sermōe explicare seu calamo scribere nulli vnq̄ꝫ moꝛtaliū hoīꝫ cōueīt potuit.

I post hec .s.dicta
Iā de sua pꝛopꝛia referam de philosophia
obsequia secretarii tribuit
Numina summiste cui donauit pater iste
dei fine
Cuius secreta penetrans.que sunt sine meta
ꝯgnitione
Veri noticia dici vult philosophia

Vel diuinoꝛum scitus simul inferioꝛum
fessos
Que lassos animos solamine pꝛestat opimos

¶ Hic autoꝛ incipit determinare de multifoꝛmi sciētia tradita ab ari stotele dicens.ꝙ deus omniū rerū pater aristoteli tāq̄ꝫ secretario suo cōtulit potestatē cognoscēdi secreta ipius nature. Et etiā illarū rerū que sunt in fine vt celū angeli de⁹.Ideo dictus est pħus a pħia. cuius verā ipe habebat noticiā.qꝛ dicit autoꝛ ꝙ habuit veritatis noticiā vł scientiā superioꝛū et inferioꝛū qꝛ dicit hunc mūdū superioꝛib⁹ latiōi b⁹ necessario gubernari.Cui⁹ philosophie eff ect⁹ est aīas lassatas ꝑ tenebꝛas ignoꝛantie difficere lumine veritatis.

diuisa .s.hoīb⁹ ꝯscita
Ista bipertita multis poterit foꝛe scita

familiaris precipiens
Instrumentalis simul est ac imperialis
diuisa tantūmō esse
Prima bifurcata dumtaxat vult fore nata

Grammatice partes logiceqꝫ nouit artes
illā sciētiā subsidiū
Grammaticam lingue dic auxilium dare pingue
dum esse loquēdo
Subtilis quando fore debet verbula fando
faciēdi lras .s. vba noscendi
Est ars scribendi bene seu prolata sciendi
secreta ꝯmunia
Istius archana q̄uis sunt quotidiana
aristoteles auxilium
Noster scriba tamen dat exile iuuamen
turpe
Nullum nam bellum fedum dat ei vel libellum
illi autori
Ipsam donato commisit numere grato
antecedit
Grammaticus veros. qui precellit velut heros
priscianus doctrina diuinus
Priscius ipsius est solum dogmate plenus
finem principiū
Ipsius ad porum scribens qui dixerat ortum
egregie qn̄ sequere
Istos preclare fari dum vis comitare.

¶ Hic autor posita ipsius phie diffinitiōe diuidit eā dicēs q̄ phie alia quidē est impialis. alia vero īstrumētalis seu organica: que aliis est in obsequiū. sicut organa corpis famulant̄ ipse aīe. Tūc ibi (Prima bifurcata) Dicit q̄ ars instrumētalis diuidit̄ in grāmaticā et logicā tāq̄ in ptes suas totū partit̄. Tūc ibi (Grāmatice) Dicit q̄ grāmatica est scīa dirigēs linguā ad cōgrue ꝓferēdū verba nostre locutiōis. docēs eū mō ꝓnūciādi cōgrue rectū modū loquēdi q̄ q̄uis sit habēs difficultatē tn̄ est in cōi vsu p quē ei9 difficultas tollit̄. Ideo aristoteles nullū librū de eo ꝯscripsit. sꝫ ipsi donato scribere ꝯmisit: q̄ vt aristoteles iter

phisicos) supra grāmatic⁹ dicit eē princeps excellētissim⁹. Cui⁹ dicta imitat⁹ est priscian⁹ initiādo ex illis. et iterū ei⁹ doctrinā in suis dictis tiando. quos cōgrue volēs loq̄ imitabit in suis regl̄is ⁊ doctrinis
grāmatice magis ꝯsuetudo
Huius diffusus plus arte valet vsus
accepta scīa
Philosopho grata cur non est ars sua nata
qn̄ loq̄tur solus dirigitur
Sed dum quidfatur. vsus sibi nudus amatur
grossa .s. cleric⁹ rēnuit scȝ sit ille
Rustica subtilis vitat. q̈uis iuuenilis
Talis artis īuenit familiaris
Raro grāmaticus logico reperitur amicus
oculos lippētes hn̄tib⁹ tediosa
Ut sic formosa lippis lux est odiosa
¶ Hic dicit ꝙ vsus cōis ipius gramatice sciētie ē pho magis grat⁹ q̄ȝ ipa grāmatica: quā solū phs diligit ꝑpter modū loquēdi. Et dicit cāȝ illis eē. q: subtilis cleric⁹ sp nauseat in grossis et turpib⁹ traditionib⁹ sciarū sȝ phs multū subtilis reperit in cōparatiōe ad eūdē grāmaticū q̇ ad modū pice hūanū eloq̄ū ꝓferētis suoꝝ dictoꝝ (sicut nec stult⁹ nō potēs) est reddere rōnē. Et iō pur⁹ grāmatic⁹ ⁊ logic⁹ nūq̄ȝ vl̄ raro sūt boni amici. sicut lux pulchra egrotātiū oculis est inimica.
talis scīa valde amicabilis
Philosopho logica multū reperitur amica
ꝓ q: vtiliter famulat
Tantum namq̄ȝ pie deseruit philosophie
ītellect⁹ practic⁹ doceat ꝓ q: vita spernit
Praxis quid dicat. per eam quoniā mala vitat
mēdacia certe refutat ꝯgnitio vitatis
Falsaq̄ȝ reuera refugit speculatio vera
ordinat scȝ speculatio aīam intellectū cupiētē
Digerit hec mentem ratione vigere volentem
posset deuiare falsitate defedare
Ne queat errare vel falso se maculare
¶ Hic dicit autor ꝙ phi ⁊ veritatis amatores multū diligūt logicalē sciam cui⁹ hāc dicit eē rōnē q: subseruit ītellectui ad hn̄dū cognitionē toti⁹ naturalis phie. Diuidit ei intellect⁹ ī practicū q̇ docet bonū opari ⁊ mala vitare. et speculatiuū cui⁹ ē veroꝝ cognitionē acceptare. ⁊

errorē falsitatis fugere. Et q̄tū ad vtrūq3 logica est ītellect⁹ directiā q2 hz viā ad p̄ncipia oīz aliarū sciaꝝ ⁊ sic in operabilib⁹ nō deformāt affectū nec in speculabilib⁹ defedat intellectū.

.s.logica tribuit
Ista modū dedit. cui tota scientia credit
capere cū aliis
Sumere discendo quam cum reliquis reprehendo
cognoscunt difficili⁹ scia pariter
Noscuntur peius ars in simul et modus eius
quare interrogetr scia .s.logicā .s.scia imitetr
Cur si queratur. ars istam; queq3 sequatur
splendescat logica
Ordine. vexillo fulgescat et ista sub illo
sciam dimittere nequit
Qui logicam suescit postponere discere nescit
logicum parē stulto esse refero
Hunc similem modico non frunito fore dico
medicus sanat inspicit in vltimo
Qui curat primo librū sed visit in ymo
intuetr infirmū esse
Conspicit egrotum rediens mortis fore totum
adest in foribus ista deceptio
Mors est in cista. quotiens res luditur ista

¶ Hic dicit q̄ logica tradit modū sciēdi ī acq̄sitōe oīm aliaꝝ sciaꝝ q2 mod⁹ sciēdi ē p̄ponēd⁹ añ actualē acq̄sitōe3 sciarū. q2 absurdū ē sil' q̄rē scia3 ⁊ moū sciēdi. Et iō volēs hēre scia3 imitetr artis logice p̄cepta q2 sicut vexillū ē signū victorie ita exn̄s īstruct⁹ ī logica h3 ī se signū p̄tātis ī colligēdo oēs alias scientias hūanit⁹ haberi possibiles. Nec aūt logica ē talis nature q̄ eruditū ī ea sp facit velle studere. sñ q̄ si q̄s vellet accedere alias scias phisicas v3 metaphicas. medico ī expto sil'is ē q̄ p2io visitat egrotū volēs ip̄m curare ⁊ postea īspicit libros medicinales. rediēs āt īualuit morb⁹ ⁊ īfirmo īcurabili effecto postulat pecūiā p̄mittēs ei sāitatē asserēs de f'la recupādē sāitatis dispōe itaq2 deludēs hoīe3 Sic ī aliis sciētiis p̄ficē volētes absq3 logica ñ p̄ueniūt ad sanitatē p̄fectā ītellect⁹ sicut nec medic⁹ p̄uenit ad sanitatis recuperationē.

sc3 arist. .s.scie dedit modū amicabiliter
Philosophus logice tribuit moderamen amice

·s·logicā impleuit inchoauit ꝯtinuauit
Quam consummauit inceperit et mediauit
ꝯposuit ꝑciosas in pricipio ·i·lib·ꝑdicamētorū
Edidit eximias in primis cathegorias
denario terminat
Sub numero deno causat in ordine pleno
·i·substācia esse q̄titas qualitas relatio
Est substans natum fore quantum quale relatum
actio passio qn̄ vbi habitus positio
Tangens passiuū nunc hic retinens positiuum

Hic dicit autor ꝙ logicaľ scia ē q̄si gubernatrix nō p modū ꝑcipiēt[ ] sȝ famulātis ī ꝯpatōe ad oēs al's scias quā ari·īcepit ꝯtinuauit ⁊ finalit̄ pficiēdo eā cōpleuit·q̄ ī pmis tradidit plucide noticiā decē ꝑdicamēto rū q̄ sūt sba quātitas q̄litas relatio actio passio qn̄ vbi hit⁹ ⁊ positio·

quinqȝ ·s·vniuersalib⁹ famulat̄ doctrinis
Quinis porten is horum seruit documentis
ille phs sine qb⁹ inscius illi⁹ scie·i·q̄libet·s·est
Porphirius·sine quis ignarus logice quinis
·i·spēs accn̄s differentia
Forma genusqȝ cadens proprium differreqȝ cadens
·s·vľia ·i·mōstra platonis doctrinā
Hec sunt portenta platonica per documenta

Hic dicit ꝙ Porphir⁹ tradidit noticiā q̄nqȝ vniuersaliū q̄ sūt gen⁹ spēs dr̄ntia ꝓpriū ⁊ accn̄s quorū noticia vtilis ē ad hn̄dū ꝑdicamēto rū noticiā vt pȝ ī pricipio sui libri sn̄ quorū vniuersaliū cognitōe nihil pōt sciri ī logica·hec aūt vniuersalia scd̄ꝫ Platōis doctrinā sūt mōstra qꝛ deficiūt a suis pfectōib⁹ qꝛ ꝭm ipꝫ sūt p se substēta: ⁊ ita n̄ pn̄t sigľari b⁹ dare eē nomē ⁊ rōeȝ qd̄ tn̄ ꝭm v͛itatē eis ꝯuenit ꝭm diffinitionē vni uersalis·q̄ dr̄ Vľe ē vnū versū in multis·s·singľarib⁹ seu inferioribus·

·i·sex ·i·stilo
Principiis senis subtili scemate plenis
poritanus famulari inuentus
Istis gilbertus est deseruire repertus
illa terra ·i·episcopalis
Anglia natalis sua patria·pontificalis
dignitatis ·s·gilbertū
Culminis ornatū.in quem dedit atqȝ probatum

¶ Hic dicit q Gilbert⁹ poritan⁹ ꝯposuit libꝝ sex pꝛincipioꝝ q̄ Petrus hyspan⁹ appellat postp̄dicamēta in sūmulis quoꝝ intelligētia maxīe difficultatis ē ꝑpt̄ debilē entitatē taliū pꝛincipioꝝ naturis reꝝ ꝯueniē-tē. Iste aūt Gilbert⁹ fuit anglia nat⁹. q̄ ꝑpter vite sue ꝓbitatē ꝛ doctrine excellētiā ibidē ad pōtificalis stat⁹ dignitatē fuerat exaltatus.

post hec scitatur ille liber
Hinc vt noscatur peribermenias habeatur
scꝫ lib. piberme. difficilis intellectū ꝯfoꝛtat
Qui licet obscurus mentem solidat quasi murus
.i. obscura documēta .i. difficilia
Barbara per verba quia dogmata reddit acerba
.s. v̄ba integra ꝯstruitur
Per que totalis oꝛatio fit logicalis

¶ Dicit q postea Arist. edidit librū pibermeniaꝝ: cui⁹ traditio q̄uis sit p̄ v̄ba obscura ꝛ difficilia multū tñ vtilis ē. qꝛ docet quō oꝛō logicalis q̄ veri vel falsi ē significatiua ex q̄busdā ptib⁹ oꝛōis cōbīari debeat

.i. noua logica statim .i. in quattuoꝛ libꝛis
Ars noua mox sequitur quadrangula que reperitur
.s. noue logice sic dictus
Cuius libꝛoꝛum pꝛimus vult esse pꝛioꝛum
.s. libꝛi pꝛioꝛū regula ꝯtinet syllogiismi foꝛmatio
Sub cuius noꝛma pausat syllogistica foꝛma
foꝛma generalis syllogismi
Simplex et pura. triplex distincta figura
scꝫ libꝛoꝛū appellatus
Alter et ipsoꝛum liber extat posterioꝛum
demōstrationē facere ꝯgnoscere manifeste
Tu demonstrare poteris quo discere clare
causatiuus
Demonstratiuus syllogismus erit genitiuus
scīe .i. debite
Artis perfecte fuerit tibi tradita recte
scꝫ scīa demōstratiua
Gaudet hec innatis veris ac immediatis
manifestis .i. a ꝯdicione pticulariū
Pꝛincipijs notis a patris lege remotis
.i. a quib⁹ ꝓduci exigit
A quis causari conclusio vultqꝫ pꝛobari

¶ Hic autor dicit q Arist. edidit nouā logicā q̄ diuidit̄ i q̄ttuor libros pricipales inter quos p̄m⁹ oīm ē liber prioꝝ q̄ tractat de formis sillogismoꝝ. s. de modis ⁊ figuris. q̄ figura distiguit̄ i tria mēbra. s. i primā scdaꝫ ⁊ t̄ciā in q̄rū pria mediū subiicit̄ i vna ꝓpōe ⁊ p̄dicat̄ i alia. et in scda bis p̄dicat̄ mediū i tercia vo bis subiicit̄. vn⁹. Pria pri⁹ mediū subiicit. p⁹ p̄dicat ip̄m. Altera bis p̄dicat t̄cia bis subiicit. Tūc ibi. Alt̄ ⁊ ip̄oꝝ. autor dicit q scōs liber noue logice vocat̄ liber posterioꝝ tractās de sill̄o demōstratiuo q̄ est generatiu⁹ scie ꝓcedēs ex ꝓpriis primis īmediatis veris ⁊ vniuersalib⁹ pricipiis sepatis a lege ꝑticlarium Ex q̄b⁹ q̄dē pricipiis ꝓbat̄ ⁊ inducit̄ cōclusio de qua est scia.

.i. dyletica vl̄ muneri b⁹ .i. p⁹ scias letatur
liber thopicoꝝ iā dictas
Thopica de donis post hec gaudet rationis
.s. thopice causat̄ efficax
Cuius vi fortis generatur opinio fortis
.i. liber sic dictus
Tandem tractatus fit elenchorum numeratus
.s. libro elēchoꝝ .i. deceptoria
Cui ratio tota vult esse sophistica nota
.s. rō apparētiā hꝫ dubitat
Que satis apparet per eam sed mens nimis aret
esse aliq̄d veritatis appetit .s. sophistica
Quam fore quid veri nam plus amat ipsa videri
hoīm appetitiua deceptōis
Humane laudis est quesitiuaq fraudis
intellectui supba venena
Cuius dat vita menti turgens aconita
satis documētis terminus
Hec sat doctrinis logice propriis data finis

¶ Hic dicit q liber thopicorū docet formare rōes ꝓbabiles. ex q̄b⁹ colligit̄ sillogism⁹ dyalecticus opinionis generatiu⁹. Tūc ibi Tandē tractat⁹ dicit q vltim⁹ ē liber elenchorū q̄ tractat de sillogismo sophistico deceptionē i īpitis causatiuo. Et iō solū facit apparere mētē. q̄ apparētia est ei⁹ finis ⁊ nō scia. quare ꝑmittit mētē aridā ⁊ vacuā solū fouēdo mētis supbiā Et in hoc finit⁹ est nūer⁹ libroꝝ noue logice.

oratoris facundia .s. arist.
Rhetoris ornatus dignos dat ei famulatus

pedisseeq̃ pulchre sicut famulat̃ dñe sue
Abra sue belle velut obsequitur domicelle
illi⁹ sciẽ acceptã esse oratoris sciam
Dic logice partem gratam fore rhetoris artem
.s.rhetorica cognoscit veraciter
Que persuadere scit per communia vere
.s.rhetorice rhetor excellentissimus
Cuius erat fautor scribarum summus et autor
triplici illi⁹ sciẽ codice .s.librũ
Trino rethorice libro. quem scripsit amice

¶ Hic dicit autor q̃ rhetorica pedisseq̃ seu ancilla ẽ sequẽs logicã sciẽtiã sicut pedisseq̃ seu ancilla seq̃t suã domicellã Et ipa rethorica hz veritatẽ hoĩb⁹ psuadere p cõia ⁊ vera pricipia ad alliciẽdũ ipos vt postulata cõsentiãt Cui⁹ rethorice sciẽ pcipu⁹ autor fuit Arist. de qua ꝯscripsit tres elegantissimos libros

.i.scia .i.orator .i.logice sciẽ
Ars q̃z poetarum doctrinarum variarum
.i.finis .i.infim⁹ .s.terminus
Terminus est ymus. vltra quem non magis ymus
.s.scia poetarũ
Utitur hec signis exemplis se quoq̃z dignis
aliq̃d ꝯmẽdãdũ gestũ vilipendendum
Ad quod laudandum factum vel vituperandum
quare .s.poesi difficilis
Fabula cur rara sibi non extat vel amara
.s.fabula multociens
Non fieret sine qua ratio persepius equa
augmẽtũ pbet doctrinã
Nostro fomentum dat ei scribe documentum
.s.poesim ꝯposuit .i.duob⁹ codicib⁹ ornauit
Hanc qui tractauit binisq̃z libris decorauit

¶ Hic d̃t autor q̃z poesis ẽ finis logice sciẽ. sicut d̃t trãslator poetrie arist. in ꝓlogo eiusdẽ. Gaudeãt viri studiosi se ꝯplementũ logice inuenisse. Hec aũt poetica scia vtit̃ signis ⁊ ꝯueniẽtib⁹ exẽplis ad laudandũ vel vituperãdũ aliq̃d factũ q̃ ipsius poesis finis ẽ scðm quã poesiz cõueniẽtes laudãdi vel vituperãdi pñt capi orões. q̃b⁹ ꝓcedit ĩ effectũ quã Arist. tradit in duobus libris sue poetrie

scie diuisio
INstrumentalis est artis sectio talis
speculatiua practica .i.philosophia
Altera theorica praxisqz scit esse sophia
.i.naturalis metaphisica tres scie
Phisica diuina mathematica numina trina
.i.in q̄b⁹ donata .i.scia speculatiua
In quis dotata remanet speculatio grata.

¶ Hic autor artē seu sciētiā (qua vtimur tāq̄ instrō intellect⁹.quo vadit in actū ītelligēdi) diuidit dicēs.sciā ꝑ aliā ē speculatiua.alia v̄o pratica.Speculatiue scie finis est scire.praxis v̄o operari finaliter.Sub speculatiue scie notitia cadūt phisica seu naturalis philosophia.ꝛ metaphisica q̄ dr̄ p̄ma philosophia.ꝛ mathematica tractās de quātitate ꝯtinua vel discreta.in q̄b⁹ aīa dulcit̄ fouet̄ in actu speculādi.

naturaliū rerū cognoscibilia rōabiliter
Phisica nature sibi prestat fulgida iure
.s.phisice
Ens bene cui notum vult esse mobile totum
.s.phisice magr̄ dat optima fercula
Noster cui scriba prebet carissima liba
.i.libris plurib⁹ docētur .s.scholarib⁹
Cartallis multis que presentantur amicis
.i.liber phisicoꝝ ornatus
Phisicus auditus forti ratione politus
animū generalib⁹ cognoscētē
Principijs mentem cōmunibus esse scientem
.s.principia plene diffinit
Nature prestat. que perfecte manifestat
.s.liber phisicoꝝ docet sine termīo durarī
Hic motum spere tradit sine fine manere
.s.motū inquirit .i.primus motor
Per quem rimatur causa. que prima vocatur
.s.prime cause nō pōt .i.virtus cognita
Cuius finita nequit esse potentia scita

¶ Hic dicit q̄ naturalis ph̄ia docet de pulchritudine seu dispōne reꝝ naturaliū rōabilit̄.Cui⁹ natural̄ ph̄ie p̄mi libri.s.phisicoꝝ subiectū ē corp⁹ mobl̄e scdz Alb.vl̄ ēs mobl̄e scdz sctm̄ tho.tāq̄ aliqd ī hac scia

p̄mo motū.i. q̄ determinās coīora nature q̄ sunt tāq̄ optīa liba.i.ītelli gere volētib⁹ dulcia.descēdēs postea ad specialiora q̄ describit ī diuer sis libris naturalꝭ phie. Tūc ibi (Phisic⁹ auditus) Autor dicit q̄ liber phisicoꝝ vocaꝭ liber de phisico auditu. ꝛ h̄ ꝑpꝭ duplicē cām. Pria q̄ iste liber ꝯscript⁹ ē ī cōi scholariū audiētia sub aristo. Scda q̄ ī h̄ libro tractaꝭ de coīorib⁹ ꝛ gn̄aliorib⁹ nature p̄ncipiis. q̄ñ pcipiūꝭ alio sēsu q̄ sensu audit⁹. Tractat eñ ille liber de p̄ncipiis reꝝ naturaliū: de na tura: de causis: de motu: de īfinito: de loco: de tpe: de vacuo: de ptib⁹ subiectiuis ꝛ ītegralib⁹ mot⁹: ꝛ de eoꝝdē adīuicē ꝯpatōe. inꝭ q̄s mot⁹ finaliꝭ ꝯcludit vnū eē motū ꝑpetuū: ꝛ vnū ꝑpetuū motorē: cui⁹ potētia est infinita ꝛ īfatigabilis: sine magnitudine semp mouēs.

.i. librū de celo p locū ꝯtrariū
Celi tractatum dicens per vbi variatum
docere plene diuidere
Tradere perfecte poteris quod scindere recte
.i. in quatuor elemēta stellis ornatā
In rem terenam simul et rem sidere plenam
.s. liber
Celi naturam docet iste poliq̄ figuram

¶ Hic autor ponit illa de q̄bus Arist. tractat in libro de celo ꝛ mūdo dicēs q̄ ibi tractat de corpe mobili ad vbi: qd̄ diuidiꝭ. q̄ q̄dā sūt corpa terrestria: q̄ sunt sub celo exñtia: sicut q̄tuor elemēta vt ignis aer aqua terra. ꝛ ex his ꝯposita. q̄dā sūt celestia q̄ sūt vndecim. celū empyrreū īmobile/p̄mū mobile/spera nona/celū stellatū/spera saturni/spera io uis/spera martis/spera solis/spera veneris/spera mercurii/ ꝛ spera lu ne. Et de motu ꝛ figura ipsi⁹ celi tractat Aristoteles in scd̄o libro. Et finaliter ꝯcludit determinādo de locis elemētoꝝ in quarto.

scire multa liber .i. de generatōe
Nosce facit plura tractatus de genitura
.s. illoꝝ .s. corpus regulā
Vertitur ad formam per quorum mobile normam
.s. formam
Per quam mutatur corrumpitur et generatur

¶ Hic dicit autor q̄ arist. ī libro de gn̄atōe tractat de mobili ad formā scdʒ cui⁹ mutationē res dꝭ gn̄ari vꝭ corrūpi. ꝛ de illaꝝ mutationū sub iecto qd̄ ē maťia p̄ma seu yle. qd̄ ē subiectū gn̄atōis ꝛ mō q̄dā oīʒ aliaꝝ trāsmutationū. vt ibidē dicit Aristoteles. Et de mixtoꝝ ꝛ elemētoꝝ trāsmutatōe. ꝛ de causis ꝑpetuitatis generatōis ꝛ corruptionis.

.s.libro scia habetur
In metheororum speculatio traditur horum
spēs in tali elemento
Quorum natura generatur in aere pura
vides gñata antris
Vel que concernis ex terre nata cauernis
aliqua ꝯponā
Quorum sunt quedam que tunc ex talibus edam
.i.cometa .i.volans
Lactea comata. vel stella per aera lata
impͥssio ignita mare crescens
Ignis nix grando pontus turgens aliquando
hiatus fulmine ventus
Ros nebule scatus tonitrus cum fulmine flatus
.i.terremotus circulꝰ lune .i.yris
Motus terrenus halo simul arcus amenus
appetat scire aliquis
Talia cum reliquis cupiat cognoscere si quis
cordis operā det doctrinis
Libri vi mentis vacet istius documentis

Cōsequēter dicit: ꝙ in libro metheoroꝝ Aristo. determiāt de illis impressionibus que generātur in aere. et de illis que generātur in cauernis terre. vt sunt cometa stella ardens. ignita impressio. nix. grādo tumor maris/ ros/nebula tonitrus/fulmen/ vētꝰ/terremotꝰ/halo qui est circulꝰ lune circūdās ipm ī signū future pluuie galaxia: et est lactea via: que per modū vie in celo ex multitudine stellaꝝ sic apparet. que secūdum vulgares dicitur via ad sanctum Jacobum Quorum naturam si quis velit perfectius cognoscere perlegat librum metheororum: et eius cōmentatores.

mineraliū diuersarū
Arsq minerarum doctrix extat variarum

Rerum mixtarum que dote carent animarum

Ista dant vallum. sal. sulphur. petra. metallum
aristoteles esse
Noster scriba parum cuius fecit fore clarum.

¶ Hic docet q̄ noster scriba Aristo. etiā determinat de mineralibus que sunt q̄dā mixta ex elemētis ⁊ inaīata. Et sunt in quadruplici differētia. vt sunt sal/sulphur/lapis/metallū: et dicūt mineralia a miera que est q̄dā materia terre: de qua ista mineralia fluūt.

tribuēs doctrinas phisice
Librorum sextus dans dogmata phisica textus
manifestās illi⁹ forme essentiā abūdāter
Declarans anime naturam ponit optime
diffinitio illi⁹ materie forma
Terminus est factus anime bene corporis actus
.s.rei
Primus viuentis ac instrumenta tenentis
fouemur vtimur
Nos quo nutrimur motu sensuq̄ potimur
triplici letat̄ vetera
Hec specie trina gaudet per dicta vetrina
.s.poña nutritiua illa poña regitur
Nutrit et armatur sensu ratione iuuatur
.s.nutritiua sensitiua
Plantis primo datur. pecudiq̄ sequens sociatur
.s.rōnalis inspiciat
Tertia debetur homini. qui cuncta tenetur
.s.libro de aīa oīa
Isti coniuncta dic esse volumina cuncta
cognita aīaꝝ
Ex quibus est nota viuentis passio tota

¶ Hic dicit q̄ sextus in ordine libroꝝ natural' phie est liber de aīa q̄ tractādo de aīa declarat pmo eius naturā diffinitiue. dicēs q̄ aīa ē pncipiū quo viuim⁹ sentim⁹: mouemur scōm locū: ⁊ ītelligim⁹. Ex quo eliciūtur grad⁹ vite. q̄ sunt vegetatiuū sensitiuū. motiuū scōꝫ locū. ⁊ itellectiuū. Cui⁹ sūt tres spēs scōꝫ sentētias antiquoꝝ doctoꝝ. quarū pma ē aīa vegetatiua. scōa sēsitiua. tertia ē ītellectiua. pma ꝯuenit plātis. scōa ꝯuenit bestiis. tertia hoīb⁹ tm̄. p quā quodāmō sibi possibil' ē oīꝫ rerū cognitio natural'. Tūc ibi (Isti ꝯiūcta) dicit q̄ oēs libri i q̄b⁹ deterīat̄ de passionib⁹ aīalis. siue toti⁹ aīalis. siue aīe siue corpis sunt isti libro ꝯiūgēdi. vt sunt libri de sensu ⁊ sensato. de memoria ⁊ reminiscētia. ⁊ ceteroꝝ libroꝝ: quos philosophi parua naturalia appellāt.

accepti
Entis sunt grati libri post hec animati

Cui plantis nomen animalis donat et omen
ↄsummatā talis scīa terminū
Et sic completam sortitur phisica metham
illi⁹ gētis splendida
Noster aristoteles grecorum fulgida proles
nisi philosophia cognita
Hic ni vixisset phisis male nota fuisset.

¶ Hic dicit autor q̄ post determīationē librorꝝ prius recitatorꝝ sequit̄ liber de vegetabilib⁹ ꝛ plantis ꝛ aīalib⁹. in q̄b⁹ naturas diuersarꝝ arborꝝ ꝛ multorꝝ aīaliū satis mirabiles (vt posset patere intuētib⁹) pulchre describit noster Aristoteles. qui ortū sue natiuitatis habuit a grecis. In quo autor ↄmēdare intēdit Aristotelē in sua sapiētia. qꝛ ex eo q̄ a sapiētibus natus est oīno sapiens dicit̄. qꝛ didicit ab illis mores ꝛ prudentiū ↄsilia. Et ꝑpterea si Aristoteles nō vixisset: naturalis p̄hie notitia a nullo eēt pfecte tradita: sicut ab ipso nobis docta ē. In quo ↄcludit̄ eū fuisse oīm philosophorꝝ sapientissimū.

methaphisica supme
Ars diuina satis summe comes est bonitatis
tribuit
Entis naturam. que dat cognoscere puram
scīa inq̄rit dīna
Ista theoria vestigat culmina dija
.s.reb⁹ est cognitio
Cui de diuinis extat speculatio finis
secretario aristotelē
Ars pro summista nostrum scribam tenet ista
scīam pulcris splēdere libris
Ipsam qui bellis fecit clarere libellis
libris mathematica scīa latens
In quibus est multa mathesis doctrina sepulta
.s.mathematica cognoscit̄ inuenitur
Que velut scitur. imperfecte reperitur
quare priuata
Ad nos translata libris cur est viduata

aristotel' celsitudinē sciuit virtutis
Nostri doctoris culmen qui nouit honoris
¶ Hic dicit autor nr̄ q̄ scīa dīna vel metaphisical' (q̄ ē sūma īter cetas scias) tractat de ente ī q̄ztū ens. ꝛ de ei⁹ ꝓprietatib⁹. q̄ sūt vnū. verū. bonū ꝛc. Et ēt loq̄t de reb⁹ dīnis. s. de pma cā vniuersalissima. q̄ ē de⁹ et ēt de ipis ītelligētiis. ad q̄s se hꝫ ocl's nr̄e ītelligētie (vt dr̄ scđo metaphisice) sicut ocl'us noctue ad lucē solis. Jn q̄b⁹ libris ēt de reb⁹ mathematicalib⁹ tractat. p̄cipue ī octauo. q̄ mathematicalis scīa īpfecte nobis est tradita. ex eo q̄ꝛ libri aristotel' tractātes de illis reb⁹ ad nos nō deuenerūt. vel saltē impfecte. vt pꝫ ī illoꝝ libroꝝ ꝓcessibus.
solū qualitate scire q̄ztitatem
Jsta docet tantum sine quali cognoscere quantum
siderū ornata
Terre mensura stellarum pulchra figura

Regula formandi modulos. ratio numerandi
intrinsecas
Hinc dant internas partes seu dona quaternas.
¶ Hic autor noster manifestat de q̄b⁹ mathematical' sciētia docet. dicēs q̄ illa ars solūmō docet naturā quātitatis scđm q̄ sepata est a qualitatib⁹ sensibilib⁹. Nā geometria docet artē mēsurādi terrā Astronomia vero docet naturā astroꝝ. Musica vero docet modulationem in cātu: quēadmodū arismetrica rationē numerādi. Et tantū de sciētiis speculatiuis Aristotel'. Sequit̄ nūc de practicis scientiis Aristotelis iuxta diuisionē prius premissam.
practica etiam
Actiuam praxis vehit actiuam simul axis
factiua operādi cū manu scias
Prima suas partes manuales continet artes
artib⁹ excelsa declarat scientia
De quibus eximia nil tractat philosophia
.s. vsum cognoscūtur
Vsu funguntur: per quem plus arte sciuntur
¶ Hic nr̄ autor pōit diuisionē practicarū sciaꝝ ipi⁹ Ari. Cui⁹ rō ordinis est q̄ꝛ pfectiora sūt priora. sꝫ speculatiua scia ē pfectior q̄z practica. ḡ prius de illa ꝛ ei⁹ mēbris deteriauit. Diuidit aūt praxim in practicā actiuā et factiuā Actiua est de reb⁹ agilib⁹ ꝛ talib⁹ operationibus in q̄b⁹ ꝓprie nō relinquit̄ aliqua res opata. Sed factiua est de reb⁹ fa

ctibilibus. q̄ sunt res ad extra facte. cuius ptes sunt artes manuales et ꝯphēdunt̄ ī hoc vsu. Lana nem⁹ miles nauigatio rus medicina ꝛc. de q̄b⁹ ptib⁹ phia nichil tractat. eo q̄ taliū notitia poti⁹ habet̄ p vsum q̄ p artē: nā eo q̄ sunt p ꝯsuetudinē facillime. sciaꝝ traditio nō est necessaria. eo q̄ ars scdm philosophū est circa difficillima.

scʒ actiua moralis phia acq̄rere
Altera cognoscit quicquid mos prendere possit
vocata
Quare moralis est dicta scientia talis

Nam vel perfecte docet vllum viuere recte
triplex valuerit ꝯgnita
Esse tripertita tibi que poterit fore scita
disponitur familia regitur
Vel dispensatur per eam domus et moderatur
cōem ppl̄m
Aut inter ciues proprios per eam bene viues
ethicoꝝ yconomicā politiā
Ethica habet primam. domus altera. sed polis imam
p̄dicta cōpilata
Omnia prefata libris sunt condecorata
aristotel' sapiētis instructoris laudati
Nostri cordati monitoris in arte probati

¶ Hic dicit autor q̄ altera ps ipius practice sciētie. s. actiua tractat de regimine ꝛ virtutib⁹ moralib⁹ hoīm. ideo dicta est moralis philosophia. Ista aūt moralis philosophia diuidit̄ in tres ptes. s. i ethicā/yconomicā/ꝛ politicā. Vn̄ ethica docet de regimine vni⁹ hoīs scdm se. ꝛ iō illi⁹ subiectū ponit̄ homo felicitabil'. Sed yconomica docet de dispēsatōe seu gubernatōe domus ꝛ familie. Politica vero docet de gubernatiōe multitudinis seu ciuitatis. iō dr̄ a polis qd̄ est pluralitas: et ycos sciētia. quasi scia tractans de regimine pluriū.

ꝯgnoscitur inuenitur
Per talem scitur quo felix quis repetitur
dicere modica diligere
De quo tractare nunc pauca videbor amare
sciūtur cupere
Entis cuncta bonum noscuntur gliscere donum

scientiis vtitur
In disciplinis fruitur cum nomine finis
finis inuestigatur habeatur
Qui si queratur: vt propter se teneatur
alicui⁹ alteri⁹
Et non vllius ob causam finis alius
vltimus beat⁹ esse
Ipse supremus erit quo felix quis fore querit
nouissima exn̄s felicitas
Ultima mortalis ens prosperitas animalis
.s.carnis beatitudinē
Esse voluptatem predictam felicitatem
ph̄i retulerūt veraciter
Quidam dixere. quod falsum dicito vere
pq̄ꝛ nichil
Nanq̄ꝫ voluptatis nil humane probitatis
hō plane aīaliū brutoꝝ
Uir sapit expresse. sed et hoc pecudum dicit esse

Dictus vero status homini manet appropriatus

¶ Hic dicit ꝙ ꝑ ph̄iam mortalis homo efficiť beatus: de quo autor in p̄nti libello paꝝ intēdit tractare. Docet em̄ ethica ꝙ oīa bonū appetūt. Et hoc ꝓbat īductiue in disciplinis ꝛ sciētiis. q̄ sunt gratia alicui⁹ finis. sed finis ꝛ bonū coincidūt. Et est duplex finis. s. finis ꝓpter se nō in aliū ordinatus. vt felicitas. Et alius est finis in aliū ordinatus. sicut sedere ad q̄etē aīal'. ꝛ quies aīal' ad fortificationē viriū naturaliū. et ꝑ illū finē null⁹ p̄t fieri beat⁹. sꝫ ꝑ p̄mū finē (q̄ nō ē alteri⁹ gratia) hō reddiť felix ꝛ ideo ille est vltim⁹ finis. Tūc ibi (Ultīa mortal') recitat quorūdā opinionē. q̄ dixerūt vltimā hoīs felicitatē ꝛ sūmū bonū esse voluptatē corpalē. Sed hoc reprobat dicēs: ꝙ felicitas est solū bonū ꝯueniēs creature ītellectuali. sꝫ voluptas corpal' ꝯueniēs est hoīb⁹ ꝛ brutis. ergo illa nō p̄t eē sūmū bonū. Et hec ꝓpterea nō noiať scdm veritatē aliqd bonū hoīs. sed potius vitiū tollēs virtutem.

nitor
Nec dicetur honor. quod sic ostendere conor
honorās honorata hꝫ
Plus decorans floris decorata gestat honoris

Sed bona summa dato cuicunq3 beatificato
fore felicitatē
Propter virtutem hanc dicimus esse salutem
vltimi
Quod summi boni non conuenietrationi
fore asfero
Non tamen esse statum virtutem dico beatum
nichil qz malū habere felicitatis
Nil quoniam triste comprehendere vult status iste
dicit virtutis
Tristis sepe status fertur nostre probitatis

¶ Hic dicit autor q9 sūmū bonū nō ꝯsistit in honorib9. Cui9 prima est illa rō. qz felicitas dz esse in illo cui9 est tāq3 accidēs in subiecto. s3 honor nō est in honorato: sed in honorāte: ergo sūmū bonū nō ꝯsistit in honorib9. Scōa rō quā ponit ibi (Propter virtutē) est ista: qz sūmū bonū ex quo est vltim9 finis q̄rit ꝑpt se: sed honor nō est ꝑpt se. imo scōz boetiū est gra v̄tutis. ergo nō est sūmū bonū. Tertiā rationē ponit ibi (Nō tn̄ statū) qz status felicitatis debet esse sine tristitia. ex quo felicitas est stat9 oīm bonoꝝ aggregatōe pfect9. sed cū honorib9 sunt mixte multe tristitie. ergo in illo nō ꝯsistit hoīs felicitas. qđ ad longū declarat Boetius in tertio de consolatione.

vltimi ꝑstat denarii
Nec finis summi formam dat gratia nummi
accessus multotiēs
Ipsius aduentus quia sepius est violentus
violētia supreme domo
Visq3 caret sede summe bonitatis in ede

¶ Hic autor ꝓbat felicitatē nō cōsistere in diuitiis. cui9 talē assignat rōnē: qz null9 pōt violēter fieri beat9. s3 aliqs pōt fieri diues violēter. Etiā sūmū bonū est quo quis adepto nichil vlteri9 desiderare queat. sed appetit9 habēdi diuitias in infinitū crescit Etiā adepta beatitudo amitti nō pōt. sed diuitie possunt finaliter amitti.

summū bonū illi9 phi
Rerum summa dea nec erit platonis idea
esse oīm reꝝ
Que fore cunctorum ratio queat vna bonorum.

cognosci non valet
Nam ratio sciri nequit aut plene reperiri
¶ Hic reprobat opinionē platonis dicēs. q summū bonū nō potest esse ydea boni cōis oībus bonis. sicut plato posuit. qꝛ oīm bonorū tāta est diuersitas q vnū cōe habere nō pñt. quā opinionē Aristo. multipliciter reprobat primo ethicorum.

supreme btitudinis
Actio virtutis summe dat dona salutis

Perfecta vita si manserit ipsa petita
tps vnale vna tribuit auis
Ver veluti mundo non vnica donat yrundo
manifeste valeat beatificare
Sic neqꝫ te clare poterit breuis hora beare
dicatur duplicatur
Si bene scindatur virtus merito geminatur
¶ Hic dicit q actiones virtutū sunt cā salutis. si pseuerauerint tales virtutē operādo vsqꝫ ad finē vite hoīs. Nā vnius virtutis actus non facit hoīem virtuosum. sicut postqꝫ vnica cōparuerit yrūdo nōdū est signū verū tpis vernalis. et sic breue tēpus virtuose operādi nō facit virtuosum. sed virtutes augmētant p cōtinuā virtutū opationē.

Est quia moralis virtus vel spiritualis
studio talis virtus
Sub pirgo moris prudentia culmen honoris
pollitia felicitate
Obseruat late ciuili prosperitate
superbientē
Summe prudentem quapropter dico tumentem
sapiētie
In regno mentis habitus regnat sapientis
speculatiua felicitate dīna
Contemplatiua cur prosperitateqꝫ diua
beat⁹ dicit principatur
Felix narratur sapientia cui dominatur
beat⁹ illa scia
Est felix socia cui constat philosophia

phia lucide
Que nos preclare nouit dijs assimilare

Artibus ornatum dic esse deo simulatum
cognosci
Hec se tota quia cerni dat philosophia

Hoc opus ergo pie speculari est philosophie
¶ Hic dicit autor noster q prudentia est virtus moralis et inter oes illas tenet culmē honoris. hoc est q omniū moraliū virtutum princi palissima et conseruat prudentē in summa felicitate. Etiā ipsa sapien tia gubernās regnū aīe facit hominē felicē secundū vitā cōtēplatiuā in qua dñiū obtinet habitus sapīe cui⁹ socia fertur eē ipa phia q̄ facit hoīem deo assimilari. vt inquit seneca ad lucillū dicēs hoc mihi phia promittit vt me parem deo faciat.
beatus ornatus
Felix iste status vult esse bonis decoratus
operatrix
Quorum fortuna dominatrix permanet vna
beatitudo desiderat
Ciuilis vere bona plurima querit habere
facta aperta
Virtutum gesta per que fiunt manifesta
nisi pecuniosus hilaris abscōdit magnanim⁹
Ni sit nummosus. largus latet ac animosus
summus intellectus
Non erit absq bonis status excellens rationis

Per se natura studij nescit sua iura
cibo sanitate indiget vestitu
Corpore cum victu sano sed eget vel amictu
magis
Sed plus sub primo laudet q̄ sub lare diuo
perit
Turbine multorum marcescit namq bonorum
principibus
Terre siue maris dominis si non simularis

·s·vite tue felix
Non minus inde status poterit tuus esse beatus
supplemētū ·s·aristote· ·i·doctrina
Hoc complementum nostri scribe documentum
specialiter adeptū dicit̄ ·s·aristotele cōplemētū
Precipue nactum fertur ab eoq; peractum
¶ Hic dicit q̄ status felicitatis vult eē decorat⁹ talib⁹ bonis·q̄ cadūt sub dñio ipius fortune· Et pcipue status felicitatis ciuilis reqrit talia bona·p quoꝝ bonoꝝ dispēsationē debitā act⁹ virtutū maīfestāt̄·qꝛ si nō hꝫ nūmos nō pōt hēre vsū virtutis magnificētie: nec stat⁹ rōis ī cōtēplādo ⁊ gubernādo pōt eē pfect⁹ tñ istis boīs q̄ respiciūt hoīem vt ē cib⁹ ad sanitatē corpis neccius· ⁊ ēt vestes quorū primū tñ ē magis necessariū·p quorū bonoꝝ amissionē honor hoīs marcessit qꝛ nō ē sīlitudinē gerēs cū pricipib⁹ dominātibus super mare ⁊ terrā puīcias et dominia pōt tñ esse absq; illis status virtutū aīe secūdū quā q̄s contēplatur deū·in quo ē toti⁹ phie finale ꝯplemētū
cōposuerat secreta ·s·aristoteles
Scripserat occulta tamen ipse volumina multa
secretis scientiis ·s·volumina
Artibus occultis fuerant que prescita multis
scīa alchimistica ·i·ars diuinatoria
Sunt velut alchimia medicina scientia diua
·s·scie diuinādi
Diuinatores cuius sapiunt bene mores
scie astronomice fecit libros ·s·librorū
Artib⁹ astrorū dedit atq; volumina quorum
lectura nō ostēdit̄ inuenitur
Copia subtrahitur nobis·quia non reperitur
¶ Hic dicit q̄ Arist·scripsit multos libros ⁊ tractat⁹ q̄ nō venerūt ad nrām noticiā p trāslatores libroꝝ Arist·sicut sūt quidā libri de occultis reb⁹ tractātes sicut de pstigiis ⁊ diuinatōib⁹·de medicis·de theologia seu dīna scīa cui⁹ imitatores ⁊ discipuli sūt bene ī talib⁹ exptī·⁊ etiā de astris edidit volumīs quoꝝ noticia apō latinos nō habet̄·
scīa ·s·arist· splendere
HEcerat ars vere simul hunc virtute nitere
firmauit fundamentum
Fixit namq; viam totam per philosophiam

est inuẽtus plenus
Extat compertus omni virtute refertus
.s.aristoteles supreme
Comparat eterne qui dum vitecꝫ supreme
naturalẽ
Uitam nature proprie breuiter periture
fit firmus non formidans
Efficitur fortis non curans vincula mortis
ꝯsiderat diuersis
Cum videt in rebus varijs nec non speciebus
regulã capere
Justicie normam: talem vult prendere formam
.s.formã .s.hõ
Per quam felici iustus queat omne dici
delitias estimat ineptias
Quando voluptates videt has putat improbitates
q̃re statim mũdus luxuriã supbiam
Cur mox fit castus luxus vitet quocꝫ fastus
liberalis .s.bonũ supremũ
Et largus minimũ negat esse bonum quocꝫ summũ
certe falsitatib9
Semper reuera falsis prefert. quia vera
est verax supremus
Extat veridicus ꝗ bonorum summus amicus
esse sapientẽ rectũ
Et fore prudentem planum satis est sapientem
.s.virtuti
Uirtus moralis est omnis. cui socialis
sapiẽtis letũ tale
Philosophi veri mors talis debet haberi
sapiens .s.phm visitauit
Philosophus si sit. quem non hec gratia visit
.i.plus q̃ dici pt assimilatur
Plus q̃ dicatur homo monstro consimilatur
cursus .s.monstro
Ordo nature solet esse cui male cure

doctor sicut scientiis
Iste magister vti super omnes artibus vti
plene supare potuit
Perfecte sciuit. omnes sic vincere quiuit
apice donātis
Culmine virtutis dantis bona cuncta salutis

¶ Hic autor dicit q sicut aristoteles habuit plēitudinē phisicarum scia rū ac oīz aliarum artiū. q̄s in scriptis posteris suis reliqt. ita etiā habuit virtutū copiā. p q̄s cōparat vitā nature ad vitā eternā. qr vita eterna in scla sclorum est duratura vita aūt nature mometanea. et si intēdū ad ali qd tps durat hoc tn̄ est in multis picul. post q̄ tādē necessario deficit. qr oē gn̄abile est corruptibile. qd ex deteriatōe potētie ad maximū tā dē corrūpit. pp̄ter cui9 vite meritū mors naturalis. nō est timēda qr ī reb9 mutabilib9 et rerum specieb9 sub vsu hoīs cadētib9 ē cōphēdēda nor ma iusticie: p quā vnicuiqz qd suū est reddit. Uir em̄ iustus voluptates tpales refutat sceleratas. q̄re carnis luxuriā vitat tanq̄ inimicā. Etiā larg9 qr in dispēsando pecuniā nō credit in ea esse sūmi boni rōnē. Sz p rōnē discretiōis hō prudēs v̄a bona semp falsis p̄fert. hec aūt prudē tia est oīz moraliū v̄tutū p̄ncipalissima dirigēs oīz aliarum v̄tutū act9 et opatōes ī suos fines debitos. q̄ cuilibet pho dr eē necessaria. qm̄ sine prudētia phs mōstro cparat qd causat ex eo qr cadit extra nature fre quētē ordinationē. Sz qr aristoteles hāc prudentiā cū ceteris v̄tutib9 habuit. ergo nō mōstro sz deo poti9 cparari debuit. qui notitiā recte viuēdi cū scriptis suis posteris tradidit pfecte. p quā eternā salutem adipisci valeant recte in spiritu ambulantes.

.s. aristotelis desideres videre
Cuius virtutum cupias si cernere scutum
respice documētū pctōrum optimā medelā
Conspice doctrinam scelerum summā medicinam
animus sine arte illius viri
Pectus alexandri magni sine dote meandri
.s. dote muniuit alexandrum
Qua satis armauit. ipsum que sola beauit
dotibus .s. alexandri
Sicqz bonis animus donis fuit eius opimus
scia virtutū .s. noīm
Ars simul et morum probitas sunt nomina. quorū

Aristotelis
mētionē declarādo sua opera
Non faciam festa describendo sua gesta
nichil diligentiā dilexit
Nil quia curauit. studium tantum sed amauit
.s. aristotelis ꝯmoto
Ipsius toto studij cur ordine moto
fulget copia
Claret gestorum maiorum summa suorum
dicta
Sufficiant ista de vita eius repetita
¶ Hic autor ꝓbat qd̄ supi⁹ dctm̄ est de Aristotele. scȝ ꝙ alios docuit prudētiā. qꝛ docuit Alexādrū magnū ī tāta prudētia vt paucis ānis totū mūdū sibi subiiceret. Ex q̄ ifert ꝙ aristotel̄es fuit abudās ī sciētiis ꝛ v̄tutib⁹ ac moribus. De cui⁹ gestis cet̄is h̄ autor nichil dicit: qꝛ pauca (eo ꝙ studio vehemēter adhesit) fuerūt. q̄ de ei⁹ vita dicta sufficiāt.
H post p̄dicta sint manifesta
Hinc de morte sua quedam fiant tibi scita
.s. aristoteles infirmitatis grauedine premi
Qui dum languoris cepisset mole grauari
mortis plagā nactus tristis
Unde fuit leti post vulnus adeptus amari
visitare accesserūt .s. aristotelē ph̄i
Visere venerunt ipsum cuncti sapientes
cognoscere sue īfirmitatis valde desiderātes
Scire sui morbi causam multum cupientes
.s. aristotelē macilētia pene
Quem nimis affectum macie pre mole doloris
tenentem inuenerūt .s. pomi
Pomum seruantem repererunt. cuius odoris
.s. aristoteli prebuit iuuamē sentire
Uirtus ei modicum tribuit releuamen habere
incepit ph̄os accedētes cernere
Cepit vt hos ad se venientes ipse videre
.s. ph̄is .s. aristotele instāter
His optata salus ab eo fuit immediate
.s. ph̄i cito dixerūt verba accepte
Talia qui subito retulerunt verbula grate

o aristoteles infirmatū
Vidimus o doctor postq̃ te debilitatum
noster anim⁹ tristitia turbatum
Nostrum cor fuerat mestu multo cruciatum
videmus adeptū .s.pene tue
Sed q̄ videmus nunc te nactum releuamen
magnū aīe nostre tribuit ꝯsolationē
Ingens spiritui nostro donat medicamen
.s.v̄ba phs attenta intellexit cito
Hec vt aristoteles vigili bibit aure repente
retulit despate
Subridens dixit. vestra diffidite mente
gaudeā amore .s.tpalis
Mi leter proprie nunc spe vite retinende
ꝓq: leti violētia rapiar abhorrēde
Nam scio q̄ mortis vi iam capiar metuende
retento in manu leuamē sentirē
Et nisi contento palma pomo releuarer
.i.ꝓculdubio mortis telis deuincerer
Semoto dubio leti iaculis superarer
gaudeo corpis pōdere priuabor
Letificor. sed ego q̄ carnis mole carebo
.s.carne destructa .i.eterne vite impetrabo
Qua rupta dona vite melioris habebo

¶ Ista est ps vltīa.in qua autor deterīat de mō mortis magistri Aristotelis.dicēs q̄ q̄dā manifestabo vobis de ei⁹ morte. q: postq̃ arist. incepit īfirmari cecidit in letale vulnus.a quo p nullā medicinā curari potuit. Qd postq̃ phi ⁊ sapiētes audierūt. ad ipm Aristotelē accesserūt interrogātes eū de sui morbi origine. p quē ipse Aristoteles valde macer fact⁹ fuerat ex nimia penalitate ipsi⁹. Illis itaq̃ phis accedētib⁹ Aristoteles habuit pomū in manu sua.cui⁹ odor mitigauit penā ipsi⁹ intātū q̄ īcepit illoꝝ phoꝝ p̄ntiā ꝯsiderare.quos statim visos affectuose salutauit. Qui respōderūt Aristoteli dicentes se multū tristes eē ꝓpt̄ ei⁹ morbū (quē tn̄ cū viderint aliq̄lit̄ relaxatū) gauisi sunt Quib⁹ ita dixit Aristoteles. q̄ vim mortis euadere nō possum q̄uis pena mea p pomū ī manu reseruatū ē mitigata.tn̄ pestifera mors sine dubio me apphēdet. Sed hoc solamē michi supest. q̄ aīa mea separa

bit ab illa corruptibili carne bestialiter ꝯtra spiritū semꝑ pugnante. q̄ corpore exuta melioris vite munera ꝛ donationes participabit.

·s·ꝑdicta cui ñ erat symon ·i·ph̄oꝝ
Post hec vnus ei respondet sic sapientum
paratū oī tpe tua doctrina
Presto tuum semper fuerat nobis documentum
doce ·s·discipulos sciam intelligamus
Instrue nos talem doctrinam ꝙ capiamus
·s·doctrinā mortis non paueamus
Per quam morte tua leti vim non timeamus
ꝯsolationē nostra aīa habebit
Per quod solamen nostrum cor grande tenebit
more ꝯsueto dolebit
Atq; minus solito propria de morte tedebit

¶ Hic dicit ꝙ vn⁹ de istis sapiētib⁹ ꝛ ph̄is cui nomē erat symon dixit ad Aristo. magistrū suū. ex quo doctrina tua semꝑ fuit nobis parata. rogo des nobis doctrinā ꝙ nō timeam⁹ mortē. vt mens nostra nō sit grauata dū violentiā mortis meditamur. que adeo grauis ꝛ amara ē: ꝙ nūq; permittat hominē perfecte gaudere.

statim ·s·ph̄o
Noster aristoteles mox sic responderat illi
ꝯsolādo sodales corde amaro
Solando socios turbatos pectore tristi
istius parum leuamē sentiā fragore
Huius adhuc modicum pomi releuabor odore
instruam ·i·cū magno conatu
Atq; docebo vos magno non absq; labore
fidē habetis in sup̄ma ·s·ph̄i sapientia
Creditis in summa nunquid vos philosophia
multotiēs cognita est q̄si diuina
Sepe michi visa que res extat fere diua
·s·aīas ·s·ph̄ia ·i·ph̄oꝝ illustrare
Mentes que nouit sapientum clarificare
dono salubri ·s·mentes ·s·ph̄ia btīficare
Munere felici quas dicitur ipsa beare

¶ Hic Aristoteles implet petitionē sui discipuli symonis ꝯsolādo socios suos in mētis amaritudīe ꝯstitutos dicēs. ꝙ adhuc modicū mea

releuabit infirmitas ex odore huius pomi. vt possim vobis hãc mani festare doctrinã. Et est ista ꝙ phia que est rerũ diuinarũ humanarũqȝ cognitio solet mẽtes hominũ illustrare ad intuẽdũ entis eterni extra celũ existẽtis cognitionẽ. a quo cũctis deriuatũ est esse viuere ⁊ intelli gere. his quidẽ clarius his aũt obscurius. In cuius cognitione hoĩs summa cõsistit felicitas. Johãnis. xvii. Hec est vita eterna vt cogno scãt te deũ verũ ⁊ quẽ misisti iesum christũ. qua cognitione adepta ni chil est vlterius quod quis adipisci valeat. Cuius boni excellẽtissimi natura oĩm tẽporaliũ sitim delet. faciensqȝ cupere dissolui ⁊ esse cum christo. quod nobis cõcedat deus in secula benedictus.

¶ Concludo ergo finaliter ⁊ cũ veritate dico ꝙ Aristoteles ꝑ dei mi sericordiã quã ex ĩtimo cordis affectu implorauit dicẽs. O ens entiũ miserere mei sua sancta ac ꝑciosa morte potitus: translatê⁹ ad eterne beatitudinis soliũ. Quis enĩ sane mẽtis de huius rei veritate ãbigare possit. cũ Aristoteles habuit dei oĩpotentis notitiã. ꝙ etiã deũ sũmo rũ bonoꝝ cõmunicatorẽ nõ diligeret. cũ dicat primo libro de celo et mũdo. ꝙ extra celũ est ens a quo cũctis deriuatũ est esse. scȝ tã natura le ꝙ̃ gratuitũ. Qui quidẽ Aristoteles ita necessarius fuit ante verbi dei incarnationẽ. sicut necessario collatio gratie presupponit ꝯditio nẽ ipsius nature. qꝛ Aristoteles legis nature maxim⁹ doctor. ⁊ ꝯpila tor subtilis. Ex quo pȝ ꝙ Aristoteles fuit ꝑcursor christi ĩ naturalib⁹. sicut Johãnes baptista fuit ꝑcursor christi ad ꝑparãdũ ipsi plebẽ ꝑfe ctã in gratuitis. Nec obstat Aristotelẽ fuisse in tẽpore ante legẽ gratie qꝛ dicit Augustin⁹. ꝙ aliqui erãt hoĩes veteris legis similiter ⁊ nature qui ꝑ gratiã ꝑsonalẽ fuerũt de noua lege. Et hoc est qȯ dicit Apl̃s ad Romanos. ii. Qñ gẽtes legẽ non habẽtes naturaliter agũt ea q̃ sunt legis. quẽadmodũ noster Aristoteles fecit. vt pȝ in sciẽtiis ab eo tra ditis. Cõtra quẽ murmurãtes sunt generaliter oẽs begardi ⁊ lollardi qui vidẽtes festucã in alteri⁹ oculo. in ꝓpriis aũt oculis trabẽ minime cõspiciũt. quib⁹ oĩbus silẽtiũ impono. qꝛ ipsis ꝓprios status ⁊ condi tiones bene cõsiderãtibus sentiẽt seipsos ⁊ status eoꝝ oĩno reproba tos: vt pȝ in Clementina ad nostrã. de hereticis. cũ cõcor. vbi statũ ⁊ religionẽ ipsoꝝ intueri valent seipsos iudicaturi.

¶ Explicit liber de vita et morte Aristotelis.

Imprime pour Alexandre demourant a Paris au mont saincte Geneuiefue: deuant le college de la Marche. 1500. Le. iiii. iour Dapuril.

Characteres ꝛ nomina signoꝝ zodiaci.					
♈	1	Aries	♎	7	Libra
♉	2	Thaurus	♏	8	Scorpius
♊	3	Gemini	♐	9	Sagittarius
♋	4	Cancer	♑	10	Capricornus
♌	5	Leo	♒	11	Aquarius
♍	6	Uirgo	♓	12	Pisces
Characteres ꝛ nomina planetarum.					
♄	1	Saturnus	☿	6	Mercurius
♃	2	Jupiter	☽	7	Luna
♂	3	Mars			
☉	4	Sol	☊		Caput
♀	5	Uenus	☋		Cauda
Characteres ꝛ nomina Aspectuum.					
☌		Coniunctio			
☍		Oppositio	□		Quartus
△		Trinus	✱		Sextilis